

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κορυφαία θέση για την τουριστική και ξενοδοχειακή μας βιομηχανία, κατέχει η λειτουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού από 1^η Ιανουαρίου 2019, που ήταν πάγια εισήγηση του ΠΑΣΥΞΕ, ο οποίος την χαρακτηρίζει ως μια "ιστορική" εξέλιξη, που σφραγίζει την επίτευξη του στόχου δεκαετιών και αποτελεί μεταρρύθμιση προς τη σωστή κατεύθυνση, η οποία θα συμβάλει στην παραπέρα ανάπτυξη και θωράκιση ενός από τους πιο ζωτικούς τομείς της οικονομίας της χώρας μας.

Μέρος της όλης μεταρρύθμισης και αναδιάρθρωσης αποτελεί επίσης και το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό - Νόμος και Κανονισμοί 2019 για τη Ρύθμιση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Ξενοδοχείων & Τουριστικών Καταλυμάτων - που ψηφίστηκαν από τη Βουλή την 1^η Μαρτίου 2019 και δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 15 Μαρτίου 2019. Στόχος του Κανονιστικού Πλαισίου είναι η συμβολή του στον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των ξενοδοχειακών μας μονάδων και του τουριστικού προϊόντος ευρύτερα, στην αντικειμενική κατηγοριοποίηση και έγκαιρη αδειοδότηση των ξενοδοχειακών μονάδων, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εδραίωση της Κύπρου ως ενός ελκυστικού και ποιοτικού προορισμού σε ολόχρονη βάση.

Παρά το γεγονός ότι το 2018 δεν ακολούθησε την έντονα ανοδική τάση των δύο προηγούμενων χρόνων (+14,6% το 2017 και +19,8% το 2016), υπήρξε μια πολύ σημαντική χρονιά αφού οι αφίξεις του κατάφεραν να προσεγγίσουν, για πρώτη φορά, τα 4 εκατομμύρια, μέσα σε ένα σαφώς πιο δύσκολο και ανταγωνιστικό περιβάλλον, καθιστώντας τη χρονιά ως ο νέος πήχης για την τουριστική μας βιομηχανία, αφού ξεπέρασε αισθητά την άλλοτε χρονιά ορόσημο, που ήταν το 2001 (2.696 εκατομμύρια). Εντούτοις πρέπει να επισημανθεί η περιορισμένη αύξηση των αφίξεων από την πιο σημαντική για εμάς αγορά, του Ηνωμένου Βασιλείου και η σημαντική μείωση των αφίξεων από τη δεύτερη πιο σημαντική αγορά από την οποία αντλούμε επισκέπτες, τη Ρωσική. Αρνητική εξέλιξη είναι επίσης για το 2019, η αναπόφευκτη μείωση της ροής των Γερμανών τουριστών προς την Κύπρο λόγω και των πρόσφατων πτωχεύσεων αεροπορικών εταιρειών όπως της Germania, της Air Berlin και της Cobalt.

Το γεγονός ότι προσεγγίσαμε τα 4 εκατομμύρια αφίξεις το 2018, επιβεβαιώνει, μεταξύ άλλων, την ικανότητά μας να προσελκύνουμε επισκέπτες από νέες αγορές και να μειώνουμε σταδιακά την εξάρτησή μας από πιο παραδοσιακές αγορές. Επίσης αποδεικνύεται, γι' άλλη μια φορά, ότι η τουριστική βιομηχανία στο σύνολό της εξακολουθεί να είναι ο αιμοδότης και η ραχοκοκαλιά της Κυπριακής οικονομίας και ο τομέας που διαχρονικά άντεχε στις πιέσεις και αποτελούσε μονίμως τον σημαντικότερο βραχίονα ανάπτυξης. Σήμερα όλοι αναγνωρίζουν ότι ο τομέας επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας που κατάφερε να στηρίξει την κυπριακή οικονομία την πιο δύσκολη της χρονιά μετά το 1974 και να συγκρατήσει το μέγεθος της ύφεσης της, ήταν ο τουρισμός.

Για δεκαπέντε περίπου χρόνια η τουριστική μας βιομηχανία προσπαθούσε - ανεπιτυχώς - να ξεπεράσει ή έστω να προσεγγίσει τις επιδόσεις του 2001. Στο λεξιλόγιο των φορέων του κλάδου, το 2001 αποτελούσε τη 'χρονιά ρεκόρ' ή 'την τελευταία καλή χρονιά' του Κυπριακού τουρισμού. Οι συνολικές αφίξεις τουριστών το 2018 ανήλθαν στα 3.9 εκατ. σε σύγκριση με 3.6 εκατ. το 2017, καταγράφοντας αύξηση 8%, ενώ το ποσοστό αύξησης του 2018 σε σχέση με το 2001 (2.696 εκατ.) είναι της τάξης του 46%.

Επίσης τα έσοδα σε ξένο συνάλλαγμα από τον τουρισμό αυξήθηκαν κατά 3% το 2018, φθάνοντας στα €2.710 δις σε σύγκριση με το 2017 (€2.639 δις) και επίσης καθίσταται ο νέος πήχης στα έσοδα για την τουριστική μας βιομηχανία, ενώ η αύξηση των εσόδων του 2018 έναντι του 2001 (€2.172 δις) είναι της τάξης του 25% και κατά περίπου €538 εκατομμύρια περισσότερα για την Εθνική Οικονομία.

Στον χαιρετισμό του κατά το Ετήσιο Ξενοδοχειακό Συνέδριο του Συνδέσμου το Φεβρουάριο 2019, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου επεσήμανε: "Τα φαινόμενα που συγκράτησαν την ανοδική τάση του τουρισμού μας το 2018, ενδέχεται να είναι φέτος ακόμη πιο έντονα, ένεκα κυρίως των πιο κάτω προκλήσεων:

- » Της αβεβαιότητας που συνεχίζει να προκαλεί σε ευρωπαϊκό και σε παγκόσμιο επίπεδο, η - με ή χωρίς συμφωνία - έξοδος της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- » Της εξασθένησης της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ρουβλιού έναντι του ευρώ η οποία ενδέχεται να περιορίσει τον εξερχόμενο τουρισμό ή να διαφοροποιήσει τις επιλογές των Ρώσων περιηγητών.

» Των έντονων προσπάθειών της Τουρκίας, της Αιγύπτου και άλλων προορισμών της περιοχής να καταστούν ξανά ανταγωνιστικοί στον τομέα του τουρισμού. Αξίζει να αναφερθεί, ότι η υποτίμηση της τούρκικης λίρας και οι γενναιοδωρες επιδοτήσεις που δίνει η κυβέρνηση Ερντογάν για τις πτήσεις προς τους τουριστικούς προορισμούς της χώρας, έχουν ενισχύσει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα του τούρκικου τουριστικού προϊόντος.

Στόχος της τουριστικής μας βιομηχανίας για το 2019 και το 2020, θα πρέπει να είναι η σταθεροποίηση στα ικανοποιητικά επίπεδα στα οποία ανήλθε τα τελευταία χρόνια. Η δε προσπάθειά μας σε αυτή τη μεταβατική περίοδο, θα πρέπει να επικεντρωθεί στη συνολική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού μας προϊόντος. Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η αύξηση των αφίξεων την τελευταία πενταετία, μέσα σε ένα πολύ δύσκολο διεθνές περιβάλλον, ξεπέρασε το 60%, όμως τα έσοδα, αν και αυξημένα, δεν ακολούθησαν την ίδια ανοδική τάση. Σε περιόδους αβεβαιότητας όπως αυτή που διανύουμε, είναι απαραίτητη η σύνεση και η αυτοσυγκράτηση από όλους: κράτος, επιχειρήσεις, κοινωνικούς εταίρους".

Ο Πρόεδρος του Συνδέσμου σε πρόσφατες δηλώσεις του τόνισε ότι: "Αυτή την περίοδο (Μάιος 2019), το τουριστικό ρεύμα προς την Κύπρο κυμαίνεται μεταξύ 5-10% πιο κάτω από την περσινή χρονιά, αν και επικρατεί αισιοδοξία ότι τα πράγματα θα αλλάξουν στους επόμενους μήνες με τις προσπάθειες που καταβάλλονται και με τη βελτίωση που αναμένεται να δώσει η αγορά της τελευταίας στιγμής, με ό,τι αυτό συνεπάγεται και από εκεί και πέρα περιμένουμε να δούμε πώς εξελίσσεται η κατάσταση".

Σε σχέση με τις κυριότερες αγορές μας, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου επισημαίνει τα ακόλουθα:

"Η αγορά της Ρωσίας, παρά το ότι έχει κάποια προβλήματα και δυσκολίες από συγκεκριμένους ταξιδιωτικούς πράκτορες, καθώς και με το ρούβλι, υπάρχει το μεγάλο σπρώξιμο των αρχών της Ρωσίας κυρίως προς την Τουρκία και την Αίγυπτο. Προς το παρόν αντέχουμε, είτε θα είμαστε στα ίδια επίπεδα με πέρσι, είτε λίγο πιο κάτω. Αναφορικά με τη Βρετανία, παρόλο που εξακολουθεί να είναι πολύ επηρεασμένη από το Brexit, προσδοκούμε να αναθερμανθεί η ροή των προκρατήσεων, μετά τον προσωρινό τερματισμό της αβεβαιότητας λόγω αναβολής του Brexit. Η αγορά της Γερμανίας φαίνεται να αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα με έλλειψη αεροπορικών θέσεων λόγω της χρεοκοπίας αεροπορικών εταιρειών που εξυπηρετούσαν τη Γερμανία".

Επίσης, έχοντας πάντοτε υπόψη ότι βρισκόμαστε σε μια περιοχή όπου υπάρχει αυξημένη αναταραχή, ο ΠΑΣΥΞΕ επισημαίνει ότι το αίσθημα ασφάλειας ως τουριστικός προορισμός, θα πρέπει απαραίτητα να συνεχίσει να εκπέμπεται από την Κύπρο, που αποτελεί και ένα από τα κυρίαρχα κριτήρια στην επιλογή προορισμού του ευαισθητοποιημένου πλέον σύγχρονου ταξιδιώτη του 21ου αιώνα, ο οποίος και σε ανάλογες περιπτώσεις στο παρελθόν έχει επιδείξει την προτίμηση του προς προορισμούς της δυτικής Μεσογείου και σε βάρος των αντίστοιχων της ανατολικής Μεσογείου.

Κλειδί για την πορεία της οικονομίας της Κύπρου το 2019 αποτελεί και πάλι η επίδοση στον τομέα του τουρισμού, αφού με βάση τις μέχρι τώρα ενδείξεις και προγραμματισμό των πτήσεων για την Κύπρο κατά το τρέχον έτος, δημιουργούνται ελπίδες και συγκρατημένη αισιοδοξία για διατήρηση τουλάχιστον των περσινών αριθμών τουριστικών αφίξεων παρά την αναμενόμενη μείωση των πληροτήτων και των εσόδων. Επιγραμματικά τόσο για φέτος, όσο και για το 2020, έχει τεθεί ο στόχος για διατήρηση των κεκτημένων στα υψηλά επίπεδα ρεκόρ των τουριστικών μας αφίξεων που οδήγησε η θεαματική αύξηση τους κατά τα τελευταία χρόνια.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, το πρώτο τετράμηνο του 2019, με 686.783 τουριστικές αφίξεις κατέδειξε οριακή συνολική αύξηση της τάξης του 0.5% έναντι των αντίστοιχων ίδιων μηνών του 2018 (683.581 αφίξεις). Επίσης με βάση τα μέχρι σήμερα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, τα έσοδα των δύο πρώτων μηνών του 2019, είχαν οριακή αύξηση. Ο Ιανουάριος είχε αύξηση 3% και ο Φεβρουάριος είχε οριακή μείωση 0.6% έναντι των αντίστοιχων ίδιων μηνών του 2018. Σε απόλυτους αριθμούς το σύνολο εσόδων των δύο αυτών μηνών (Ιαν., Φεβρ.) του 2019 ήταν €92.000 εκατ. έναντι €91.100 εκατ. των αντίστοιχων δύο ίδιων μηνών του 2018 με συνολική αύξηση της τάξης του 1%.

Επίσης σύμφωνα με τα υπό αναφορά στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας για τον περασμένο Απρίλιο, παρουσιάζεται αύξηση αφίξεων τουριστών από τις κύριες αγορές μας όπως του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ρωσίας και του Ισραήλ, ενώ μείωση παρουσιάζουν η Γερμανία, η Αυστρία, η Ελβετία, η Γαλλία και η Σουηδία. Οι αγορές οι οποίες δίνουν αισιόδοξα, υπό προϋποθέσεις, μηνύματα, είναι του Ηνωμένου Βασιλείου, του Ισραήλ και της Ουκρανίας. Σημειώνεται ότι το ρεύμα καθόδου Ρώσων τουριστών τον Απρίλιο, οφείλεται κυρίως στην περίοδο του Πάσχα ένεκα και της ομοθρησκείας μας που είναι και κυρίαρχο στοιχείο.

Ανεξάρτητα όμως των πιο πάνω θετικών εξελίξεων και ενόψει των τεράστιων επενδύσεων που έγιναν σε αναβαθμίσεις, εκσυγχρονισμό και επεκτάσεις των ξενοδοχειακών μονάδων, θα χρειαστεί χρόνος ώστε ο τομέας να σταθεροποιήσει την υγιή απόδοσή του. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, με βάση προκαταρκτικών στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας, κατά το 2018, το σύνολο των οικονομικών υποχρεώσεων των τουριστικών επιχειρήσεων μόνο στις εμπορικές τράπεζες της Κύπρου, περιλαμβανομένων των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων, ανέρχεται στο αστρονομικό ποσό των €1.940 δισεκατομμυρίων.

Ο ΠΑΣΥΞΕ αξιολογεί ότι οι βασικοί παράγοντες οι οποίοι αποτελούν τροχοπέδη της υγιούς απόδοσης της ξενοδοχειακής βιομηχανίας, επιτάσσουν ταυτόχρονα να δοθούν λύσεις στα ακόλουθα κύρια προβλήματα και στις επιβαρύνσεις που της επιβάλλονται:

- » Η Κύπρος συνεχίζει ν' αντιμετωπίζει έντονο ανταγωνιστικό πρόβλημα με τις τιμές για διακοπές στην Κύπρο να είναι, παρά τις συνεχείς προσφερόμενες εκπτώσεις, αισθητά ακριβότερες έναντι των αντίστοιχων τιμών για διακοπές σε κύριους ανταγωνιστικούς της προορισμούς.
- » Το υπαρκτό πρόβλημα της εποχικότητας του τουρισμού, ένεκα και των συνεχιζόμενων ελλείψεων του τουριστικού μας προϊόντος, σε σύγκριση με τους κύριους ανταγωνιστικούς προς εμάς προορισμούς.
- » Παρόλο που το κόστος ηλεκτρισμού έχει μειωθεί από τα τέλη 2015, εντούτοις υπάρχει ανάγκη υιοθέτησης ειδικών μειωμένων τελών ηλεκτρισμού, νερού και αποχετεύσεων για τις ξενοδοχειακές μονάδες. Επίσης το κόστος τροφοδοσίας των μονάδων μας είναι το ψηλότερο στην Ευρώπη, χωρίς να αγνοείται και το σχεδόν διπλάσιο κόστος χρηματοδότησης έναντι του αντίστοιχου μέσου όρου στην Ευρώπη.
- » Επιβολή φορολογιών και τελών που άδικα επιβάλλονται και μάλιστα σε αυξημένα επίπεδα σε βάρος της ξενοδοχειακής βιομηχανίας.
- » Το πρόβλημα της παραγωγικότητας στην ξενοδοχειακή βιομηχανία που έχει ακόμα πολύ σημαντικά περιθώρια βελτίωσης, με την πιο ευέλικτη αξιοποίηση του προσωπικού και την υιοθέτηση πιο αποτελεσματικών διαδικασιών στη διεξαγωγή των εργασιών, αξιοποιώντας καλύτερα και τις νέες τεχνολογίες.

Αξιοσημείωτο φαινόμενο στην Κύπρο είναι επίσης η τάση όπως οι ξενοδόχοι συνεχίζουν να υπερχρεώνονται, είτε μέσω αυξημένων τελών από πλευράς ηλεκτρικού ρεύματος και πετρελαίου θέρμανσης, είτε τελών υδατοπρομήθειας, είτε τελών αποχετευτικών συστημάτων έναντι των αντίστοιχων χρεώσεων που επιβάλλονται στις άλλες κατηγορίες χρηστών. Δεν πρέπει να αγνοείται ότι η ξενοδοχειακή και τουριστική βιομηχανία είναι ο υπ' αριθμό ένα εξαγωγικός τομέας της οικονομίας με το τεράστιο έσοδο σε ξένο συνάλλαγμα από τον τουρισμό. Συνεπώς είναι ακατανόητο πως οι εξαγωγικές βιομηχανίες, ενώ απολαμβάνουν του μηδενικού συντελεστή ΦΠΑ να επιβάλλεται στην ξενοδοχειακή βιομηχανία έστω και ο μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ για τις τιμές που δίδονται στους ξένους Οργανωτές Εκδρομών για την ετοιμασία του τουριστικού πακέττου, διαβρώνοντας και με αυτό τον τρόπο την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού μας προϊόντος.

Η παρούσα Έκθεση Πεπραγμένων του Διοικητικού Συμβουλίου, περιλαμβάνει εκτενή ανασκόπηση των δραστηριοτήτων που ανέπτυξε ο Σύνδεσμος μέσα στο χρόνο που πέρασε καλύπτοντας και την περίοδο μέχρι τον Μάιο 2019. Στην αρχή της Έκθεσης παρουσιάζεται μια γενική αναφορά στις εξελίξεις της τουριστικής κίνησης και στη δυναμικότητα και συνεισφορά της ξενοδοχειακής βιομηχανίας στην οικονομία του τόπου, στο τέλος δε της Έκθεσης παρατίθενται αριθμός παραρτημάτων με συναφή λεπτομερή στατιστικά στοιχεία, καθώς και πληροφορίες για τα μέλη και την οργάνωση του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων.

Σημειώνεται ότι στα 82 χρόνια ιστορίας του, ο ΠΑΣΥΞΕ έχει πρωτοστατήσει με έντονα και συντονισμένα διαβήματα/προσπάθειες προς την Κυβέρνηση και τις αρμόδιες υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να προκύψουν πολλά οφέλη για την τουριστική και ξενοδοχειακή βιομηχανία. Τα κύρια οφέλη που προέκυψαν κατά την τελευταία 5-ετία απαριθμούνται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι**.

2. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Κατά την χρονική περίοδο Μαΐου 2018-Μαΐου 2019 πραγματοποιήθηκαν 8 συνεδριάσεις, πολύωρης διάρκειας, της ολομέλειας και της Εκτελεστικής Επιτροπής του, κατά τις οποίες το Διοικητικό Συμβούλιο του ΠΑΣΥΞΕ εξέτασε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν την ξενοδοχειακή και τουριστική βιομηχανία, καθώς και την οικονομία του τόπου γενικότερα.

Τα κυριότερα θέματα τα οποία απασχόλησαν την ολομέλεια του Συμβουλίου ήταν η ίδρυση του Υφυπουργείου Τουρισμού, η ανάγκη περαιτέρω επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου για αντιμετώπιση της εποχικότητας και της ανεργίας, η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, η εφαρμογή της πολιτικής "ανοικτών αιθέρων", η πλήρης φιλελευθεροποίηση των αεροπορικών πτήσεων από πληθώρα υφιστάμενων και νέων αγορών και η παράταση της παροχής πολεοδομικών κινήτρων για σκοπούς ανάκαμψης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στην Κύπρο, καθώς και η αρνητική εξέλιξη από τις πτωχεύσεις αεροπορικών εταιρειών όπως της Germania, της Air Berlin και της Cobalt.

Επίσης απασχόλησαν επισταμένα το Συμβούλιο η σοβαρή έλλειψη καταρτισμένου εργατικού δυναμικού στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, η εξαγγελία έκτακτων Σχεδίων Κατάρτισης Εργαζομένων στα ξενοδοχεία, καθώς και Προγραμμάτων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης για νεοπροσλαμβανόμενους ανέργους στα ξενοδοχεία, με στόχο την εργοδότηση περισσότερων ανέργων Κυπρίων στα ξενοδοχεία μας.

Μεταξύ των σημαντικότερων θεμάτων που απασχόλησαν επίσης τον ΠΑΣΥΞΕ, ήταν τα μη αδειούχα καταλύματα και η Airbnb που ανταγωνίζονται αθέμιτα τη νόμιμη ξενοδοχειακή βιομηχανία, η εφαρμογή, από 25 Μαΐου 2018, του Κανονισμού της ΕΕ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, η πάταξη της ηχορύπανσης στις τουριστικές μας περιοχές, οι εικονικές απαιτήσεις από Άγγλους τουρίστες, οι οποίοι διέμειναν κυρίως σε all inclusive ξενοδοχεία, επικαλούμενοι ασθένεια λόγω φαγητού, το θέμα των πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων για την χρήση μουσικής στα ξενοδοχεία, τα τέλη ηλεκτρικού ρεύματος/ενέργειας/υδατοπρομήθειας/αποχευτευτικό, κ.α., η δημιουργία μεγάλων αναπτύξεων, περιλαμβανομένης και της δημιουργίας Καζίνο/ων, καθώς και η ανάγκη δημιουργίας ως Κύπρος του δικού μας Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου.

Μεγάλη ήταν η κινητοποίηση του Συμβουλίου, τον Ιούλιο 2018, που εκδήλωσε τη συμπράσταση του Συνδέσμου, μέσω των Μελών του, στους πληγέντες Ελλαδίτες πυροπαθείς, αφού επέδωσε ένα σημαντικό χρηματικό ποσό στον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Με στόχο την εξέταση όλου του φάσματος των σοβαρών θεμάτων που απασχολούν την ξενοδοχειακή και τουριστική βιομηχανία, ο Πρόεδρος και Αξιωματούχοι του Συμβουλίου, καθώς και ο Γενικός Διευθυντής, είχαν κύκλο συναντήσεων με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Αρχηγούς Κομμάτων, τους Υπουργούς Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, Οικονομικών, Εργασίας,

Πρόνοιας & Κοιν. Ασφαλίσεων, Εσωτερικών, Μεταφορών, Επικοινωνιών & Έργων, τον Υφυπουργό Τουρισμού, τις Κοινοβουλευτικές Επιτροπές Ενέργειας, Εμπορίου & Βιομηχανίας, Οικονομικών, Εργασίας & Κοιν. Ασφαλίσεων και Εσωτερικών, τους Προέδρους, Γενικούς Διευθυντές και Ανώτερους Αξιωματούχους του Συνδέσμου Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κύπρου (ACTA), του Συνδέσμου Τουριστικών Επιχειρήσεων Κύπρου (ΣΤΕΚ), του Κυπριακού Εμπορικού & Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ΚΕΒΕ) και της Ομοσπονδίας Εργοδοτών & Βιομηχάνων (ΟΕΒ), καθώς και με άλλους αρμόδιους φορείς για τον τουρισμό.

Έντονη υπήρξε η δραστηριότητα που ανέπτυξε ο Σύνδεσμος στον τομέα της προβολής και της εμπορίας του ξενοδοχειακού μας προϊόντος. Μέσα στα πλαίσια των διαφόρων διεθνών τουριστικών εκθέσεων, εκπρόσωποι του Διοικητικού Συμβουλίου και των Επαρχιακών Επιτροπών του ΠΑΣΥΞΕ είχαν συναντήσεις με Διοργανωτές Ταξιδίων και τουριστικούς παράγοντες στην Αγγλία, στη Γερμανία, στη Ρωσία, καθώς και με επίσημους τουριστικούς παράγοντες από χώρες που αποτελούν υποσχόμενες πηγές τουρισμού για το νησί μας, κατά τις οποίες εξετάστηκαν τα προβλήματα και οι προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη των τουριστικών μας σχέσεων με τις χώρες αυτές.

Επίσης εκπρόσωποι του ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχαν ενεργά σε διάφορες Κυβερνητικές και άλλες Επιτροπές στις οποίες εξετάστηκαν τουριστικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά και άλλα θέματα και κλήθηκαν ενώπιον αρμόδιων Κοινοβουλευτικών Επιτροπών προς τις οποίες εξέφρασαν τις απόψεις του Συνδέσμου αναφορικά με διάφορα Νομοσχέδια και θέματα που τις απασχόλησαν.

Σε μια προσπάθεια ευρύτερης κατανόησης των σοβαρών προβλημάτων και προοπτικών του τουρισμού στον τόπο μας από την κοινή γνώμη, δημοσιοποιήθηκαν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, άρθρα και συνεντεύξεις τόσο του Προέδρου του Συνδέσμου, όσο και του Γενικού Διευθυντή, καθώς και άλλων Αξιωματούχων του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου και των Επαρχιακών του Επιτροπών.

Νέα μεγάλη επιτυχία σημείωσε η διοργάνωση του 41^{ου} Ετήσιου Ξενοδοχειακού Συνεδρίου του ΠΑΣΥΞΕ στη Λευκωσία, στις εργασίες του οποίου συμμετείχαν πέραν των 220 συνέδρων, καθώς επίσης και η 27^η Έκθεση Προϊόντων & Υπηρεσιών που διοργανώνεται μέσα στα πλαίσια του Συνεδρίου από το Σύνδεσμο.

3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

3.1.1. Διεθνής Τουριστική Κίνηση

Σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, ο αριθμός τουριστικών αφίξεων διεθνώς για το 2018 κατέγραψε αύξηση της τάξης τους 6%, φθάνοντας το 1.403 δις σε σύγκριση με το 1.329 δις του 2017 (+7% το 2017/16), το 1.239 δις του 2016 (+4% το 2016/15), το 1.196 δις του 2015 (+4.5% το 2015/14), το 1.137 δις του 2014 (+4% το 2014/13), το 1.088 δις του 2013 (+4.6% το 2013/12), το 1,040 δις του 2012 (+4.6% το 2012/11), τα 994 εκατομμύρια του 2011 (+4.6% το 2011/10), τα 951 εκατομμύρια του 2010 (+8% το 2010/09) και τα 877 εκατομμύρια του 2009 που ήταν χρονιά κατά την οποία υπέστη τη μεγαλύτερη ετήσια μείωση στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις που παρουσιάστηκε ποτέ (-4% το 2009/08), σε σύγκριση με τα 913 εκατομμύρια του 2008 (+2% το 2008/07), με τα 894 εκατομμύρια του 2007 (+5% το 2007/06), τα 846 εκατομμύρια του 2006 (+5% το 2006/05), τα 809 εκατομμύρια του 2005 (+5% το 2005/04) και με τα 766 εκατομμύρια του 2004 (που ήταν χρονιά θεαματικής αύξησης ύψους 10% έναντι του 2003 και ρεκόρ σε ποσοστό αύξησης από το 1980) (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ**). Οι προβλέψεις των τουριστικών αφίξεων για την περίοδο μέχρι το 2030 διαφαίνονται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ**.

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, τα έσοδα από τον τουρισμό παγκοσμίως, σύμφωνα με στοιχεία του ίδιου Οργανισμού, έφθασαν το 2017 τα €1.186 τρισεκατομμύρια παρουσιάζοντας αύξηση 5% σε σύγκριση με το 2016 (του 2018 δεν έχουν ακόμη ανακοινωθεί) (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV**).

3.1.2. Τουριστική Κίνηση στην Κύπρο

Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας, το 2018 ο αριθμός των τουριστών πολυήμερης διαμονής αυξήθηκε κατά 8% και έφθασε τα 3.938.625 εκατομμύρια σε σύγκριση με τα 3.652.073 το 2017.

Παρά το γεγονός ότι το 2018 δεν ακολούθησε την έντονα ανοδική τάση των δύο προηγούμενων χρόνων (+14,6% το 2017 και +19,8% το 2016), υπήρξε μια πολύ σημαντική

χρονιά αφού οι αφίξεις του κατάφεραν να προσεγγίσουν, για πρώτη φορά, τα 4 εκατομμύρια, μέσα σε ένα σαφώς πιο δύσκολο και ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Συναφώς, το 2018 καθίσταται ο νέος πήχης για την τουριστική μας βιομηχανία, αφού ξεπέρασε αισθητά την άλλοτε χρονιά ορόσημο, που ήταν το 2001 (2.696 εκατομμύρια). Το γεγονός ότι δύο σημαντικές αγορές μας, η Ρωσία και το Ισραήλ, κατέγραψαν σημαντικές απώλειες, εντούτοις αυτές υπερκαλύφθηκαν από άλλες αγορές. Το ποσοστό αύξησης του 2018 σε σχέση με το 2001 είναι της τάξης του 46%, ευελπιστώντας στην επίτευξη, αν όχι ενός νέου ρεκόρ τουριστικών αφίξεων κατά το 2019, τουλάχιστον τη σταθεροποίηση των τουριστικών μας επιδόσεων.

Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από την Έρευνα Ταξιδιωτών που διεξάγεται πάνω σε συστηματική βάση από τη Στατιστική Υπηρεσία.

Όσον αφορά τις τουριστικές αφίξεις κατά χώρα συνήθους διαμονής, αυτές καταγράφονται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V**.

3.1.3. Έσοδα από τον Τουρισμό

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας για τη Δαπάνη των Περιηγητών που διεξάγεται πάνω σε συστηματική βάση από τη Στατιστική Υπηρεσία της Δημοκρατίας, τα έσοδα σε ξένο συνάλλαγμα από τον τουρισμό το 2018 αυξήθηκαν κατά 3% σε σύγκριση με το 2017, που επίσης αυξήθηκαν κατά 12% σε σύγκριση με το 2016 που αυξήθηκαν κατά 12% σε σύγκριση με το 2015, που αυξήθηκαν κατά 4% σε σύγκριση με το 2014, που μειώθηκαν κατά 3% σε σύγκριση με το 2013, που αυξήθηκαν κατά 8% σε σύγκριση με το 2012, που αυξήθηκαν κατά 10% σε σύγκριση με το 2011, που αυξήθηκαν κατά 13% σε σύγκριση με το 2010, που επίσης αυξήθηκαν κατά 4% σε σύγκριση με το 2009, που είχαν μειωθεί κατά 17% σε σύγκριση με το 2008, που είχαν επίσης μειωθεί κατά 3.5% σε σύγκριση με το 2007, που είχαν αύξηση κατά 6% σε σύγκριση με το 2006, που είχαν οριακή αύξηση κατά 2.1% σε σύγκριση με το 2005, που είχαν επίσης οριακή αύξηση κατά 2.3% έναντι του 2004, που είχαν μείωση κατά 3.2% σε σύγκριση με το 2003, που είχαν επίσης μείωση κατά 10.4% σε σύγκριση με το 2002, που είχαν επίσης μείωση κατά 11% σε σύγκριση με το 2001.

Δηλαδή σε απόλυτους αριθμούς, η απόδοση των εσόδων είχε ως ακολούθως: από €2.172 δις το 2001 μειώθηκαν στα €1.934 δις το 2002, στα €1.734 δις το 2003, στα €1.678 δις το 2004, ανέκαμψαν οριακά στα €1,718 δις το 2005, στα €1,755 δις το 2006, στα €1,858 δις το 2007, ξαναμειώθηκαν στα €1,792 δις το 2008, κατρακύλησαν στα €1.493 δις το 2009, αυξήθηκαν στα €1.549 δις το 2010, στα €1.749 δις το 2011, στα €1.927 δις το 2012, στα €2.082 δις το 2013, μειώθηκαν στα €2.023 δις το 2014, αυξήθηκαν στα €2.112 δις το 2015, στα €2.363 δις το 2016, στα €2.639 δις το 2017, φθάνοντας στα €2.710 δις το 2018.

Συναφώς, το 2018 με τις επιδόσεις του και στα έσοδα (€2.710 δις), καθίσταται ο νέος πήχης για την τουριστική μας βιομηχανία, αφού ξεπέρασε αισθητά την άλλοτε χρονιά ορόσημο, που ήταν το 2001 (€2.172 δις). Η αύξηση των εσόδων του 2018 έναντι του 2001 είναι της τάξης του 25% και κατά περίπου €538 εκατομμύρια περισσότερα για την Εθνική Οικονομία.

Σημαντική παράμετρο, σε σχέση με τα έσοδα, η οποία αναδεικνύει το πολλαπλασιαστικό όφελος του τουριστικού τομέα για την Κυπριακή οικονομία στο σύνολό της, αποτελεί το γεγονός ότι 50% περίπου των εσόδων από τον τουρισμό κατανέμονται σε όλο το φάσμα της οικονομίας, πέραν δηλαδή του χώρου διαμονής. Στη γεωργία, τη μεταποίηση, το εμπόριο, τις υπηρεσίες. Ένα άλλο σημαντικό μέρος των εσόδων καταλήγει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στα κρατικά ταμεία, ως φορολογίες, εισφορές, τέλη κ.α., αλλά και στο τραπεζικό σύστημα για αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων.

3.1.4. Συνεισφορά στο Α.Ε.Π.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, η συνεισφορά του ξενοδοχειακού και επισιτιστικού τομέα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) για το έτος 2018 ήταν 5.7% και για το 2017 ήταν 6.5%. Το ολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε τρέχουσες τιμές αγοράς υπολογίζεται για το έτος 2018 στα €20.7 δισεκατομμύρια, σε σύγκριση με €19.6 δισεκατομμύρια το 2017, σημειώθηκε δηλαδή αύξηση 5.5%.

3.1.5. Ανταγωνιστικότητα της Κύπρου σαν Τουριστικός Προορισμός

Παρά τις επιδόσεις ρεκόρ που κατέγραψε η Κύπρος το 2018 σε αφίξεις και έσοδα - έστω και σε ηπιότερους ρυθμούς αύξησης σε σχέση με το 2017 και 2016 - εντούτοις οι προκλήσεις που συγκράτησαν την ανοδική τάση του τουρισμού μας το 2018, ενδέχεται να είναι το 2019 ακόμη πιο έντονες.

Συγκεκριμένα, οι σημαντικότερες προκλήσεις ενώπιον των οποίων προβλέπει ο Σύνδεσμος ότι θα βρεθεί η τουριστική μας βιομηχανία είναι:

- » Η αβεβαιότητα που συνεχίζει να προκαλεί σε ευρωπαϊκό και σε παγκόσμιο επίπεδο, η έξοδος - με ή χωρίς συμφωνία - της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, δεδομένου ότι αποτελεί μια ισχυρή αγορά άντλησης επισκεπτών για τον Κυπριακό τουρισμό, καθώς επίσης η συνακόλουθη εξασθένηση της ισοτιμίας της στερλίνας έναντι του ευρώ.
- » Η εξασθένηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ρουβλιού έναντι του ευρώ η οποία ενδέχεται να περιορίσει τον εξερχόμενο τουρισμό ή να διαφοροποιήσει τις επιλογές των Ρώσων περιηγητών.
- » Οι έντονες προσπάθειες της Τουρκίας, της Αιγύπτου και άλλων προορισμών της περιοχής να καταστούν ξανά ανταγωνιστικοί στον τομέα του τουρισμού. Αξίζει να αναφερθεί, ότι η υποτίμηση της τούρκικης λίρας και οι γενναιόδωρες επιδοτήσεις που δίνει η κυβέρνηση Ερντογάν για τις πτήσεις προς τους τουριστικούς προορισμούς της χώρας, έχουν ενισχύσει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα του τούρκικου τουριστικού προϊόντος. Οι χώρες αυτές παρουσιάζουν δυναμική ανάκαμψη, η οποία προδιαγράφεται να είναι ακόμα πιο έντονη με τις ψηλότερες προκρατήσεις που έγιναν προς αυτούς τους προορισμούς για την επικείμενη καλοκαιρινή περίοδο. Και τούτο γιατί προσφέρουν πολύ χαμηλές και ανταγωνιστικές τιμές στις αγορές της Ευρωζώνης, αλλά και αυτής του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ρωσίας, καθώς επίσης και ενισχυμένες επιδοτήσεις στους Διοργανωτές Ταξιδίων και στις Αεροπορικές Εταιρείες.

Ιδιαίτερα η ανάκαμψη της Τουρκίας φέτος είναι θεαματική, αφού αποτελεί την πρώτη επιλογή για διακοπές, κυρίως των Ρώσων και Γερμανών τουριστών και παρά την αύξηση τιμών στα πακέτα διακοπών στη χώρα, που κυμαίνεται από 5-15%. Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι, μετά τη σύσφιξη των διπλωματικών και οικονομικών σχέσεων Τουρκίας και Ρωσίας, η Τουρκία έχει αρχίσει συνομιλίες τον Μάρτιο 2019, για να επιτρέψει στους Ρώσους υπηκόους να ταξιδεύουν στην Τουρκία χωρίς διαβατήριο. Συνολικά για το 2019, η Τουρκία στοχεύει σε 50 εκατ. αφίξεις τουριστών και σε 35 δις δολαρίων σε έσοδα από τον τουρισμό, επιδιώκοντας μέχρι το 2023, σε 70 εκατομμύρια τουρίστες και 70 δισεκατομμύρια δολάρια σε τουριστικά έσοδα.

Ενόψει των προαναφερθέντων, ο ανταγωνισμός ήταν και συνεχίζει να είναι εντονότερος, με τους Διοργανωτές Ταξιδιών να ασκούν πιέσεις στους ξενοδόχους ώστε να κρατήσουν χαμηλά τις τιμές τους, με αποτέλεσμα και το 2019, οι τιμές των ξενοδοχείων να διατηρούνται σε ανταγωνιστικά και όχι τόσο αμειπτικά επίπεδα.

Με εξαίρεση την Τουρκία, η Κύπρος παρουσιάζεται μεταξύ των τουριστικών προορισμών της Μεσογείου, με την χαμηλότερη μέση ξενοδοχειακή τιμή, η οποία διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα, γεγονός που συνέβαλε στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, στοχεύοντας μακροπρόθεσμα σε περαιτέρω ανοδική πορεία.

Σε σχέση όμως με την τιμή πακέτου, η Κύπρος εξακολουθεί να είναι ακριβός προορισμός σε όλη τη Μεσόγειο. Και τούτο οφείλεται κυρίως στο ψηλότερο αεροπορικό κόστος λόγω του ότι η Κύπρος βρίσκεται στο μακρύτερο σημείο από τη δυτική Ευρώπη, με αποτέλεσμα το πακέτο αναγκαστικά να γίνεται πιο ακριβό.

Μετά την τραγική χρονιά 2013 για τον τόπο μας λόγω των γεγονότων της τραπεζικής κρίσης και της αρνητικής εικόνας που εξέπεμπε η χώρα μας στο εξωτερικό, η άμεση κινητοποίηση και αντίδραση της Κυβέρνησης σε συνεργασία και συμβολή της ξενοδοχειακής βιομηχανίας, έχουν επιτευχθεί τα πολύ θετικά αποτελέσματα της τετραετίας 2015/16/17/18, ενώ θετικά ή στα ίδια επίπεδα αναμένεται να εξελιχθεί και το 2019, χωρίς όμως να παραλείψουμε και τυχόν εξωγενείς παράγοντες.

Η στενή συνεργασία και συντονισμένη προσπάθεια του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, τα κίνητρα και σχέδια που προώθησε το κράτος μετά το 2013, η φιλελευθεροποίηση των πτήσεων τόσο από υφιστάμενες όσο και από νέες αγορές, τα οποία αξίωνε ο ΠΑΣΥΞΕ εδώ και δεκαετίες, συνέβαλαν τα μέγιστα στις επιδόσεις των τελευταίων χρόνων και έδωσαν την αναγκαία ώθηση στη βιομηχανία που είχε ως αποτέλεσμα, την περασμένη τετραετία, να πραγματοποιηθούν επενδύσεις πέραν των €500 εκατ. για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό της ξενοδοχειακής μας βιομηχανίας. Όμως δεν είναι αρκετά για να εγγυηθούν τη συνέχιση της επιτυχίας της Κύπρου, αφού ανταγωνιστές γείτονές μας βρίσκονται ξανά σε πορεία δυναμικής ανάκαμψης.

Ταυτόχρονα όμως θα πρέπει να μας προβληματίσει ότι η Κύπρος - που θεωρείται από τους κυριότερους προορισμούς ήλιου και θάλασσας στην περιοχή - είχε μικρότερη αύξηση στα έσοδα της τάξης του 3% σε σύγκριση με την αύξηση του 8% στις αφίξεις του 2018. Αυτό καταδεικνύει ότι ακόμα δεν έχουμε αποκτήσει την ανταγωνιστικότητα που χρειάζεται το προϊόν μας. Χαμηλώνουμε ή/και συγκρατούμε τις τιμές για να βοηθήσουμε, αλλά ταυτόχρονα αυτό αποβαίνει σε βάρος της επικερδότητας.

Ενόψει όλων των πιο πάνω, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου σε δηλώσεις του επεσήμανε ότι: "Η οικονομία της χώρας μας - με την καταλυτική συμβολή και του τουρισμού - έχει επανέλθει σε ρυθμούς δυναμικής ανάπτυξης. Οι πολιτικές που οδήγησαν σ' αυτή την ανάπτυξη και κυρίως η μεταρρυθμιστική προσπάθεια που θα καταστήσει το Κράτος μας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του περισσότερο αποτελεσματικό και ευέλικτο, πρέπει να συνεχιστούν".

Σε διάφορες συναντήσεις του με αρμόδιους φορείς, ο Σύνδεσμος αδιάλειπτα προέβαλλε τα πάγια αιτήματα του, όπως είναι η επίσπευση της υλοποίησης των έργων για εμπλουτισμό του τουριστικού μας προϊόντος, με τη δημιουργία έργων τόσο βασικής υποδομής, όσο και παρεμφερούς τουριστικής υποδομής ψηλών προδιαγραφών και συγκεκριμένα, η δημιουργία περισσότερων γηπέδων γκόλφ, θεματικών πάρκων, μαρίνων, αθλητικών εγκαταστάσεων, συνεδριακών κέντρων, η ανάγκη για συντονισμό των διαφόρων υπηρεσιών και Αρχών που

εμπλέκονται για την ολοκλήρωση των έργων βασικής υποδομής εντός των τεθέντων χρονοδιαγραμμάτων, όπως δρόμοι, πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι, αποχετευτικά, καθώς και η μείωση των διαφόρων φορολογιών και τελών που επιβάλλονται κατά ετεροβαρή και άδικο τρόπο στην ξενοδοχειακή βιομηχανία.

Παραστατικά, η διακύμανση των αφίξεων για την Κύπρο και τους κύριους ανταγωνιστικούς της προορισμούς (Year to Date, 2018 και 2017), σκιαγραφείται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI**, με βάση τα επίσημα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού.

Επισημαίνεται ότι στην Έκθεση του για το 2017 (τελευταία διαθέσιμη), το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum) κατέταξε την Κύπρο στην 52^η θέση (μεταξύ 136 χωρών) στο Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας. Η κατάταξη γίνεται στη βάση αξιολόγησης του τουριστικού προϊόντος με βάση 14 πυλώνες και 90 συνολικά επιμέρους δείκτες, εκ των οποίων σημειώνεται ότι η Κύπρος βρίσκεται στην 30^η θέση σε σχέση με το κόστος των αεροπορικών εισιτηρίων και τα τέλη των αεροδρομίων, στη 84^η θέση σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα των ξενοδοχειακών τιμών της και στην 111^η θέση σε σχέση με τη γενική ταξιδιωτική και τουριστική ανταγωνιστικότητα των τιμών της.

Επίσης το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών & Τουρισμού (World Travel & Tourism Council) σε έκθεση του το 2018, αναφέρει ότι ο τουριστικός κλάδος προβλέπεται να δώσει σημαντική ώθηση στην Κυπριακή οικονομία τα επόμενα δέκα χρόνια και οι προβλέψεις του μέχρι το 2028, να ξεπερνούν τα 5 εκατομμύρια τουρίστες στις αφίξεις ετήσια, ενώ η συνεισφορά του τουρισμού στο Α.Ε.Π. προβλέπεται να φθάσει στο 29%.

3.2. ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

3.2.1. Προσφορά Κλινών και Απασχόληση στην Ξενοδοχειακή Βιομηχανία

Πιο κάτω δίνεται αναλυτικά η όλη κατάσταση αναφορικά με τις πληρότητες και τη δυναμικότητα της ξενοδοχειακής βιομηχανίας, την απασχόληση και τις τιμές των ξενοδοχείων.

3.2.2. Πληρότητες

Σύμφωνα με προκαταρκτικά στοιχεία του Υφυπουργείου Τουρισμού, η ακαθάριστη ετήσια πληρότητα στην ξενοδοχειακή βιομηχανία για το 2018 αυξήθηκε φθάνοντας στο 54.7% επί του συνόλου των κλινών ετήσια σε σχέση με 54% το 2017.

Επίσης σύμφωνα με προκαταρκτικά στοιχεία του Υφυπουργείου Τουρισμού, η Κύπρος είχε το 2018 αύξηση στις συνολικές διανυκτερεύσεις, ντόπιων και ξένων, στα ξενοδοχεία της κατά 3% σε σχέση με το 2017 (σε απόλυτους αριθμούς αυξήθηκαν στις 17.265.481 διανυκτερεύσεις έναντι 16.780.913 διανυκτερεύσεις του 2017). Οι διανυκτερεύσεις των ξένων αυξήθηκαν το 2018 κατά 2% φθάνοντας τις 16.334.861 (σε σχέση με 15.946.809 το 2017), ενώ των Κυπρίων αυξήθηκαν κατά 12% φθάνοντας στις 930.620 (σε σχέση με 834.104 το 2017).

Κύριοι λόγοι για τις χαμηλές ετήσιες πληρότητες των ξενοδοχειακών μονάδων, είναι το έντονο πλέον φαινόμενο πολλοί τουρίστες να μη διαμένουν σε νόμιμα τουριστικά καταλύματα, ενώ υπάρχει και πληθώρα τουριστικών επαύλεων, ως δεύτερης κατοικίας πολλών Ευρωπαίων, κάτι στο οποίο δεν μπορούμε να σταθούμε εμπόδιο μια και πρόκειται για μια νέα μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται σε όλη την Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Το δυσάρεστο όμως είναι ότι οι επαύλεις αυτές τυγχάνουν εμπορικής εκμετάλλευσης/ενοικίασης από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες σε συμπατριώτες τους, την επικαρπία των οποίων επωφελούνται στη χώρα τους με αποτέλεσμα την απώλεια των συναφών εσόδων/εισροών για την Κυπριακή οικονομία.

Βάση επίσημων στοιχείων του Κράτους, πέραν του 30% των αφικνούμενων τουριστών, δηλαδή περίπου 1 στους 3 τουρίστες, δεν διαμένει σε αδειούχα τουριστικά καταλύματα, αλλά σε μη αδειούχα καταλύματα/Airbnb, που λαμβάνει ολοένα και πιο ανησυχητικές διαστάσεις.

Ανησυχητική είναι επίσης η αυξητική τάση που παρουσιάζεται στο μερίδιο των αφίξεων στα νόμιμα Αεροδρόμια μας, που μεταβαίνει στις κατεχόμενες περιοχές, με αποτέλεσμα την απώλεια διαμονών και εσόδων από τις ελεύθερες περιοχές μας, κάτι το οποίο το Κράτος θα πρέπει να διερευνήσει και μελετήσει περαιτέρω.

Ενόψει των πιο πάνω και του θετικού προσήμου που παρουσίαζαν οι τουριστικές αφίξεις, σε αντιπαράθεση με τις συγκριτικά χαμηλότερης αύξησης στις πληρότητες των ξενοδοχείων, ο ΠΑΣΥΞΕ με επιστολή του στη Στατιστική Υπηρεσία ημερ. 21 Σεπτεμβρίου 2018, ζήτησε να λάβει μια ανάλυση (breakdown) για το πώς καταμετρούνται οι τουριστικές αφίξεις.

Η Στατιστική Υπηρεσία με απαντητική επιστολή ημερ. 26 Σεπτεμβρίου 2018, ανέφερε ότι τα στοιχεία αφίξεων της επιβεβαιώνονται τόσο από το Τμήμα Πολιτικής Αεροπορίας, όσο και από τον ΚΟΤ, διευκρινίζοντας όμως ότι το υφιστάμενο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιείται για την Έρευνα Ταξιδιωτών στις Αφίξεις, δεν επιτρέπει τον ακριβή υπολογισμό των τουριστών που διαμένουν σε μη αδειούχα/Airbnb και επί τούτου προγραμματίζει να αναθεωρήσει το ερωτηματολόγιο εντός του 2019.

Ο ΠΑΣΥΞΕ με νέα επιστολή του ημερ. 5 Οκτωβρίου 2019, ζήτησε από τη Στατιστική Υπηρεσία όπως για τον υπολογισμό του ποσοστού τουριστών που διαμένουν σε μη αδειούχα καταλύματα, εκτός από τις κρατήσεις μέσω της πλατφόρμας Airbnb, συμπεριληφθούν και οι κρατήσεις σε μη αδειούχα που γίνονται μέσω και των άλλων internet booking engines (πχ Booking.com, Expedia, κ.α.). Στόχος είναι όπως με την αναβάθμιση του σχετικού ερωτηματολογίου, να εξαχθούν τα ορθά συμπεράσματα αναφορικά με τις πληρότητες των ξενοδοχειακών μονάδων και να είναι εφικτός ο ακριβής υπολογισμός του ποσοστού τουριστών που διαμένουν σε μη αδειούχα καταλύματα.

3.2.3. Δυναμικότητα Ξενοδοχειακής Βιομηχανίας

Στις 31/12/2018 λειτουργούσαν στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου 804 αδειούχες από τον ΚΟΤ (τώρα Υφυπουργείο Τουρισμού) μονάδες από τις οποίες 239 ήταν ξενοδοχεία 1-5 αστέρων, 152 Οργανωμένα διαμερίσματα Α, Β και Γ κατηγορίας, 18 Τουριστικά Χωριά, 114 Τουριστικές Επαύλεις, 4 ξενοδοχεία χωρίς αστέρα, 1 ξενώνας, 81 τουριστικά διαμερίσματα, 9 επιπλωμένα διαμερίσματα, 184 παραδοσιακές οικοδομές και 2 κατασκηνωτικοί χώροι.

Η δυναμικότητα της ξενοδοχειακής βιομηχανίας σε αριθμό κλινών το 2018 ανήλθε σε 87.081 σε σύγκριση με 85.703 κλίνες που λειτουργούσαν κατά το 2017. Σημειώθηκε δηλαδή αύξηση κατά 1.378 κλίνες σε σχέση με το 2017, που αντιστοιχεί σε ποσοστό 1.6% (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII**).

Πιο αναλυτικά, κατά τη διάρκεια του 2018 λειτουργούσαν 239 ξενοδοχεία 5*-1* δυναμικότητας 56.902 κλινών (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII**):

26 ξενοδοχεία 5 αστέρων	12.308 κλίνες
58 " 4 "	22.284 κλίνες
81 " 3 "	16.951 κλίνες
49 " 2 "	4.268 κλίνες
25 " 1 "	1.091 κλίνες

Το 2018 βρίσκονταν επίσης σε λειτουργία 152 μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων Α, Β και Γ κατηγορίας και 18 τουριστικά χωριά Α και Β κατηγορίας, δυναμικότητας 22.396 κλινών. Πιο αναλυτικά λειτουργούσαν (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ**):

48 μονάδες Α κατηγορίας	8.420 κλίνες
81 " Β "	6.586 κλίνες
23 " Γ "	1.364 κλίνες
18 Τουριστικά Χωριά Α & Β κατηγ.	6.026 κλίνες

Επιπρόσθετα λειτουργούσαν 114 τουριστικές επαύλεις (με 1.048 κλίνες), 184 παραδοσιακές οικοδομές (με 1.606 κλίνες), 81 τουριστικά διαμερίσματα (με 3.864 κλίνες), 9 επιπλωμένα διαμερίσματα (με 166 κλίνες), 4 ξενοδοχεία χωρίς αστέρα (με 90 κλίνες), 1 ξενώνας (με 21 κλίνες), 2 κατασκηνωτικοί χώροι (με 988 κλίνες), συνολικής δυναμικότητας 7.783 κλινών (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Χ**).

3.2.4. Απασχόληση

Με βάση τις εκτιμήσεις της Στατιστικής Υπηρεσίας, το ανθρώπινο δυναμικό (αριθμός εργαζομένων) που απασχολήθηκε στην ξενοδοχειακή και επισιτιστική βιομηχανία το 2018, έφτασε στις 44.327 ενώ το 2017 ήταν στις 42.338.

Το σύνολο του απασχολούμενου πληθυσμού (αριθμός εργαζομένων) της Κύπρου κατά το 2018 έφθασε, σύμφωνα με προκαταρκτικά στοιχεία, στις 417.673 σε σχέση με 401.490 το 2017.

3.2.5. Τιμές Ξενοδοχείων, Πολιτική Τιμών και Οικονομικές Υποχρεώσεις στο Τραπεζικό Σύστημα

Ένεκα της δυναμικής ανάκαμψης ανταγωνιστικών μας προορισμών το 2017/18 και των εντεινόμενων ανταγωνιστικών πιέσεων, οι ξενοδοχειακές μας τιμές παρέμειναν καθηλωμένες σε συγκριτικά χαμηλά επίπεδα, που δεν διαφέρουν κατά πολύ αυτών των προηγούμενων 27 χρόνων, όταν οι ξενοδόχοι είχαν αναγκαστεί να τις μειώσουν αισθητά ένεκα της κρίσης του Κόλπου το 1991.

Σημειώνεται ότι ανταγωνιστικές μας αγορές όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Τυνησία, λόγω της δραστηρικής μείωσης του τουρισμού τους ένεκα των τρομοκρατικών επιθέσεων του 2016, έχουν στο μεταξύ ανακάμψει δυναμικά εξαπολώνοντας 'πόλεμο τιμών', εδώ και δύο χρόνια, προσφέροντας πολύ χαμηλές και ανταγωνιστικές τιμές στις αγορές της Ευρωζώνης, αλλά και αυτής του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και της Ρωσίας, καθώς επίσης και ενισχυμένες επιδοτήσεις στους Διοργανωτές Ταξιδιών. Ως αποτέλεσμα τούτου οι Διοργανωτές Ταξιδιών ασκούν πιέσεις στους Κύπριους ξενοδόχους και στον Κυπριακό τουρισμό, επιδιώκοντας εκπτώσεις, έχοντας ως επιχείρημα την επιθετική πολιτική των γειτονικών προορισμών.

Σαν επακόλουθο, και παρά την αύξηση των εσόδων στην τουριστική βιομηχανία κατά 3% κατά το 2018, οι τιμές των ξενοδοχείων διατηρήθηκαν σε ανταγωνιστικά και όχι τόσο αμειπτικά επίπεδα.

Φυσιολογική προέκταση των πιο πάνω είναι, βάση προκαταρκτικών στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας, οι ξενοδοχειακές επιχειρήσεις να οφείλουν κατά το 2018, μόνο στις εμπορικές τράπεζες της Κύπρου, περιλαμβανομένων των Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων, το αστρονομικό ποσό των €1.940 δισεκατομμυρίων, με αποτέλεσμα τον εξανεισμό της επικερδότητας αρκετών μονάδων, ενώ για σημαντικό αριθμό μονάδων η παρατεταμένη ζημιογόνα πορεία τους των προηγούμενων χρόνων και η αδυναμία τους να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις, τις ανάγκασε να πωληθούν.

Τούτο καταδεικνύει ότι η ξενοδοχειακή βιομηχανία στην ουσία επιχორηγεί την οικονομική ανάπτυξη του τόπου, σε βάρος της δικής της υγιούς απόδοσης.

Παρά ταύτα και ενόψει της θεαματικής ανάκαμψης των τελευταίων τριών περίπου χρόνων και των θετικών προοπτικών για τη μελλοντική πορεία του τουρισμού, παρατηρήθηκε αυξημένο επενδυτικό ενδιαφέρον τόσο για αναβαθμίσεις, εκσυγχρονισμό και επεκτάσεις υφιστάμενων μονάδων, όσο και για ανέγερση νέων, περιλαμβανομένων και αυτών διεθνών ξενοδοχειακών αλυσίδων που βλέπουν, μετά από την απουσία τους από την Κύπρο για δεκαετίες, το νησί μας πλέον ως ένα ελκυστικό προορισμό/βάση για τις επενδύσεις τους σε νέες πολυτελείς ξενοδοχειακές μονάδες.

3.3. ΠΟΡΕΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 2018

3.3.1. Απολογισμός Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για το 2018

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) έχει χαρακτηρίσει το 2018 ως η δεύτερη χρονιά με τα ισχυρότερα αποτελέσματα σε αφίξεις των τελευταίων οκτώ ετών για το διεθνή τουρισμό αφού κατέγραψε αύξηση της τάξης του 6% (1.403 δις) σε σχέση με το 2017 που είχε αύξηση 7% (1.329 δις-η υψηλότερη ανάπτυξη από το 2010 που είχε 8% αύξηση) σε σχέση με το 2016 που είχε αύξηση 3.7% (1.239 δις) σε σχέση με το 2015 που είχε αύξηση της τάξης του 4.5% (1.196 δις) σε σχέση με το 2014 που είχε αύξηση της τάξης του 4.2% (1.137 δις) σε σχέση με το 2013 που είχε επίσης αύξηση της τάξης του 4.6% (1.088 δις) σε σχέση με το 2012 που ήταν χρονιά ορόσημο για τον παγκόσμιο τουρισμό, αφού - για πρώτη φορά στην ιστορία του - σημείωσε ένα νέο ρεκόρ αφίξεων ξεπερνώντας το 1 δις τουριστών που ταξίδεψαν ανά τον κόσμο (+4.6%-1.040 δις), σφραγίζοντας έτσι τη θέση του τουρισμού ως ένα από τους μεγαλύτερους παγκόσμιους οικονομικούς τομείς. Ο παγκόσμιος τουρισμός το 2018 είχε, για ένατη συνεχόμενη χρονιά, σταθερή ανάπτυξη, παρά τις διεθνείς προκλήσεις, την επιβράδυνση στην ανάπτυξη και οικονομική αβεβαιότητα που επικρατούσε, συνεχίζοντας έτσι τη δυναμική ανάκαμψη του τουρισμού των ετών 2017/2016/2015/2014/2013/2012/2011 και 2010 - μετά τις πολύ δύσκολες χρονιές 2009 και 2008 ένεκα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και ύφεσης.

Όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά το UNWTO, ενώ οι μακροπρόθεσμες προβλέψεις του που εκδόθηκαν το 2010 έδειχναν ότι το 1.4 δις διεθνών αφίξεων αναμένετο να επιτευχθεί το 2020, εντούτοις η αξιοσημείωτη αύξηση τους κατά τα τελευταία χρόνια, έχει επισπεύσει - κατά δύο χρόνια νωρίτερα - το 1.4 δις διεθνών αφίξεων (από το 2018). Η επιτάχυνση της ανάπτυξης του διεθνούς τουριστικού χάρτη, τα τελευταία χρόνια, επιτεύχθηκε ένεκα της ισχυρότερης οικονομικής ανάπτυξης, των πιο προσιτών αεροπορικών ταξιδίων, των τεχνολογικών αλλαγών, των μοντέλων νέων επιχειρήσεων και της διευκόλυνσης της χορήγησης θεωρήσεων ανά το παγκόσμιο.

Σε όλες τις ηπείρους κατεγράφησαν θετικά αποτελέσματα. Η Ευρώπη, με την αξιολογία 6% αύξηση στις αφίξεις (712.6 εκατομμύρια) συνέχισε την εύρωστη ανάπτυξη της το 2018, μετά από την αξιοσημείωτη 8% αύξηση του 2017 και παρέμεινε σταθερά στην πρώτη θέση, η Ασία και ο Ειρηνικός με 6% αύξηση (342.6 εκατομμύρια) ήταν στη δεύτερη θέση, η Αμερική με 3% αύξηση (217.2 εκατομμύρια) στην τρίτη θέση, η Αφρική με 7% αύξηση (67.1 εκατομμύρια) στην τέταρτη θέση, ακολουθούμενη από τη Μέση Ανατολή με 10% αύξηση (63.6 εκατομμύρια) στην πέμπτη θέση.

Από τα επιπρόσθετα 74 εκατομμύρια τουρίστες που ταξίδεψαν το 2018 ανά τον κόσμο, τη μερίδα του λέοντος επωφελήθηκε η Ευρώπη που υποδέχθηκε 38 εκατομμύρια, ενώ ακολούθησε η Ασία και ο Ειρηνικός με 19.6 εκατομμύρια, η Αμερική με 6 εκατομμύρια τουρίστες, η Αφρική με 4.5 εκατομμύρια τουρίστες και η Μέση Ανατολή με 6 εκατομμύρια.

Όπως αναφέρει το UNWTO, ανάμεσα στις σημαντικότερες αγορές προέλευσης τουριστών παγκόσμια, η χώρα που πρωτοστάτησε και το 2018 ήταν η Κίνα, η οποία από το 2012 παραμένει η πρώτη αγορά εξερχόμενου τουρισμού, ακολουθούμενη από τις Ηνωμένες Πολιτείες, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία. Τάσεις για ισχυρό εξερχόμενο τουρισμό καταδεικνύονται επίσης και από αναδυόμενες αγορές, ιδιαίτερα από την Ινδία και τη Ρωσία, καθώς και από μικρότερες Ασιατικές και Αραβικές αγορές.

Αξιοσημείωτη ήταν η δυναμική επανάκαμψη των αναδυόμενων αγορών της Ινδίας και της Ρωσίας, οι οποίες αύξησαν το 2018 τις τουριστικές τους δαπάνες. Η Ινδία κατέγραψε αύξηση της τάξης του 26% και η Ρωσία αύξηση της τάξης του 16% στις τουριστικές τους δαπάνες.

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του UNWTO (του 2018 δεν έχουν ολοκληρωθεί), τα έσοδα του παγκόσμιου τουρισμού το 2017 αυξήθηκαν κατά 5%, φθάνοντας στα €1.186 τρισεκατομμύρια σε σχέση με το 2016 (€1.126 τρις).

Ευρώπη

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Ευρώπη - ο μεγαλύτερος τουριστικός προορισμός ανά το παγκόσμιο, με μερίδιο 51% στις διεθνείς τουριστικές αφίξεις - το 2018 (με 712.6 εκατομμύρια αφίξεις) κατέγραψε αξιοσημείωτη αύξηση της τάξης του 6% στις αφίξεις της, ακολουθώντας οκτώ συνεχόμενες χρονιές ανάπτυξης (+9 το 2017, +2.3 % το 2016, +4.5% το 2015, +2.4% το 2014, +5% το 2013, +4% το 2012, +6.4% το 2011 και +3% το 2010).

Το UNWTO ανέφερε ότι το θετικό πρόσημο της Ευρώπης οφείλεται στη δυναμική ανάκαμψη προορισμών που αντιμετώπιζαν προβλήματα ασφάλειας, όπως η Τουρκία, η οποία, όπως και αρκετοί άλλοι Ευρωπαϊκοί προορισμοί, επωφελήθηκαν από την ανάκαμψη της Ρωσικής αγοράς.

Παρά τις πολλές προκλήσεις που αντιμετώπισε η Ευρώπη, ο τουρισμός παρουσίασε εξαιρετική αντοχή και ανθεκτικότητα, ενισχύοντας τη συμβολή του στην οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την κοινωνική ευημερία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην επικράτεια της Ευρώπης και με βάση στοιχεία του UNWTO, στην ανάπτυξη του 2018 πρωτοστάτησε η Νότια και Μεσογειακή Ευρώπη με εκ νέου αύξηση αφίξεων της τάξης του 7% (μετά την θεαματική 13% αύξηση του 2017) και με όλους τους προορισμούς της να καταγράφουν αύξηση. Το θετικό αποτέλεσμα προήλθε επίσης από την ανάκαμψη της Τουρκίας (+23%) και τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη και άλλων κύριων προορισμών της, όπως η Ελλάδα (+11), η Ιταλία (+5%), καθώς επίσης η Μάλτα, η Κύπρος και το Ισραήλ που κατέγραψαν σημαντικά αποτελέσματα.

Η Ισπανία, που είναι ο μεγαλύτερος τουριστικός προορισμός της ζώνης αυτής, ο δεύτερος μεγαλύτερος στην Ευρώπη και ο τρίτος μεγαλύτερος παγκόσμια, κατέγραψε μετριοπαθή ανάπτυξη 1% αύξηση, φθάνοντας τα 82.8 εκατ. τουρίστες.

Η Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη κατέγραψε 6% αύξηση αφίξεων και από τους κυριότερους προορισμούς της, την καλύτερη επίδοση είχε η Ουγγαρία (+15%). Σε αντίθεση, η Ρωσία που είναι ο μεγαλύτερος προορισμός της περιοχής, κατέγραψε συγκρατημένη ανάπτυξη τουριστών της τάξης του 1.4%.

Η Δυτική Ευρώπη κατέγραψε επίσης 6% αύξηση στις αφίξεις της, ενώ από τους κυριότερους προορισμούς της, τις καλύτερες επιδόσεις είχαν το Βέλγιο (+9%) και η Γαλλία (+8%). Άλλοι προορισμοί της ήταν η Ολλανδία (+6.5%), η Αυστρία, η Γερμανία και η Ελβετία (+4% έκαστη).

Η Βόρεια Ευρώπη κατέδειξε στασιμότητα με μεικτές επιδόσεις μεταξύ των προορισμών της, λόγω της αδυναμίας σε αφίξεις του Ηνωμένου Βασιλείου. Από τους κυριότερους προορισμούς της, εύρωστη ανάπτυξη κατέδειξαν η Σουηδία (+8%), η Ιρλανδία (+7%) και η Δανία (+5.5%).

Το Ηνωμένο Βασίλειο, που είναι ο σημαντικότερος προορισμός της ζώνης αυτής, κατέγραψε 5% μείωση (στοιχεία από τους πρώτους 9 μήνες του 2018) στις αφίξεις του.

Ασία και Ειρηνικός Ωκεανός

"Οι προορισμοί του μέλλοντος" ή "αναδυόμενοι", όπως θεωρούνται η Ασία και ο Ειρηνικός, κατέγραψαν 6% αύξηση στις αφίξεις τους το 2018 (343 εκατομμύρια αφίξεις). Αξιοσημείωτο είναι ότι πολλοί προορισμοί της Ηπείρου αυτής επωφελούνται αυξημένου τουριστικού ρεύματος από την Κίνα, ιδιαίτερα λόγω εξαίρεσης στην απαίτηση θεώρησης διαβατηρίων (βίζα) ή εξασφάλιση της κατά την άφιξη των Κινέζων τουριστών.

Ο προορισμός με τα καλύτερα αποτελέσματα σε αφίξεις ήταν η Νότιο-Ανατολική Ασία που κατέγραψε 7% αύξηση, με κυριότερους προορισμούς το Βιετνάμ (+20%), την Ινδονησία (+12%) και την Ταϊλάνδη (+8%).

Επίσης η Βορειο-Ανατολική Ασία κατέγραψε 6% αύξηση στις αφίξεις της και με κυριότερους προορισμούς της τη Δημοκρατία της Κορέας (+15%), την Ιαπωνία (+9%), το Μακάο (+7%) και το Χονγκ-Κονγκ (+4.5%), ενώ η Κίνα - ο μεγαλύτερος προορισμός της περιοχής - είχε μόνο 2% αύξηση στις αφίξεις της.

Η Νότια Ασία κατέγραψε 5% αύξηση στις αφίξεις της και με κυριότερους προορισμούς της το Νεπάλ, τη Σρι-Λάνκα, την Ινδία και τις Μαλδίβες.

Η Ωκεανία είχε αύξηση 3% στις αφίξεις της και με κυριότερους προορισμούς της την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία.

Αμερική

Η Αμερική κατέγραψε αύξηση της τάξης του 3% στις αφίξεις της το 2018 (217 εκατομμύρια αφίξεις), ενώ ο προορισμός με την καλύτερη επίδοση ήταν η Βόρεια Αμερική που θεωρείται ο πιο δυνατός "παίκτης" της ηπείρου κατέγραψε 4% αύξηση στις αφίξεις της και με κυριότερο προορισμό της το Μεξικό (+6%).

Ο μεγαλύτερος προορισμός της περιοχής, οι ΗΠΑ (που απορροφούν το 40% των αφίξεων όλης της ηπείρου) κατέγραψε αύξηση της τάξης του 7% (με στοιχεία μόνο μέχρι Μάιο 2018). Σημειώνεται ότι οι ΗΠΑ, λόγω του ισχυρού δολλαρίου θεωρείται ακριβός προορισμός για εισερχόμενο τουρισμό, ενώ η οικονομική ευρωστία της έχει συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη του εξερχόμενου τουρισμού και ένεκα τούτου, έχουν επωφεληθεί πολλοί τουριστικοί προορισμοί ανά το παγκόσμιο.

Η Νότια Αμερική είχε 3% αύξηση στις αφίξεις της, ενώ οι προορισμοί της που ξεχώρισαν ήταν το Εκουατόρ και η Κολομβία. Η Αργεντινή που είναι ο ισχυρότερος αριθμητικά προορισμός της περιοχής είχε 3% αύξηση στις αφίξεις της.

Η Κεντρική Αμερική είχε 2% μείωση στις αφίξεις της παρά τα θετικά αποτελέσματα των κυριότερων προορισμών της, το Μπελίζ, το Ελ Σαλβατόρ και τη Γουατεμάλα.

Η Καραϊβική κατέγραψε επίσης μείωση 2% στις αφίξεις της παρά τα θετικά αποτελέσματα των κυριότερων προορισμών της, την Τζαμάϊκα (+10%) και τη Δομηνικανή Δημοκρατία (+6%).

Αφρική

Η Αφρική κατέγραψε αύξηση της τάξης του 7% στις αφίξεις της (67 εκατομμύρια αφίξεις). Ο κυριότερος προορισμός της ήταν η Βόρεια Αφρική που κατέγραψε 10% αύξηση στις αφίξεις της, με την Τυνησία να συνεχίζει τη δυναμική ανάκαμψη της με 18% αύξηση στις αφίξεις της και το Μαρόκκο (+8%).

Αύξηση είχε επίσης η Υποσαχάρια Αφρική (+6%), ενώ η Νότια Αφρική είχε μόλις 2%.

Μέση Ανατολή

Η Μέση Ανατολή, μετά την οπισθοδρόμηση του 2011 (-7%), την περαιτέρω μείωση της τάξης του 5% του 2012, την οριακή αύξηση (0.3%) του 2013, την +7% του 2014, την +3% το 2015, την εκ νέου μείωση 4% του 2016, την +4% του 2017, κατέγραψε 10% αύξηση στις αφίξεις της το 2018 (64 εκατομμύρια αφίξεις).

Ο κυριότερος προορισμός της περιοχής, η Αίγυπτος συνέχισε τη δυναμική της ανάκαμψη της τάξης του 42% (στοιχεία μόνο πρώτου εξαμήνου) στις αφίξεις της, ένεκα της ανάκτησης της εμπιστοσύνης και της σταθερότητας από το ταξιδιωτικό κοινό, αλλά και της έντονης διαφημιστικής εκστρατείας της Αιγυπτιακής Κυβέρνησης. Οι σοβαρές μειώσεις τουριστών που ξεκίνησαν το 2011 ήταν απότοκες των τρομοκρατικών επιθέσεων και των αρνητικών ταξιδιωτικών οδηγιών που εξέδωσαν σημαντικές πηγές αγορών της.

Άλλοι προορισμοί που είχαν ανάπτυξη στην περιοχή ήταν η Ιορδανία, ο Λίβανος και το Ομάν.

3.3.2. Δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού και Εκτιμήσεις για την Πορεία του Τουρισμού το 2019

Ο Γενικός Γραμματέας του UNWTO, κ. Z. Pololikashvili, σε μήνυμα του ανέφερε: "Η ανάπτυξη του τουρισμού τα τελευταία χρόνια επιβεβαιώνει ότι ο τομέας είναι σήμερα ένας από τους ισχυρότερους παράγοντες της οικονομικής ανάπτυξης. Είναι ευθύνη μας να το διαχειριστούμε με βιώσιμο τρόπο και να μεταφράσουμε αυτή την επέκταση σε πραγματικά οφέλη για όλες τις χώρες και ιδιαίτερα για όλες τις τοπικές κοινωνίες δημιουργώντας ευκαιρίες για απασχόληση και επιχειρηματικότητα, χωρίς να μείνει κανένας πίσω. Γι 'αυτό και το UNWTO εστιάζει το 2019, στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και τη δημιουργία θέσεων εργασίας".

Συνεχίζοντας δήλωσε: "Η ψηφιοποίηση, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα, οι πιο προσιτές μετακινήσεις και οι κοινωνικές αλλαγές αναμένεται να συνεχίσουν να διαμορφώνουν τον τομέα μας, έτσι τόσο ο προορισμός, όσο και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προσαρμοστούν αν θέλουν να παραμείνουν ανταγωνιστικοί".

Στο μήνυμα του κατά την πρόσφατη Τουριστική Έκθεση ITB στο Βερολίνο, ο Γενικός Γραμματέας του UNWTO επανέλαβε: "Οι μεγάλοι αριθμοί συνεπάγονται και μεγάλες ευθύνες. Για να 'αναπτυχθεί καλύτερα' ο τουρισμός ζητείται η δέσμευση του ιδιωτικού τομέα και η κατάλληλη διακυβέρνηση του δημόσιου τομέα, ώστε ο τουρισμός να μπορέσει να επιτύχει το ευρύ δυναμικό αειφορίας του".

Υπογράμμισε επίσης ότι: "Ο τουρισμός αποτελεί βασική οικονομική δραστηριότητα, αποτελεί μέρος της παγκόσμιας οικονομικής ολοκλήρωσης και παρέχει εκατοντάδες χιλιάδες άμεσων και έμμεσων θέσεων εργασίας. Ο τουρισμός δεν μπορεί να ευημερήσει μεμονωμένα και ως εκ τούτου χρειάζεται συνεργασίες για να αγωνιστεί, ώστε όλοι να κερδίσουν".

Με βάση τις προβλέψεις του UNWTO για το 2019 και έχοντας υπόψη τις τρέχουσες τάσεις και τις οικονομικές προοπτικές, ο παγκόσμιος τουρισμός αναμένεται να αυξηθεί φέτος μεταξύ 3-4%, ενώ οι ανά ήπειρο προβλέψεις είναι για την Ευρώπη (+3-4%), την Ασία και τον Ειρηνικό (+5-6%), την Αμερική (+2-3%), την Αφρική (+3-5%) και τη Μέση Ανατολή (+4-6%).

Οι προβλέψεις για το 2019 βασίζονται στη σταθερότητα των τιμών των καυσίμων που τείνει να μεταφράζεται σε οικονομικότερα αεροπορικά ταξίδια, ενώ η αεροπορική σύνδεση συνεχίζει να βελτιώνεται σε πολλούς προορισμούς, διευκολύνοντας τη διαφοροποίηση των αγορών πηγών. Οι τάσεις δείχνουν επίσης ισχυρά εξερχόμενα ταξίδια από τις αναδυόμενες αγορές, ιδίως από την Ινδία και τη Ρωσία, αλλά και από τις μικρότερες αγορές πηγών της Ασίας και της Αραβίας.

Ταυτόχρονα, η παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση, η αβεβαιότητα που σχετίζεται με τις αναταραχές του Brexit, καθώς και οι γεωπολιτικές και εμπορικές εντάσεις ενδέχεται να προκαλέσουν μια "περιμένουμε και θα δούμε" στάση, μεταξύ των επενδυτών και των ταξιδιωτών.

Συνολικά, το 2019 αναμένεται να αναδείξει την ενοποίηση μεταξύ των καταναλωτών με αναδυόμενες τάσεις, όπως η αναζήτηση για 'εναλλακτικά ταξίδια', 'επιδίωξη υγιεινών επιλογών' όπως πεζοπορία, ευεξία και αθλητικός τουρισμός, καθώς και 'πολυγλωσσικά ταξίδια', ως αποτέλεσμα δημογραφικών αλλαγών και πιο υπεύθυνων ταξιδιών.

3.4. ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

3.4.1. Πορεία του Τουρισμού στην Κύπρο κατά την 18-ετία 2001-2018

Έχοντας υπόψη τα προαναφερόμενα επίσημα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO), αλλά και της Στατιστικής Υπηρεσίας της Κυβέρνησης μας, εξάγονται πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα που επιβεβαιώνουν ότι τα έτη 2018, 2017, 2016 και 2015 καταμαρτυρούν την έναρξη της ανοδικής πορείας της Κυπριακής τουριστικής βιομηχανίας, μετά τη φθίνουσα πορεία που ακολούθησε τη 14-ετία (2001-2014). Σημειώνεται όμως εδώ ότι δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε ότι τη διετία 2015/16 στην ανάκαμψη της Κύπρου συνέβαλαν και οι επιπτώσεις στους κύριους ανταγωνιστικούς μας προορισμούς από τις τρομοκρατικές επιθέσεις. Σημειώνεται ενδεικτικά ότι χώρες όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Τυνησία, είχαν τότε συνολικές απώλειες περίπου 22 εκατομμυρίων επισκεπτών, τους οποίους επωφελήθηκαν σε μεγάλο ποσοστό άλλοι μεσογειακοί προορισμοί, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος. Επισημαίνεται όμως ότι και οι τρεις προαναφερθείσες χώρες έχουν ανακάμψει δυναμικά τη διετία 2018/17. Ιδιαίτερα όμως η Τουρκία παρουσιάζει και φέτος μια θεαματική ανάκαμψη, αφού αποτελεί την πρώτη επιλογή για διακοπές, κυρίως των Ρώσων και Γερμανών τουριστών. Συνολικά για το 2019, η Τουρκία στοχεύει σε 50 εκατ. αφίξεις τουριστών και σε 35 δις δολαρίων σε έσοδα από τον τουρισμό, επιδιώκοντας μέχρι το 2023, σε 70 εκατομμύρια τουρίστες και 70 δισεκατομμύρια δολάρια σε τουριστικά έσοδα.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας κατά τα τελευταία 18 χρόνια (2001-2018), οι τουριστικές αφίξεις έχουν ανακάμψει σημαντικά με αποτέλεσμα τα 3.938.625 τουρίστες που είχαμε το 2018, να ξεπεράσουν την τότε χρονιά ρεκόρ του 2001 (2.696 εκατομμύρια τουρίστες). Σε ποσοστό η αύξηση του 2018 έναντι του 2001 είναι της τάξης του 46%.

Για δεκαπέντε περίπου χρόνια η τουριστική μας βιομηχανία προσπαθούσε - ανεπιτυχώς - να ξεπεράσει ή έστω να προσεγγίσει τις επιδόσεις του 2001. Στο λεξιλόγιο των φορέων του κλάδου, το 2001 αποτελούσε τη "χρονιά ρεκόρ" ή "την τελευταία καλή χρονιά" του Κυπριακού

τουρισμού. Το 2018, με τις έστω και ηπιότερες επιδόσεις του, διαγράφει το προηγούμενο "ρεκόρ" του 2001 αλλά και του 2017 και καθίσταται ένα νέο και αρκετά απαιτητικό μέτρο σύγκρισης για την τουριστική μας βιομηχανία αφού πλησίασε τα 4 εκατομμύρια αφίξεις. Η επιτυχία αυτή καθίσταται ακόμη μεγαλύτερη, αν αναλογιστούμε ότι καταγράφηκε πέντε μόλις χρόνια μετά την κατάρρευση της Κυπριακής οικονομίας.

Η αύξηση στις αφίξεις το 2018 κατά 8% έναντι των θεαματικών αυξήσεων του 2017 (+15%) και του 2016 (+20%) έναντι της αύξησης του 2015 κατά 9% έναντι της αύξησης το 2014 κατά 1.5% έναντι της μείωσης το 2013 κατά 2.5% έναντι της αύξησης το 2012 κατά 3% έναντι της σημαντικής αύξησης το 2011 κατά 11% έναντι του 2010, δεν διαγράφει την επίδοση του 2009 που χαρακτηρίστηκε ως μια από τις χειρότερες χρονιές κατρακύλας του τουρισμού μας με 11% μείωση στις αφίξεις έναντι του 2008, αφού καταδεικνύεται από το γεγονός ότι συγκρίνεται με τη μείωση της τάξης του επίσης 11% που καταγράφηκε το 2002 που επηρεάστηκε από τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και με τη μείωση του 11.3% που καταγράφηκε το 1991 εξαιτίας των επιπτώσεων του Πολέμου στον Κόλπο.

Ανοδικά, αλλά με πιο χαμηλή τάση από τις αφίξεις κινήθηκαν και τα έσοδα μας από τον τουρισμό κατά τα τελευταία 18 χρόνια (2001-2018). Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, τα €2.710.600 δις του 2018 κατάφεραν να ξεπεράσουν τη χρονιά ρεκόρ του 2001 (€2.172.600 δις), αλλά και την αντίστοιχη του 2017 (€2.639.100 δις). Σε ποσοστό η αύξηση του 2018 έναντι του 2001 είναι της τάξης του 25%.

Ενδεικτικό της όλης πορείας του Κυπριακού τουρισμού από το 1973-2018 σε σχέση με τις αφίξεις και τα έσοδα είναι το γράφημα στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΙ**.

3.4.2. Στοιχεία Τουριστικών Αφίξεων (Ιαν.-Φεβρ.-Μαρτ.-Απρ. 2019) και Εσόδων (Ιαν.-Φεβρ. 2019) και Εκτιμήσεις για όλο το 2019

Με βάση τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, οι πρώτοι μήνες του 2019, δηλαδή ο Ιανουάριος, ο Φεβρουάριος, ο Μάρτιος και ο Απρίλιος κατέδειξαν οριακή αύξηση στις τουριστικές αφίξεις.

Συγκεκριμένα ο Ιανουάριος είχε αύξηση 8%, ο Φεβρουάριος αύξηση 4%, ο Μάρτιος είχε μείωση 12% και ο Απρίλιος αύξηση 5% έναντι των αντίστοιχων ίδιων μηνών του 2018. Σε απόλυτους αριθμούς το σύνολο αφίξεων των τεσσάρων αυτών μηνών (Ιαν., Φεβρ., Μάρτ., Απρ.) του 2019 ήταν 686.783 έναντι 683.581 των αντίστοιχων τεσσάρων ίδιων μηνών του 2018 με συνολική οριακή αύξηση της τάξης του 0.5%.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, τα έσοδα των δύο πρώτων μηνών του 2019, δηλαδή του Ιανουαρίου και του Φεβρουαρίου, είχαν οριακή αύξηση. Συγκεκριμένα, ο Ιανουάριος είχε αύξηση 3% και ο Φεβρουάριος είχε οριακή μείωση 0.6% έναντι των αντίστοιχων ίδιων μηνών του 2018. Σε απόλυτους αριθμούς το σύνολο εσόδων των δύο αυτών μηνών (Ιαν., Φεβρ.) του 2019 ήταν €92.000 εκατ. έναντι €91.100 εκατ. των αντίστοιχων δύο ίδιων μηνών του 2018 με συνολική αύξηση της τάξης του 1%.

Αναφορικά με τις πρώτες εκτιμήσεις για το 2019 για τον Κυπριακό τουρισμό, διαφαίνεται ότι θα είναι μια χρονιά γεμάτη προκλήσεις που θα συγκρατήσουν την ανοδική τάση του τουρισμού μας των προηγούμενων χρόνων και τούτο διαφαίνεται από την περίοδο Μαΐου 2019, όπου οι προκρατήσεις στα Κυπριακά ξενοδοχεία ήταν μειωμένες μεταξύ 5-10% σε σχέση με την αντίστοιχη ίδια περσινή περίοδο.

Έχοντας υπόψη τις αρνητικές επιδόσεις των κυριότερων αγορών μας κατά το πρώτο τετράμηνο του 2019 - της Ρωσίας (-2.4%), της Ελλάδας (-2.6%), του Ισραήλ (-1.3%), της Γερμανίας (-21%), της Σουηδίας (-9%), της Ελβετίας (-10%), της Πολωνίας (-17%), κ.α., εντούτοις επικρατεί αισιοδοξία ότι τα πράγματα θα αλλάξουν στους επόμενους μήνες με τις προσπάθειες που καταβάλλονται για αναθέρμανση της ζήτησης και με τη βελτίωση που αναμένεται να δώσει η αγορά της τελευταίας στιγμής. Θετικό πρόσημο κατά το πρώτο τετράμηνο του 2019 είχαν το Ηνωμένο Βασίλειο (+2.6%), η Ουκρανία (+42%) και η Ολλανδία (+23%), γεγονός που ενισχύει τις ελπίδες μας για αναπλήρωση, έστω και μερικώς, των απωλειών από άλλες αγορές, με στόχο είτε να είμαστε στα ίδια επίπεδα με πέρσι, είτε λίγο πιο κάτω.

Οι αγορές με το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι οι ακόλουθες:

- » Η Γερμανία (5^η αγορά πηγή τουρισμού για την Κύπρο): Οφείλεται στη στενότητα διαθέσιμων αεροπορικών θέσεων προς την Κύπρο, λόγω και των πρόσφατων πτωχεύσεων αεροπορικών εταιρειών όπως της Germania, της Air Berlin και της Cobalt. Επίσης στην αγορά αυτή παρατηρείται μια ανακατάταξη των προγραμματισμών από τουριστικούς πράκτορες και αεροπορικές εταιρείες που αναζητούν φθηνότερους προορισμούς.
- » Η Ρωσία (2^η αγορά πηγή τουρισμού για την Κύπρο): Οφείλεται στην ισοτιμία του ρουβλιού, όπως επίσης και στην έμμεση ενθάρρυνση και προτροπή, λόγω των στενότερων σχέσεων που έχουν αναπτύξει πλέον Μόσχα και Άγκυρα, προς τους Ρώσους να επιλέξουν την Τουρκία για τις διακοπές τους. Επισημαίνεται ότι το 2018 ταξίδεψαν στην Τουρκία περί τα 6 εκατ. Ρώσων τουριστών, ενώ το 2019 διαφαίνεται πως ο αριθμός αυτός θα είναι πολύ μεγαλύτερος, λόγω και του γεγονότος ότι η Τουρκία έχει ανακοινώσει ότι για να ταξιδέψουν στη χώρα οι Ρώσοι δεν θα χρειάζονται πλέον διαβατήριο αλλά μόνο την ταυτότητά τους.
- » Το Ηνωμένο Βασίλειο (1^η αγορά πηγή τουρισμού για την Κύπρο): Οι προκρατήσεις του είναι μειωμένες λόγω της παρατεταμένης αβεβαιότητας για το Brexit που ώθησε περισσότερους Βρετανούς, είτε να επιλέξουν να κάνουν διακοπές στην χώρα τους, είτε προς φθηνότερους προορισμούς. Επίσης η παρατεταμένη αβεβαιότητα δημιουργεί προβλήματα και στους Διοργανωτές Ταξιδίων και τις Αεροπορικές Εταιρείες που προχωρούν σε αναπροσαρμογή των προγραμμάτων τους.

Συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση για την Κύπρο και όραμα του Συνδέσμου μας, το γεγονός ότι, με βάση τη μηνιαία κατανομή των τουριστικών μας αφίξεων την τελευταία 19-ετία (2001-2019), είναι εφικτή η εξυπηρέτηση πέραν των 4 εκατομμυρίων τουριστών κατ' έτος, νοουμένου ότι η επικέντρωση της προσπάθειας μας θα είναι στην προσέλκυση πρόσθετου τουριστικού ρεύματος εκτός των κατεξοχήν μηνών αιχμής του Ιουλίου και Αυγούστου, θέτοντας συγκεκριμένους στόχους ανά αγορά προτεραιότητας (**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΙΙ**).

3.5. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΡΩΣΙΑΣ, ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ), ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

Το 2018, με τις περαιτέρω επιδόσεις του - έστω και σε ηπιότερους ρυθμούς αύξησης, καθίσταται ο νέος πήχης για την τουριστική μας βιομηχανία, αφού ξεπέρασε αισθητά τις προηγούμενες χρονιές ρεκόρ (2017, 2016 και 2001), αφού κατάφερε να προσεγγίσει, για πρώτη φορά, τα 4 εκατομμύρια αφίξεις, μέσα σε ένα σαφώς πιο δύσκολο και ανταγωνιστικό περιβάλλον. Η εκτίμηση του Συνδέσμου είναι ότι οι θετικές επιδόσεις των τελευταίων χρόνων, είναι το αποτέλεσμα της άμεσης και δυναμικής κινητοποίησης κράτους και ιδιωτικού τομέα, στα πλαίσια και της αξιοποίησης των ευνοϊκών συγκυριών που επικράτησαν στη γύρω περιοχή μας.

Τα προηγούμενα χρόνια (2016/2017) οι θετικές μας επιδόσεις υποβοηθήθηκαν και από εξωγενείς παράγοντες με τα γνωστά τραγικά συμβάντα που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια σε κύριους ανταγωνιστικούς προορισμούς, όπως στην Τουρκία, την Αίγυπτο και την Τυνησία, οι οποίες, υπενθυμίζεται, είχαν το 2016 συνολικές απώλειες περίπου 22 εκατομμυρίων επισκεπτών, τους οποίους επωφελήθηκαν σε μεγάλο ποσοστό άλλοι μεσογειακοί προορισμοί, περιλαμβανομένης και της Κύπρου.

Στη θετικότερη εικόνα του τουρισμού μας συνέβαλαν και οι έντονες παραστάσεις του Συνδέσμου μας προς την Κυβέρνηση για την ανάγκη επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και κατ' επέκταση την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, με αποτέλεσμα ο ΚΟΤ (τώρα Υφυπουργείο Τουρισμού) να καταρτίσει Σχέδιο για τους ξένους Διοργανωτές Ταξιδίων οι οποίοι το έχουν αξιοποιήσει και έχει επιτευχθεί σημαντικά η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, από Μάρτιο-Νοέμβριο, ειδικά κατά τις χειμερινές περιόδους 2016/17, 2017/18 και 2018/19, θέτοντας έτσι τα θεμέλια για περαιτέρω επιμήκυνση, με απώτερο στόχο τη δραστική αύξηση του χειμερινού τουρισμού.

Όμως δεν πρέπει να παραβλέψουμε ότι το 2018, δύο σημαντικές αγορές μας, η Ρωσία και το Ισραήλ, κατέγραψαν σημαντικές απώλειες, παρά το γεγονός ότι αυτές υπερκαλύφθηκαν από άλλες αγορές. Το ποσοστό

αύξησης του 2018 σε σχέση με το 2001 είναι της τάξης του 46%, ευελπιστώντας στην επίτευξη, αν όχι ενός νέου ρεκόρ τουριστικών αφίξεων κατά το 2019, τουλάχιστον στη σταθεροποίηση των τουριστικών μας επιδόσεων.

Το Υφυπουργείο Τουρισμού σε συνεργασία με τον ΠΑΣΥΞΕ, το ΣΤΕΚ, τον ACTA και την HERMES AIRPORTS, βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία για παρακολούθηση, τόσο της Αγγλικής και της Ρωσικής αγοράς, όσο και όλων των μεγάλων αγορών, κάνοντας ανασκόπηση των εξελίξεων στις αγορές, για μια καλύτερη ισορροπία μεταξύ των αγορών ώστε μια πιθανή αρνητική εξέλιξη σε μια αγορά, να μπορεί να αντισταθμιστεί με ενέργειες σε κάποια άλλη ή να παρθούν έγκαιρα μέτρα για συγκράτηση τέτοιων αρνητικών εξελίξεων.

Το ευρύτερο περιβάλλον εξακολουθεί να είναι θετικό αλλά οι προκλήσεις παραμένουν και είναι αρκούτσως πιο σοβαρές φέτος. Τόσο λόγω των αρνητικών επιπτώσεων από την απόφαση της Βρετανίας για έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και της συνακόλουθης εξασθένησης της ισοτιμίας της στερλίνας έναντι του Ευρώ, όσο και λόγω της δυναμικής επανόδου κύριων ανταγωνιστικών μας προορισμών του Μεσογειακού τουρισμού όπως είναι η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Τυνησία, οι οποίες φέτος ήδη σημειώνουν σημαντικό προβάδισμα με διψήφιο βαθμού αυξήσεις στις προκρατήσεις τους για την επικείμενη καλοκαιρινή περίοδο.

Ιδιαίτερα όμως η Τουρκία παρουσιάζει φέτος μια θεαματική ανάκαμψη, κυρίως από τη Ρωσική αγορά, μετά την αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας και την άρση του Ρωσικού εμπάργκο. Ενδεικτικό τούτου είναι ότι από το 2018, μια στις δύο προκρατήσεις Ρώσων τουριστών επιλέγουν την Τουρκία. Η ανάκαμψη της οφείλεται επίσης στη σημαντική υποτίμηση του νομίσματος της, αλλά και στην παροχή γενναίων επιδοτήσεων καυσίμων σε Αεροπορικές Εταιρείες για πτήσεις σε πέντε από τους βασικούς τουριστικούς της προορισμούς. Συνολικά για το 2019 η Τουρκία στοχεύει σε 50 εκατ. αφίξεις τουριστών και σε 35 δις δολαρίων σε έσοδα από τον τουρισμό, επιδιώκοντας μέχρι το 2023, σε 70 εκατομμύρια τουρίστες και 70 δισεκατομμύρια δολάρια σε τουριστικά έσοδα. Επίσης εκτός από τους Ρώσους, η Τουρκία αποτελεί φέτος πρώτη επιλογή και για τους Γερμανούς τουρίστες.

3.5.1. Εκτιμήσεις/Διαπιστώσεις από την Αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου

Στα πλαίσια της συμμετοχής του στην Έκθεση World Travel Market που έγινε στο Λονδίνο το Νοέμβριο 2018, ο ΠΑΣΥΞΕ που εκπροσωπήθηκε από τον Πρόεδρο του, πραγματοποίησε, κατόπιν πρωτοβουλίας του, κατ'ίδιαν συναντήσεις με τους κυριότερους Διοργανωτές Ταξιδίων του Ηνωμένου Βασιλείου, με στόχο την ενημέρωση σε σχέση με την πορεία της αγγλικής αγοράς για Κύπρο, η οποία είναι η σημαντικότερη και μεγαλύτερη σε μέγεθος αγορά πηγή τουρισμού για το νησί μας. Στην Έκθεση συμμετείχε αντιπροσωπεία με επικεφαλής τον Υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου, Ενέργειας, Βιομηχανίας & Τουρισμού και τον τέως Πρόεδρο του ΚΟΤ (τώρα Υφυπουργείο Τουρισμού).

Στη θετική επίδοση της Βρετανικής αγοράς συνέβαλε η αισθητά αυξημένη αεροπορική σύνδεση της Κύπρου με το Ηνωμένο Βασίλειο αφού υφιστάμενες Αεροπορικές Εταιρείες αύξησαν τη δυναμικότητα των θέσεων τους, ενώ έχουν προστεθεί και νέες.

Η Βρετανική αγορά εξακολουθεί να παραμένει παραδοσιακά η 1^η αγορά πηγή τουρισμού για την Κύπρο (με μερίδιο 34% επί του συνόλου των ετήσιων τουριστικών μας αφίξεων) και παρά την προσωρινή αναστολή της εξόδου της από την ΕΕ, εντούτοις εξακολουθεί να προκαλεί αβεβαιότητα στους Βρετανούς. Ήδη παρατηρείται, λόγω και της αβεβαιότητας του Brexit, μια σημαντική αύξηση στην επιλογή των Βρετανών να κάνουν τις διακοπές τους στη χώρα τους, αποκλείοντας τον κίνδυνο να εκτεθούν οικονομικά στην περίπτωση σημαντικών διακυμάνσεων με την εξασθένηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας της στερλίνας έναντι του ευρώ, αλλά και προσβλέποντας στις ανάλογα ψηλές θερμοκρασίες να επαναληφθούν και φέτος όπως συνέβη και κατά την περσινή καλοκαιρινή περίοδο.

Παρά το γεγονός ότι η ροή των προκρατήσεων για το επερχόμενο Καλοκαίρι, παρουσιάζει επιβράδυνση, ο Σύνδεσμος προσδοκεί ότι αυτές θα βελτιωθούν. Η αντιμετώπιση της αρνητικής αυτής κατάστασης γίνεται με τη συνεχή παρακολούθηση των εξελίξεων, αλλά και των κινήσεων κύριων ανταγωνιστικών μας προορισμών και πάντοτε σε στενή επαφή με τους συνεργάτες μας Διοργανωτές Ταξιδίων, συμμετέχοντας δυναμικά στην

αγορά της τελευταίας στιγμής (last minute market) ώστε να διασφαλίζεται η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού μας πακέτου και με απώτερο στόχο τη διατήρηση των προγραμμάτων τους για την Κύπρο.

Εκείνο όμως που δεν αναμένεται να βελτιωθεί το 2019 είναι οι τιμές για τα τουριστικά πακέτα, διότι ένεκα της αβεβαιότητας του Brexit, οι Κύπριοι ξενοδόχοι πρόσφεραν σημαντικές εκπτώσεις προς τους Άγγλους Διοργανωτές Ταξιδίων, οι οποίοι πίεσαν για μειώσεις τιμών της τάξης του 10-15%, με στόχο να επιτευχθεί φέτος ο ίδιος αριθμός επισκεπτών με πέρσι. Ενόψει του ότι η αβεβαιότητα θα επαναληφθεί σε έξι μήνες, οι πιέσεις για μειώσεις τιμών θα συνεχισθούν και θα επηρεάσουν και το 2020.

Οι κύριοι "πρωταγωνιστές" της Βρετανικής αγοράς για το 2018, ήταν και πάλι η Ισπανία και η Ελλάδα (από τους Μεσογειακούς προορισμούς), προορισμοί της Βόρειας ακτογραμμής της Αφρικανικής Ηπείρου (Μαρόκκο) και οι long-haul προορισμοί (Καραϊβική), οι οποίοι μάλιστα προσφέρουν ικανοποιητική επικερδότητα στους Διοργανωτές Ταξιδίων, μια και σχεδόν το 100% του προγράμματος τους πωλείται χωρίς την ανάγκη ειδικών προσφορών (at brochure prices) on all inclusive packages, καθιερώνοντας τους έτσι ως κατά πολύ "better value for money" προορισμούς τόσο για τον τουρίστα, όσο και για την επικερδότητα του Διοργανωτή Ταξιδίων.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και του Υφυπουργείου Τουρισμού, οι τουριστικές αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο κατά το 2018 αυξήθηκαν κατά 6% (1.327.805 τουρίστες) σε σχέση με το 2017 (1.253.839 τουρίστες) που είχε επίσης αύξηση κατά 8% σε σχέση με το 2016 (1.157.978 τουρίστες) που είχε επίσης αύξηση 11% σε σχέση με το 2015 (1.041.208 τουρίστες), που είχε επίσης αύξηση 19.5% σε σχέση με το 2014 (871.523 τουρίστες), που είχε μείωση 2% έναντι του 2013 (891.233 τουρίστες) που επίσης είχε 7% μείωση σε σχέση με το 2012 (959.463 τουρίστες), που επίσης είχε 6% μείωση σε σχέση με το 2011 (1.020.709 τουρίστες), ενώ συγκρινόμενο το 2018 με την χρονιά ρεκόρ του 2001 (1.500.000) καταγράφεται μείωση της τάξης του 11.5%!

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το πρώτο τετράμηνο του 2019, οι τουριστικές αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο είχαν αύξηση 3% σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του 2018.

3.5.2. Εκτιμήσεις/Διαπιστώσεις από τις Αγορές της Ρωσίας και των Δημοκρατιών της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών

Στα πλαίσια της συμμετοχής του στην Έκθεση MITT που έγινε στη Μόσχα το Μάρτιο 2019, της Κυπριακής αντιπροσωπείας ηγήτο ο Υφυπουργός Τουρισμού και εκ μέρους του ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε ο Γενικός Διευθυντής του, πραγματοποιήθηκαν πολύ χρήσιμες συναντήσεις με τους κυριότερους Ρώσους Διοργανωτές Ταξιδίων.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η Ρωσία η οποία σημείωσε τις πιο θεαματικές αυξήσεις κατά την πενταετία 2010-2014, αλλά και τη διετία 2016-2017 - παρά τη σημαντική μείωση που κατέγραψε στις αφίξεις του 2015 (-17%) και το 2018 (-5%) - εντούτοις παραμένει η 2^η σημαντικότερη αγορά για τον Κυπριακό τουρισμό (με μερίδιο 20% επί του συνόλου των ετήσιων τουριστικών μας αφίξεων), ξεπερνώντας σε αφίξεις άλλες σημαντικές αγορές όπως η Γερμανική, η Ελληνική και η Σουηδική και σύμφωνα και με τη Στρατηγική Τουρισμού του Υφυπουργείου Τουρισμού αποτελεί αγορά υψηλής προτεραιότητας. Σημαντικό είναι επίσης το ρεύμα καθόδου Ρώσων τουριστών κατά την περίοδο του Πάσχα που ενισχύεται ένεκα και της ομοθρησκείας μας που είναι και κυρίαρχο στοιχείο.

Υπενθυμίζεται ότι οι θεαματικές αυξήσεις του τουριστικού ρεύματος από τη Ρωσία, οφείλονταν στην πραγματοποίηση απευθείας πτήσεων προς την Κύπρο από μεγάλο αριθμό πόλεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Μεγάλο ρόλο επίσης συνέβαλε και η πολύ πετυχημένη εφαρμογή του νέου συστήματος έκδοσης θεώρησης διαβατηρίων από την Κυπριακή Δημοκρατία σε Ρώσους πολίτες (ηλεκτρονική αίτηση, προέγκριση και έκδοση τελικής θεώρησης διαβατηρίων κατά την άφιξη τους στα Κυπριακά Αεροδρόμια).

Ενόψει της σημαντικής υποτίμησης που υπέστη το ρούβλι έναντι του ευρώ που μεταφράζεται σε μείωση της αγοραστικής δύναμης των Ρώσων, οδηγώντας τους σε χώρες που βρίσκονται εκτός του ευρώ (κερδισμένες χώρες είναι η Τουρκία και η Αίγυπτος προς τις οποίες οι Διοργανωτές Ταξιδίων κατευθύνουν την κίνηση), αναμένεται να επιφέρει νέο πλήγμα φέτος στις αφίξεις στην Κύπρο από τη Ρωσική αγορά.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και του Υφυπουργείου Τουρισμού, οι τουριστικές αφίξεις από τη Ρωσία κατά το 2018 έχουν μειωθεί κατά 5% (783.631 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2017 που είχαν αύξηση 5.5% (824.494 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2016 που κατέγραψαν θεαματική αύξηση της τάξης του 50% (781.634 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2015 που είχαν μειωθεί κατά 17.6% (524.853 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2014 που είχαν αυξηθεί μόνο κατά 4.6% (636.766 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2013 (608.581 τουρίστες) που είχαν 28% αύξηση σε σύγκριση με το 2012 (474.426 τουρίστες), που επίσης είχαν 42% αύξηση σε σχέση με το 2011 (334.083), που είχαν επίσης αύξηση 49% σε σχέση με το 2010 που είχαν και πάλι αύξηση 50.5% (223.861 τουρίστες) σε σχέση με το 2009 (148.740 τουρίστες), δηλαδή σε μια 9-ετία, συγκρινόμενο το 2018 με το 2009, πενταπλασιάστηκαν καταγράφοντας τη θεαματική αύξηση της τάξης του 427%.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το πρώτο τετράμηνο του 2019, οι τουριστικές αφίξεις από τη Ρωσία είχαν μείωση 2.4% σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του 2018. Εντούτοις όμως προσβλέπουμε σε σταδιακή ανάκαμψη της Ρωσικής αγοράς, ενώ υπάρχει μια συγκρατημένη εκτίμηση για φέτος ότι είτε ο αριθμός των Ρώσων τουριστών θα κυμανθεί στα ίδια περσινά επίπεδα, είτε θα καταγράψει μικρή μόνο μείωση και τούτο παρά το σημαντικό υστέρημα που παρουσιάζουν οι μέχρι στιγμής προκρατήσεις.

Κατόπιν της επέκτασης κατά το 2013 του πετυχημένου συστήματος έκδοσης θεώρησης διαβατηρίων που εφαρμόστηκε στη Ρωσία και προς την Ουκρανία, διεφάνη η ανοδική πορεία και από την υποσχόμενη αυτή νέα αγορά για την Κύπρο. Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και του Υφυπουργείου Τουρισμού, οι τουριστικές αφίξεις από την Ουκρανία κατά το 2018 κατέδειξαν θεαματική αύξηση της τάξης του 44.5% (69.619 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2017 που είχε σημαντική μείωση 22% (48.190 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2016 που αυξήθηκαν κατά 23% (62.292 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2015 (50.644 τουρίστες).

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το πρώτο τετράμηνο του 2019, οι τουριστικές αφίξεις από την Ουκρανία είχαν σημαντική αύξηση 42% σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του 2018, προκαλώντας αισιοδοξία για περαιτέρω ανάπτυξη.

3.5.3. Εκτιμήσεις/Διαπιστώσεις από την Αγορά του Ισραήλ

Αξιοσημείωτη και ραγδαία αναπτυσσόμενη αγορά αναδεικνύεται τα τελευταία χρόνια το Ισραήλ, κατατάσσοντας την πλέον ως την 3^η σε μέγεθος αγορά μας και με μερίδιο 6% επί του συνόλου των ετήσιων τουριστικών μας αφίξεων.

Σημειώνεται ότι η αγορά του Ισραήλ, παρά τη μείωση στις αφίξεις τουριστών το 2018 κατά 11% (232.561 τουρίστες), εντούτοις παραμένει η 3^η σημαντικότερη αγορά για τον Κυπριακό τουρισμό (με μερίδιο 6% επί του συνόλου των ετήσιων τουριστικών μας αφίξεων). Η μείωση του 2018 ακολούθησε τη θεαματική αύξηση κατά 76% (261.966 τουρίστες) του 2017, σε σχέση με το 2016 που είχε 51% αύξηση (148.739 τουρίστες), σε σχέση με το 2015 (+43%) και το 2014 (+58%). Επίσης το πρώτο τετράμηνο του 2019, οι τουριστικές αφίξεις από το Ισραήλ παρουσίασαν μείωση 1.3% σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του 2018, αφήνοντας όμως ελπίδες για ανάκαμψη.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η σύγκριση των αφίξεων Ισραηλινών τουριστών το 2001 (μόλις 36.676 τουρίστες) με το 2018 (232.561 τουρίστες), εξαπλασιάστηκαν καταγράφοντας τη θεαματική αύξηση της τάξης του 534%!

Η υιοθέτηση πολιτικής 'ανοικτών αιθέρων' έχει ευνοήσει σημαντικά την ώθηση της αγοράς του Ισραήλ τα τελευταία χρόνια, καθιστώντας την Κύπρο, όχι μόνο πιο προσβάσιμη και με προσιτά ναύλα, αλλά και ως την πιο ελκυστική επιλογή, ως του πλησιέστερου ευρωπαϊκού προορισμού για τις αγορές της Μέσης Ανατολής, χαράσσοντας την κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να κινηθούμε για την δραστική ανάπτυξη και άλλων μη παραδοσιακών αγορών της Μέσης Ανατολής, όπως είναι η Αίγυπτος, η Ιορδανία, το Ιράν και το Ιράκ, αλλά και η περιοχή των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και της Σαουδικής Αραβίας.

Ταυτόχρονα γίνονται προσπάθειες για περαιτέρω αξιοποίηση των προοπτικών για ανάπτυξη του τουρισμού μεταξύ των δύο χωρών πάνω σε ολόχρονη βάση, με την αξιοποίηση της γειτνίασης των δύο χωρών με ανάλογα προσιτά ναύλα, αναπτύσσοντας επιπρόσθετα και την προοπτική προώθησης των δύο χωρών ως συνδυασμένοι προορισμοί για τις Ευρωπαϊκές και την Αμερικανική αγορά, αλλά και για τις πολλά υποσχόμενες Ασιατικές αγορές όπως της Κίνας και της Ινδίας.

3.5.4. Εκτιμήσεις/Διαπιστώσεις από την Αγορά της Γερμανίας

Στα πλαίσια της συμμετοχής του στην Έκθεση ITB που έγινε στο Βερολίνο το Μάρτιο 2019, ο ΠΑΣΥΞΕ που εκπροσωπήθηκε από τον Πρόεδρο του, πραγματοποίησε χρήσιμες συναντήσεις με τους κυριότερους Γερμανούς Διοργανωτές Ταξιδίων. Στην Έκθεση συμμετείχε αντιπροσωπεία με επικεφαλή τον Υφυπουργό Τουρισμού.

Το 2018, η Γερμανία ήταν στην 4^η θέση ως αγορά πηγή τουρισμού για την Κύπρο (με μερίδιο 5% επί του συνόλου των ετήσιων τουριστικών μας αφίξεων, γεγονός που αναπτερώνει τις ελπίδες να επανακάμψει η σημαντική αυτή αγορά. Σ' αυτό συνέβαλε και το γεγονός ότι ο ΚΟΤ προέβη σε καλές συμφωνίες με τους κυριότερους Διοργανωτές Ταξιδίων, με στόχο τη βελτίωση της προσβασιμότητας από τη Γερμανία προς την Κύπρο, που είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των πτήσεων και κατά 75% των αεροπορικών θέσεων από τη Γερμανία προς την Κύπρο κατά το 2017 σε σύγκριση με το 2016.

Τροχοπέδη σ' αυτή την ανάπτυξη είναι για το 2019, η αρνητική εξέλιξη με τις πρόσφατες πτώχευσεις αεροπορικών εταιρειών όπως της Air Berlin και της Cobalt, ενώ από την πτώχευση της Germania μόνο, προκλήθηκε απώλεια περίπου 50.000 θέσεων.

Κατόπιν πρωτοβουλίας του Υφυπουργού Τουρισμού, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε προωθητικές ενέργειες σε μια προσπάθεια προώθησης της Γερμανικής αγοράς, με στόχο το μετριασμό της απώλειας περίπου 50.000 θέσεων, που είχαν ως αποτέλεσμα την έλλειψη αεροπορικών θέσεων από τη Γερμανία.

Ο Σύνδεσμος, με ανακοινωθέν του ημερ. 28 Μαρτίου 2019, χαιρέτησε και εξέφρασε και δημόσια την ικανοποίησή του, γι' άλλη μια φορά, τη δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού, το οποίο με τη δυνατότητα λήψης άμεσων ενεργειών θα καταστήσει την τουριστική Κύπρο ευέλικτη και αποτελεσματική, συμβάλλοντας στην παραπέρα ανάπτυξη και θωράκιση ενός από τους πιο ζωτικούς τομείς της οικονομίας της χώρας μας, όπως αυτό επιβεβαιώθηκε και έμπρακτα με τη σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Γερμανικής αγοράς.

Η αγορά της Γερμανίας σταθμίζεται τόσο από τον ΠΑΣΥΞΕ, όσο και από όλους τους τουριστικούς φορείς, ως αγορά προτεραιότητας επισημαίνοντας την ανάγκη να της δοθεί σωστό προϊόν στη σωστή τιμή με στόχο την ανάκαμψη της. Σημειώνεται ότι οι Γερμανοί τουρίστες θεωρούνται ποιοτικοί πελάτες που ταξιδεύουν κυρίως τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο και συνεπώς συμβάλλουν στην επιμήκυνση της καλοκαιρινής περιόδου. Επίσης επισημάνθηκε η ανάγκη στήριξης των προσπάθειών των Αεροπορικών Εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε αυτή την αγορά, ώστε να αυξήσουν αισίως τις πληρότητές τους και να εδραιώσουν με επιχειρηματική επιτυχία τα πτητικά τους προγράμματα.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και του ΚΟΤ, οι τουριστικές αφίξεις από τη Γερμανία κατά το 2018 αυξήθηκαν οριακά κατά 0.2% (189.200 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2017 που αυξήθηκαν θεαματικά κατά 52% (188.826 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2016 που αυξήθηκαν κατά 10.5% (124.030 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2015 που επίσης αυξήθηκαν κατά 30% (112.219 τουρίστες) σε σύγκριση με το 2014, ενώ συγκρινόμενο το 2018 με την χρονιά ρεκόρ του 1997 (250.000) καταγράφεται μείωση της τάξης του 24%!

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία, το πρώτο τετράμηνο του 2019, οι τουριστικές αφίξεις από τη Γερμανία παρουσίασαν σημαντική μείωση 21% σε σύγκριση με την ίδια χρονική περίοδο του 2018, η ανάκαμψη της οποίας θεωρείται δύσκολη λόγω έλλειψης αεροπορικών θέσεων για τη χώρα μας.

3.6. • ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ • ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ • ΠΟΛΙΤΙΚΗ 'ΑΝΟΙΚΤΩΝ ΑΙΘΕΡΩΝ' • ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ • ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ • ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΑΧΕΙΑΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΘΕΩΡΗΣΕΩΝ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΩΝ (ΒΙΖΑΣ)

Από τα κυριότερα θέματα που απασχόλησαν επανειλημμένα το Διοικητικό Συμβούλιο ήταν η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και κατ' επέκταση η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού, η εφαρμογή της πολιτικής 'ανοικτών αιθέρων' (open skies policy) και η φιλελευθεροποίηση των

αερομεταφορών πάνω σε ολόχρονη βάση, η παροχή κινήτρων στις Αεροπορικές Εταιρείες και η επέκταση της εφαρμογής του νέου συστήματος θεώρησης διαβατηρίων για την ταχεία έκδοσή της.

Τα προαναφερόμενα ζωτικά θέματα προβλήθηκαν επί συστηματικής βάσης τόσο στις διάφορες συσκέψεις με τους Αρχηγούς των Κομμάτων, τους αρμόδιους Υπουργούς και Επιτροπές της Βουλής, όσο και με δηλώσεις και συνεντεύξεις των Αξιωματούχων του ΠΑΣΥΞΕ στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

3.6.1. Επιμήκυνση της Τουριστικής Περιόδου και Ανάπτυξη του Χειμερινού Τουρισμού

Ένα από τα κυριότερα θέματα που απασχολεί το Σύνδεσμο και το οποίο άπτεται της μεγαλύτερης πρόκλησης του Κυπριακού τουρισμού με στόχο την απάμβλυνση της εποχικότητας, είναι η συνέχιση της προσπάθειας για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού.

Επί τούτου, ο Σύνδεσμος πιστεύει ότι είμαστε σε καλό δρόμο και χαιρετίζει τις προσπάθειες του Υφυπουργείου Τουρισμού, που σε συνεργασία με την Hermes Airports, συνεχίζουν τις ενέργειες και τα προγράμματα συνεργασίας και πτήσεων που στοχεύουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, ώστε η Κύπρος να εξελιχθεί σε ένα ολόχρονο τουριστικό προορισμό.

Ο Σύνδεσμος είχε δραστηριοποιηθεί έντονα για την εξαγγελία και υλοποίηση των υπό αναφορά συνεργασιών, με στόχο την επανατοποθέτηση της Κύπρου ως ενός ελκυστικού χειμερινού τουριστικού προορισμού στην Ανατολική Μεσόγειο, που προσφέρει συνθήκες πολιτικής σταθερότητας και ασφάλειας. Καταλυτικός παράγοντας που συμβάλλει καθοριστικά στην επιτυχία αυτού του εγχειρήματος δεν είναι άλλος από τη δυνατότητα προσφοράς μιας ανταγωνιστικής πρότασης για επιλογή της Κύπρου ως εναλλακτικού προορισμού, τόσο προς τις Αεροπορικές Εταιρείες, όσο και προς τους ξένους Διοργανωτές Ταξιδίων.

Συναφώς, οι καλά στοχευμένες συνεργασίες τριετούς διάρκειας με τις Αεροπορικές Εταιρείες και τους Διοργανωτές Ταξιδίων, συνέβαλαν στη συλλογική προσπάθεια για επιμήκυνση της καλοκαιρινής περιόδου και απάμβλυνση του χρόνιου προβλήματος της εποχικότητας του τουρισμού.

Ο Σύνδεσμος επισημαίνει ταυτόχρονα ότι πρέπει να ανταποκριθούμε στη νέα διεθνή τουριστική τάση των σύντομων, αλλά και πιο συχνών, και ποιοτικών διακοπών, εξευρίσκοντας τρόπους περαιτέρω ενίσχυσης της αεροπορικής συνδεσιμότητας της Κύπρου τους χειμερινούς μήνες.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας και του Υφυπουργείου Τουρισμού, οι τουριστικές αφίξεις του τελευταίου χειμώνα (Νοέμβριος 2018-Μάρτιος 2019) έχουν αυξηθεί κατά 1.6% (622.723 αφίξεις) σε σύγκριση με την αντίστοιχη χειμερινή περίοδο 2017/18 που κατέγραψε αύξηση 23% (613.038 αφίξεις) σε σύγκριση με την αντίστοιχη χειμερινή περίοδο 2016/17 που κατέγραψε αύξηση 14% (497.812 αφίξεις), σε συνέχεια και της επίσης πετυχημένης χειμερινής περιόδου 2015/16 που κατέγραψε αύξηση κατά 33% (438.049 αφίξεις) σε σύγκριση με την αντίστοιχη χειμερινή περίοδο 2015/14, δημιουργώντας βάσιμες ελπίδες για το μέλλον.

3.6.2. Πολιτική 'Ανοικτών Αιθέρων' (Open Skies Policy) και Φιλελευθεροποίηση Αερομεταφορών

Η εφαρμογή της πολιτικής 'ανοικτών αιθέρων' (open skies policy), η περαιτέρω φιλελευθεροποίηση των πτήσεων γενικά προς και από την Κύπρο και η ανάγκη προσέλκυσης περισσότερων αερογραμμών χαμηλού κόστους ώστε να διασφαλιστούν τα ευρύτερα συμφέροντα του τουρισμού μας αλλά και της οικονομίας του τόπου, αποτελούν διαχρονικά την πάγια θέση του Συνδέσμου.

Υπενθυμίζεται ιδιαίτερα ότι μετά την τραπεζική κρίση, ο ΠΑΣΥΞΕ πρότεινε στην Κυβέρνηση την υλοποίηση Έκτακτου Σχεδίου Δράσης που, μεταξύ άλλων, περιλάμβανε πρόταση για άμεση φιλελευθεροποίηση πτήσεων ειδικότερα σε αγορές προτεραιότητας οι οποίες μπορούσαν άμεσα να φέρουν πρόσθετο τουριστικό ρεύμα πάνω σε ολόχρονη βάση, αξιοποιώντας το ήδη εκδηλωθέν προς την Hermes Airports ενδιαφέρον από συγκεκριμένες Αεροπορικές Εταιρείες.

Αποτέλεσμα της δραστηκής βελτίωσης της προσβασιμότητας προς/από την Κύπρο και της εφαρμογής της πολιτικής 'ανοικτών αιθέρων' ήταν η θεαματική αύξηση κατά 55% στην επιβατική κίνηση από το 2013 μέχρι το 2018 (10.939.428 επιβάτες). Ιδιαίτερα για τις επιδόσεις ρεκόρ του 2018, πολύ σημαντική συνεισφορά είχαν το Ισραήλ, η Πολωνία, η Ουκρανία, η Ελβετία, η Σουηδία, ο Λίβανος, η Ιορδανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Αξιοσημείωτη ήταν επίσης η αύξηση της επιβατικής κίνησης κατά 33% κατά την χειμερινή περίοδο του 2018 (Ιαν.-Μάρτ. & Νοεμβ.-Δεκ.) σε σχέση με την αντίστοιχη προηγούμενη περίοδο, κατά την οποία λειτούργησαν 43 αεροπορικές εταιρείες προς/από 61 προορισμούς.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι στο πλαίσιο της προσπάθειας για αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας, γίνονται από το κράτος και τον CIPA σημαντικές προσπάθειες προσέλκυσης τουριστών και από εναλλακτικές αγορές, όπως η Κίνα, καθώς και προσπάθειες για ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού, όπως υγείας και ευεξίας, αλλά και αθλητικού, γαμήλιου, συνεδριακού και θρησκευτικού τουρισμού.

Την ικανοποίηση του για τη φιλευθεροποίηση των πτήσεων, που αποτελούσε για χρόνια πάγιο αίτημα του, εξέφρασε δημόσια ο ΠΑΣΥΞΕ, αφού αποτελεί σημαντικό και ουσιαστικό βήμα προς την επιθυμητή κατεύθυνση για προσέλκυση επιπρόσθετου τουριστικού ρεύματος προς το νησί μας. Τα οφέλη από τη φιλελευθεροποίηση των πτήσεων έχουν ήδη αποδειχθεί περίτρανα με το αισθητά αυξημένο ρεύμα επισκεπτών που επωφελείται η Κύπρος, κυρίως δε από γειτονικές της χώρες.

Σημειώνεται επίσης ότι, βάση στοιχείων του Υφυπουργείου Τουρισμού, η πολιτική 'ανοικτών αιθέρων' έχει ευνοήσει σημαντικά την ώθηση της αγοράς του Ισραήλ - καταστρώντας την ως η 3^η σε μέγεθος αγορά μας - η οποία με πληθώρα πτήσεων, κατέγραψε θεαματικές αυξήσεις στις αφίξεις τουριστών στην Κύπρο το 2017 (+76%), 2016 (+51%), 2015 (+43%) και 2014 (+58%). Παρά τη μείωση τουριστών από την αγορά αυτή το 2018 (-11%), εντούτοις εκτιμάται να σημειώσει περαιτέρω ανάπτυξη το 2019 και ιδιαίτερα στο μεσοπρόθεσμο μέλλον με τη λειτουργία του integrated casino resort από το 2021.

3.6.3. Σχέδια Κινήτρων σε Αεροπορικές Εταιρείες και Κάθοδος Νέων Αεροπορικών Εταιρειών

Ο Σύνδεσμος μας, ιδιαίτερα με την έναρξη της τραπεζικής κρίσης το Μάρτιο 2013, προέβαλε με έντονα διαβήματα του προς την Κυβέρνηση, ως επιτακτική την ανάγκη παροχής νέων σχεδίων κινήτρων προς τις Αεροπορικές Εταιρείες, τόσο σε υφιστάμενες, όσο και σε νέες για κάθοδο τους στην Κύπρο. Στόχος ήταν τα κίνητρα αυτά να βοηθήσουν σημαντικά στο μετριασμό των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στο τουρισμό, σε συνάρτηση πάντοτε και με τις γενναιόδωρες εκπώσεις ή/και ειδικές προσφορές που παραχωρήθηκαν από τους Ξενοδόχους προς τους Διοργανωτές Ταξιδιών.

Οι καλά στοχευμένες συνεργασίες και κίνητρα του Υφυπουργείου Τουρισμού και της Hermes Airports προς τις Αεροπορικές Εταιρείες και τους Διοργανωτές Ταξιδιών, συμβάλλουν στο να αυξηθεί σημαντικά η προσβασιμότητα προς την Κύπρο αλλά και στο να επιτευχθεί, με συλλογική προσπάθεια, η επιμήκυνση της καλοκαιρινής περιόδου - από έξι μήνες τουρισμό σε εννιά (από Μάρτιο-Νοέμβριο) - επαναφέροντας την Κύπρο ως ένα ελκυστικό προορισμό και κατά την χειμερινή περίοδο. Τα πολύ θετικά αποτελέσματα των χειμερινών περιόδων 2014/15, 2015/16, 2016/17, 2017/18 και 2018/19, έθεσαν τα θεμέλια για περαιτέρω επιμήκυνση, με απώτερο στόχο τη δραστική αύξηση του χειμερινού τουρισμού.

Επί τούτου ο Σύνδεσμος μας χαιρετίζει τις συμφωνίες με τους μεγαλύτερους Διοργανωτές Ταξιδιών του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας, της Ρωσίας, των Σκανδιναυικών χωρών, κ.α.

Με την φιλελευθεροποίηση των πτήσεων έχουν αναδειχθεί ως πολύ σημαντικές αγορές οι χώρες της Μέσης Ανατολής και του Αραβικού Κόλπου, μετά την κάθοδο στην Κύπρο σημαντικών Αεροπορικών Εταιρειών όπως η Emirates και η Qatar Airways, καθώς και οι πολύ γειτονικές μας αγορές του Λιβάνου και του Ισραήλ. Επιπρόσθετα, με την έλευση αυτών των Εταιρειών, δημιουργούνται πολύ σημαντικές προοπτικές για ανοίγματα στις νέες, δύσκολα προσβάσιμες μέχρι σήμερα, τεράστιες αγορές της Ασίας.

Ο Σύνδεσμος μας είχε εκφράσει την ικανοποίηση του προς τούτο προσβλέποντας ότι θα ακολουθήσουν και άλλες σημαντικές αγορές, επενεργώντας έτσι καταλυτικά στη

βελτίωση και ενίσχυση της προσβασιμότητας προς το νησί μας πάνω σε ολόχρονη βάση, με όλα τα συνεπακόλουθα κοινωνικο-οικονομικά οφέλη που η επιτυχία αυτής της πολιτικής θα αποφέρει για τον τόπο μας.

Αρνητική εξέλιξη όμως αποτέλεσαν οι πρόσφατες πτώχευσεις αεροπορικών εταιρειών όπως της Air Berlin και της Cobalt, ενώ η πιο πρόσφατη πτώχευση της Germania προκάλεσε απώλεια περίπου 50.000 θέσεων, θέσεις τις οποίες το Υφυπουργείο Τουρισμού επιδιώκει να καλυφθούν από άλλες αγορές.

Επίσης ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε σε σύσκεψη υπό την Υπουργό Μεταφορών στις 15 Νοεμβρίου 2018, κατά την οποία συζητήθηκαν οι επιπτώσεις στον τουρισμό από την πτώχευση της Cobalt.

Σημειώνεται ότι το Υπουργείο Μεταφορών σε συνεργασία με το Υφυπουργείο Τουρισμού και την Hermes Airports, έχουν ξεκινήσει προσπάθειες για ενίσχυση της συνδεσιμότητας της Κύπρου αλλά οι όποιες προσπάθειες που γίνονται για προσέλκυση νέων εταιρειών, δεν αναμένεται να υλοποιηθούν άμεσα, εντός του 2019, αλλά από το 2020 κατά πλείστον.

3.6.4. Διαδικασία Ταχείας Έκδοσης Θεωρήσεων Διαβατηρίων (Βίζα)

Σε συνάρτηση με τα προαναφερόμενα, ο ΠΑΣΥΞΕ έθεσε εκ νέου στις διάφορες συναντήσεις του, το θέμα της επέκτασης του επιτυχημένου μηχανισμού για ταχεία θεώρηση των διαβατηρίων (ηλεκτρονική αίτηση, προέγκριση και έκδοση τελικής θεώρησης διαβατηρίων κατά την άφιξη τους στα Κυπριακά Αεροδρόμια) στο πρότυπο της Ρωσίας και σε άλλες, πολλά υποσχόμενες αγορές, ως οι προαναφερθείσες αγορές προτεραιότητας.

Αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι η αγορά της Ρωσίας, από την οποία η Κύπρος φιλοξένησε 783.631 τουρίστες το 2018 (και παρά τη μείωση της τάξης του 5% έναντι του 2017), καταστρώνοντας την ως τη 2^η μεγαλύτερη αγορά μας, ενώ κατά την τελευταία 9-ετία, συγκρινόμενο το 2018 με το 2009, οι αφίξεις Ρώσων τουριστών εξαπλασιάστηκαν καταγράφοντας θεαματική αύξηση της τάξης του 506%.

Η επιτυχία του νέου αυτού συστήματος έκδοσης θεώρησης διαβατηρίων διεφάνη και μετά την εφαρμογή του από το 2013 και προς την υποσχόμενη νέα αγορά της Ουκρανίας, συμβάλλοντας καθοριστικά στην θεαματική αύξηση των τουριστικών αφίξεων, που υπερδιπλασιάστηκαν (+105%) τα τελευταία χρόνια (από 34.022 το 2013 στις 69.619 το 2018).

Πάγιο αίτημα του ΠΑΣΥΞΕ είναι η επέκταση του νέου συστήματος θεώρησης διαβατηρίων και σε άλλες Δημοκρατίες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, καθώς και από άλλες τρίτες χώρες, ιδιαίτερα δε μετά το θέμα που προέκυψε για Ρώσους και Ουκρανούς υπηκόους που ζουν κυρίως στην Ευρώπη και για τους οποίους εφαρμόζονται οι χρονοβόρες προγενέστερες διαδικασίες. Επί τούτου ο Σύνδεσμος ζήτησε απλούς, πρακτικούς και αποτελεσματικούς τρόπους παραχώρησης βίζας τόσο για τους Ρωσόφωνους που ζουν εκτός Ρωσίας και Ουκρανίας, όσο και για τους πολίτες Αραβικών Κρατών και του Λιβάνου, αλλά και για τις πολλά υποσχόμενες αγορές της Κίνας, της Ινδίας και της Ιαπωνίας, αντί των όποιων σκέψεων για ένταξη της Κύπρου στο μηχανισμό Schengen.

Σημειώνεται εδώ ότι σύμφωνα με έκθεση του ΚΟΤ (τώρα Υφυπουργείο Τουρισμού), η απόφαση για αποδοχή των θεωρήσεων Schengen διευκολύνει τη ροή τουριστικού ρεύματος από τις χώρες που απαιτείται θεώρηση εισόδου. Συγκεκριμένα, υπήκοοι τρίτων χωρών κάτοχοι θεωρήσεων Schengen με ισχύ (double or multiple entry και long stay) ή κάτοχοι άδειας παραμονής (residence permit) που εκδόθηκε από χώρα Schengen, μπορούν να εισέλθουν στην Κύπρο χωρίς εθνική θεώρηση.

Αξιοσημείωτο να αναφερθεί εδώ ότι σε έκθεση του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (UNWTO), επισημάνθηκε ότι η απλούστευση της διαδικασίας έκδοσης θεωρήσεων διαβατηρίων (βίζα), ιδιαίτερα κατά την άφιξη, έχει παρουσιάσει σημαντική πρόοδο τα τελευταία τέσσερα χρόνια, γεγονός που συμβάλλει στην αυξημένη ευαισθητοποίηση των κέντρων λήψης αποφάσεων για τις θετικές επιπτώσεις που αυτό έχει στον τουρισμό, την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας μέσω του τουριστικού τομέα.

Βάση προβλέψεων του UNWTO, οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις αναμένονται να φθάσουν το 1.8 δις μέχρι το 2030 και η βελτίωση στη διαδικασία έκδοσης βίζας θα είναι ζωτικής σημασίας για την προσέλκυση περισσότερων τουριστών κυρίως από αναδυόμενες πηγές αγορών όπως η Κίνα, η Ρωσία, η Ινδία και η Βραζιλία.

3.7. • ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ • ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ • ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2030 • ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

3.7.1. Λειτουργία Υφυπουργείου Τουρισμού

Μέσα στα πλαίσια της προσπάθειας της Κυβέρνησης και ειδικά του Υπουργού Εσωτερικών, ο ΠΑΣΥΞΕ κλήθηκε και υπέβαλε απόψεις και εισηγήσεις για τον εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τα θέματα τουρισμού.

Η μεταρρύθμιση της Δημόσιας Υπηρεσίας προβλέπεται και στο Μνημόνιο Συναντίληψης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Πρόγραμμα Οικονομικής Προσαρμογής), καθώς και ο σχεδιασμός και η λήψη συγκεκριμένων δράσεων που θα συμβάλουν στην θωράκιση της οικονομίας, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του επιχειρηματικού κλίματος, ενθάρρυνση των επενδύσεων και εκσυγχρονισμό του Κράτους και μετατροπή της Κύπρου σε ένα σύγχρονο, ανταγωνιστικό κράτος με λιγότερη γραφειοκρατία και περισσότερη ηλεκτρονική διακυβέρνηση.

Μεταξύ αυτών των μεταρρυθμίσεων, κορυφαία θέση για την τουριστική και ξενοδοχειακή μας βιομηχανία κατέχει η λειτουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού από 1^η Ιανουαρίου 2019, που ήταν πάγια εισηγήση του ΠΑΣΥΞΕ και επί τούτου κατέβαλε πολλές προσπάθειες για να γίνει πραγματικότητα.

Ο ΠΑΣΥΞΕ μαζί με τους Συνδέσμους ΣΤΕΚ και ACTA, με κοινό ανακοινωθέν τους στις 2 Ιανουαρίου 2019, χαιρέτησαν τη λειτουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού, χαρακτηρίζοντας την ως μια "ιστορική" εξέλιξη που σφραγίζει την επίτευξη του κοινού στόχου δεκαετιών των

τουριστικών φορέων του τόπου και προς τούτο, συνεχάρηκαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση του για τη σημαντική αυτή απόφαση. Η δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού με δυνατότητα υιοθέτησης και προώθησης οριζόντιων πολιτικών αποτελεί μεταρρύθμιση προς τη σωστή κατεύθυνση, η οποία θα συμβάλει στην παραπέρα ανάπτυξη και θωράκιση ενός από τους πιο ζωτικούς τομείς της οικονομίας της χώρας μας.

Οι Σύνδεσμοι ευελπιστούν ότι οι οριζόντιες πολιτικές/εξουσίες που αναλαμβάνει το Υφυπουργείο Τουρισμού, θα του δώσουν την απαιτούμενη ευελιξία ώστε να αποφεύγονται οι όποιες χρονοβόρες διαδικασίες της γραφειοκρατικής μηχανής που βιώναμε στο παρελθόν και ταυτόχρονα θα συμβάλουν στην αποτελεσματική υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

Επίσης οι Σύνδεσμοι, με την ανάληψη των καθηκόντων του κ. Σάββα Περδίου ως του πρώτου Υφυπουργού Τουρισμού, του εξέφρασαν τα θερμά τους συγχαρητήρια δηλώνοντας τη στήριξη τους για επίτευξη των κοινών στόχων προς το ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό όφελος του τόπου.

Καταλήγοντας στο κοινό ανακοινωθέν τους, οι Σύνδεσμοι διαβίβασαν τις θερμές τους ευχαριστίες προς τον τέως Πρόεδρο, τα εκάστοτε Διοικητικά Συμβούλια, καθώς και όλα τα στελέχη του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, για την αгаστή και καρποφόρα συνεργασία που είχαν καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του Οργανισμού.

Μέσα στα πλαίσια της έναρξης λειτουργίας του, το Υφυπουργείο Τουρισμού πραγματοποίησε Εργαστήριο στις 24 Ιανουαρίου 2019, με τους Επαγγελματικούς Συνδέσμους και άλλους τουριστικούς φορείς, για ανταλλαγή απόψεων αναφορικά με θέματα που αφορούν την τουριστική βιομηχανία. Κατά τη διάρκεια του Εργαστηρίου, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου κλήθηκε και παρέθεσε τις προτάσεις του ΠΑΣΥΞΕ όπως τη Στρατηγική Ανάπτυξη, την ανάπτυξη του ξενοδοχειακού προϊόντος / του τουριστικού προϊόντος / περιοχών, καθώς και για το σοβαρό θέμα του Brexit.

Επιπρόσθετα, ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετέχει με δύο Εκπροσώπους στην Υποστηρικτική Επιτροπή Τουρισμού που συστάθηκε από το Υφυπουργείο Τουρισμού, ο καταρτισμός της οποίας απέρρευε μέσα από τη νομοθεσία για την ίδρυση του

Υφυπουργείου Τουρισμού. Η ευθύνη της Επιτροπής είναι σημαντική, αφού είναι η βασική Επιτροπή που θα στηρίζει το Υφυπουργείο σε όλες τις ενέργειες του σε ότι αφορά τη Στρατηγική Τουρισμού της χώρας.

3.7.2. Μεταρρύθμιση του Κανονιστικού Πλαισίου για τον Τουρισμό (Νέος Τρόπος Αδειοδότησης και Κατάταξης Ξενοδοχείων)

Εκτός από τη λειτουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού, μέρος της όλης μεταρρύθμισης και αναδιάρθρωσης αποτελεί και το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο - Νόμος και Κανονισμοί 2019 για τη Ρύθμιση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Ξενοδοχείων & Τουριστικών Καταλυμάτων - που ψηφίστηκαν από τη Βουλή την 1^η Μαρτίου 2019 και δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 15 Μαρτίου 2019.

Στόχος του νέου Κανονιστικού Πλαισίου για τον Τουρισμό είναι η συμβολή του στον εκσυγχρονισμό των ξενοδοχειακών μας μονάδων και του τουριστικού προϊόντος ευρύτερα, στην αντικειμενική κατηγοριοποίηση και έγκαιρη αδειοδότηση των ξενοδοχειακών μονάδων, ξεπερνώντας τις προηγούμενες γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εδραίωση της Κύπρου ως ενός ελκυστικού και ποιοτικού προορισμού σε ολόχρονη βάση.

Το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο παρουσιάστηκε δημόσια από το Υφυπουργείο Τουρισμού στις 23 Απριλίου 2019 στη Λευκωσία, στην οποία συμμετείχαν ο ΠΑΣΥΞΕ και άλλοι Επαγγελματικοί Σύνδεσμοι, ξενοδοχειακές μονάδες και άλλοι τουριστικοί φορείς.

Επισημαίνεται ότι από το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο απορρέουν δύο προτάσεις διαταγμάτων που αφορούν τον καθορισμό του ύψους των τελών Αδειών Λειτουργίας και Κατάταξης Ξενοδοχείων και Τουριστικών Καταλυμάτων, καθώς και την βαρύτητα του συνόλου της βαθμολογίας των Κριτηρίων Κατάταξης των Ξενοδοχείων, τα οποία στάληκαν στον ΠΑΣΥΞΕ και στο ΣΤΕΚ για απόψεις.

Επί τούτου, ο ΠΑΣΥΞΕ και ο ΣΤΕΚ με κοινή επιστολή τους ημερ. 17 Απριλίου 2019 προς το Υφυπουργείο Τουρισμού, γνωστοποίησαν ότι για το θέμα των τελών αποδέχονται την πρότασή του, όμως διαφωνούν με την βαθμολογία των Κριτηρίων Κατάταξης των Ξενοδοχείων.

Συναφώς η διαβούλευση μεταξύ Υφυπουργείου Τουρισμού και Συνδέσμων ΠΑΣΥΞΕ και ΣΕΚ βρίσκεται υπό εξέλιξη, με στόχο όπως μόλις υπάρξει κατάληξη, τα δύο διατάγματα να σταλούν από το Υφυπουργείο Τουρισμού προς τη Νομική Υπηρεσία για σχετικό νομοτεχνικό έλεγχο και ακολούθως να υποβληθούν στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση.

3.7.3. Εθνική Στρατηγική Τουρισμού Μέχρι το 2030

Υπενθυμίζεται ότι η Μελέτη της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού 2030 που εκπόνησε η Ισπανική Εταιρεία THR το 2015, στοχεύει στη δημιουργία ενός σύγχρονου τουριστικού προϊόντος, το οποίο θα εδράζεται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας μας. Η στρατηγική επιδιώκει επίσης την επιμήκυνση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, τη βελτίωση των υποδομών και τη στοχευμένη και ανταγωνιστική ανάπτυξη των υφιστάμενων και σύγχρονων μορφών τουρισμού. Η Μελέτη κατέληξε ότι σαν Κύπρος στοχεύουμε στα 5 εκατ. αφίξεις τουριστών ετήσια μέχρι το 2030, εκ των οποίων το 40% να είναι τους χειμερινούς μήνες και με €7 δις συνολική προσφορά στην οικονομία της Κύπρου από τα ετήσια έσοδα από τον τουρισμό.

Επί τούτου, το νεοσύστατο Υφυπουργείο Τουρισμού ετοιμάζει το επιχειρησιακό του πλάνο, το οποίο θα καθορίζει τους άξονες και τις ενέργειες του σε τρία χρονικά πλαίσια: βραχυπρόθεσμα (2019-2021), μεσοπρόθεσμα (2022-2024) και μακροπρόθεσμα (2025-2030) και το οποίο πλάνο αναμένεται να ανακοινωθεί εντός του επερχόμενου καλοκαιριού.

Μέσα στα πλαίσια του 41^{ου} Ετήσιου Ξενοδοχειακού Συνεδρίου του ΠΑΣΥΞΕ που έγινε στις 26 Φεβρουαρίου 2019, ο Υφυπουργός Τουρισμού που ήταν ο key-note Ομιλητής, ανέδειξε την πορεία υλοποίησης της νέας Στρατηγικής Τουρισμού, τους στόχους και τα σχέδια δράσης του Υφυπουργείου, ως ακολούθως:

» Από τους πιο σημαντικούς στόχους είναι τόσο το γενικό re-branding που θα βασιστεί στους τομείς που μας διαφοροποιούν σε σχέση με άλλες ανταγωνιστικές χώρες (ιδανικό κλίμα, φιλοξενία, μικρές αποστάσεις, γεωγραφική θέση, κ.α.), όσο και το κατά περιοχή re-branding ώστε να αναδειχθούν τα ξεχωριστά στοιχεία της κάθε περιοχής.

- » Θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός, με αγορές στόχοι: Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Ουκρανία, Πολωνία, Τσεχία.
- » Προσέλκυση τουριστών ηλικίας 50 ετών+, με αγορές στόχοι: Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ελβετία, Αυστρία, Βέλγιο.
- » Προσέλκυση τουριστών ηλικία 65 ετών+ (με οικονομική άνεση για ποιοτική αφυπηρέτηση και δυνατότητα να διαμένουν στο εξωτερικό το χειμώνα), με αγορές στόχοι: Ηνωμένο Βασίλειο, Σκανδιναυικές χώρες.
- » Μικρές αποδράσεις αγορών που βρίσκονται εντός 90 λεπτών, αεροπορικώς, στην Κύπρο, με αγορές στόχοι: Ισραήλ, Αίγυπτος, Λίβανος, Ελλάδα, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιορδανία.
- » Προσέλκυση τουριστών από μακρινούς προορισμούς, για ολιγοήμερες διακοπές στην Κύπρο, στα πλαίσια ταξιδιού τους σε γειτονικές μας χώρες, με αγορές στόχοι: ΗΠΑ, Κίνα, Ιαπωνία, Ινδία, Κορέα.
- » Εσωτερικός τουρισμός.
- » Περαιτέρω ανάπτυξη προϊόντων ειδικού ενδιαφέροντος/ ειδικών μορφών τουρισμού, όπως γαστρονομία, υπαίθρου/ορεινών περιοχών, θρησκευτικός/πολιτιστικός, γαμήλιος, αθλητικός/προπονητικός/τουρνουά, ευεξίας/ υγείας-αποκατάστασης/ΑΜΕΑ, συνεδρίων/φεστιβάλ, κρουαζιέρας, κ.α.

3.7.4. Παροχή Πολεοδομικών Κινήτρων για Εμπλουτισμό και Αναβάθμιση του Τουριστικού Προϊόντος

Υπενθυμίζεται ότι, μετά από έντονη κινητοποίηση του ΠΑΣΥΞΕ και του ΣΤΕΚ, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε και εξήγγειλε για πρώτη φορά στις 27 Ιουλίου 2010 τα πολεοδομικά κίνητρα για την αναβάθμιση/εμπλουτισμό των υφιστάμενων μονάδων.

Η εισαγωγή των Πολεοδομικών Κινήτρων για την Τουριστική Βιομηχανία, εντάσσεται μέσα στα ευρύτερα πλαίσια της αναθεώρησης των Τοπικών Σχεδίων Ανάπτυξης, όπου επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός μοντέλου αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης που να διαλαμβάνει την αναβάθμιση, τον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Τα κίνητρα προβλέπουν την αύξηση κατά 5% στο δομήσιμο εμβαδόν των υφιστάμενων τουριστικών μονάδων νοουμένου ότι πρόκειται για εμπλουτιστικά έργα όπως πχ επιπρόσθετα εξειδικευμένα/ θεματικά εστιατόρια και επέκταση δωματίων για δημιουργία family rooms ή σουϊτων, έχοντας ως στόχο όπως το ξενοδοχειακό μας προϊόν καταστεί πιο ανταγωνιστικό.

Ακολούθησε απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 29 Μαΐου 2013, για Σχέδιο παροχής πρόσθετων Πολεοδομικών Κινήτρων ή/και ενίσχυση υφιστάμενων, για σκοπούς ανάκαμψης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στην Κύπρο, που διαλαμβάνει, μεταξύ άλλων, αυξήσεις του συντελεστή δόμησης μέχρι και 30%.

Επίσης κατόπιν έντονων διαβημάτων του ΠΑΣΥΞΕ προς το Υπουργείο Εσωτερικών, έχει επιτευχθεί η παράταση για ακόμη δύο χρόνια της ισχύος του Σχεδίου Παροχής Πολεοδομικών Κινήτρων ή/και ενίσχυση υφιστάμενων, με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου στις 3 Μαρτίου 2015. Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε επίσης στις 29 Ιουλίου 2015, όπως εισάγει νέες ρυθμίσεις σε σχέση με το Σχέδιο Πολεοδομικών Κινήτρων για σκοπούς ανάκαμψης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στην Κύπρο και που αφορούν κυρίως την παροχή κινήτρων πάνω σε μόνιμη βάση για μεγάλης κλίμακας ή και στρατηγικής σημασίας αναπτύξεις. Επίσης αποφάσισε να εγκρίνει ειδικά μέτρα για τη νομιμοποίηση/αδειοδότηση υφιστάμενων αυθαίρετων ή/και νέων κατασκευών σε εγκριμένες αναπτύξεις, που παρέχουν στην Πολεοδομική Αρχή, τη δυνατότητα να εγκρίνει υφιστάμενες αυθαίρετες ή/και προτεινόμενες νέες κατασκευές, με προϋποθέσεις και για καθορισμένη χρονική περίοδο.

Κατόπιν διαβήματος του ΠΑΣΥΞΕ προς τον Υπουργό Εσωτερικών, ζητήθηκε έγκαιρα η παράταση του Σχεδίου Πολεοδομικών Κινήτρων για περαιτέρω χρονική περίοδο. Επί τούτου το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε στις 21 Δεκεμβρίου 2016, την εκ νέου παράταση του Σχεδίου Παροχής Πολεοδομικών Κινήτρων.

Κατόπιν νέου διαβήματος του ΠΑΣΥΞΕ προς τον Υπουργό Εσωτερικών στις 21 Νοεμβρίου 2018, ζητήθηκε έγκαιρα η εκ νέου παράταση του Σχεδίου Πολεοδομικών Κινήτρων για περαιτέρω χρονική περίοδο. Επί τούτου το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε στις 18 Δεκεμβρίου 2018, την παράταση του Σχεδίου Παροχής Πολεοδομικών Κινήτρων.

Η παροχή των πολεοδομικών κινήτρων έχει συμβάλει στην προώθηση έργων εμπλουτισμού και αναβάθμισης του ξενοδοχειακού μας προϊόντος, δίνοντας έτσι την αναγκαία ώθηση στη βιομηχανία η οποία είχε ως αποτέλεσμα, την τελευταία πενταετία να πραγματοποιηθούν επενδύσεις πέραν των €500 εκατ. για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό

της ξενοδοχειακής μας βιομηχανίας και στη δημιουργία περίπου 15.000 νέων κλινών. Η απόφαση για παράταση των κινήτρων δίνει συνέχεια στην αναπτυξιακή πορεία περαιτέρω αναβάθμισης και εμπλουτισμού του ξενοδοχειακού μας προϊόντος, με ταυτόχρονη την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του, με αρκετά ήδη υφιστάμενα ξενοδοχεία να τα αξιοποιούν.

Επιπρόσθετα, ενόψει αδυναμίας ξενοδοχειακών μονάδων να εξεύρουν προς εξαγορά και μεταφορά συντελεστών δόμησης από διατηρητέα κτίρια τα οποία δεν υπάρχουν, αλλά και του γεγονότος ότι αυτό προκαλεί σωρεία προβλημάτων στην εξασφάλιση διαφόρων αδειοδοτήσεων, ο Σύνδεσμος απέστειλε επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών ημερ. 2 Ιανουαρίου 2019. Συγκεκριμένα, ζήτησε όπως δοθεί η δυνατότητα στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που επιθυμούν να καλύψουν τις τυχόν υπερβάσεις στις μονάδες τους και δεν μπορούν να εξαγοράσουν και μεταφέρουν συντελεστή, όπως δύνανται να το πράττουν καταβάλλοντας σχετικό τίμημα προς την αντίστοιχη Τοπική Αρχή Αυτοδιοίκησης στην οποία υπάγεται η κάθε μονάδα. Το θέμα είναι υπό εξέλιξη.

3.7.5. Σχέδιο Χορηγιών Επενδύσεων Εμπλουτισμού και Εκσυγχρονισμού του Τουριστικού Προϊόντος

Με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του ξενοδοχειακού και παρεμφερούς τουριστικού προϊόντος, ο ΚΟΤ εξήγγειλε στις 3 Αυγούστου 2017, το "Σχέδιο Χορηγιών Επενδύσεων Εμπλουτισμού και Εκσυγχρονισμού του Τουριστικού Προϊόντος για την Επιμήκυνση της Τουριστικής Περιόδου". Το Σχέδιο περιλαμβάνεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014-2020 "Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη" και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και την Κυπριακή Δημοκρατία.

Κατόπιν έκκλησης Μελών του, ο ΠΑΣΥΞΕ ζήτησε από τον Υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, παράταση της ημερομηνίας υποβολής των αιτήσεων στον ΚΟΤ, πρόταση η οποία ικανοποιήθηκε και ανακοινώθηκε από τον ΚΟΤ τον Ιανουάριο 2018, παρατείνοντας την περίοδο υποβολής αιτήσεων για το Σχέδιο Χορηγιών μέχρι τις 16/4/2018 (αντί 5/2/2018).

3.7.6. Δημιουργία Γηπέδων Γκολφ και Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Ξενοδοχειακής Βιομηχανίας

Ο ΠΑΣΥΞΕ, ως θέμα αρχής, τάσσεται υπέρ της δημιουργίας γηπέδων γκολφ ως απαραίτητο εργαλείο για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος κατά ένα γεωγραφικά ισορροπημένο τρόπο. Ακόμη, αναμένεται ότι η δημιουργία γηπέδων γκολφ θα προσφέρει πρόσβαση στους ξένους που διαμένουν στα ξενοδοχεία και άλλα αδειούχα τουριστικά καταλύματα συμβάλλοντας έτσι στην απάβλυνση της ζημιογόνου εποχικής λειτουργίας τους, θέτοντας έτσι γερά θεμέλια για μια νέα ελπιδοφόρα και ανοδική πορεία της τουριστικής βιομηχανίας προς το γενικότερο όφελος της Εθνικής μας Οικονομίας.

3.7.7. Προοπτική Νέων Επενδύσεων στην Κυπριακή Τουριστική Βιομηχανία

Πάγια θέση του ΠΑΣΥΞΕ είναι η θετική προσέγγιση και ενθάρρυνση της προοπτικής να υπάρξουν ξένες επενδύσεις στην τουριστική και ξενοδοχειακή βιομηχανία της Κύπρου λόγω και του ενδιαφέροντος που επέδειξαν επενδυτές από τη Ρωσία, Ισραήλ, Λίβανο, Ελλάδα και Αμερική και πιο πρόσφατα από την Αίγυπτο, το Κατάρ, την Κίνα και τον Καναδά, για αναπτύξεις που καλύπτουν όλο το φάσμα της τουριστικής βιομηχανίας του τόπου, υπερτονίζοντας ταυτόχρονα τη διασφάλιση της αρχής της ίσης μεταχείρισης έναντι των υφιστάμενων ντόπιων τουριστικών και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

Προς αυτή την κατεύθυνση ο Σύνδεσμος έχει εγκαθιδρύσει μια στενή και εποικοδομητική συνεργασία τόσο με το ΚΕΒΕ, όσο και με τον CIPA.

3.8. ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.8.1. Εσωτερικός Τουρισμός

Μέσα στα πλαίσια της πάγιας πολιτικής του ΠΑΣΥΞΕ για προώθηση του εσωτερικού τουρισμού, ως η πρακτική των τελευταίων 25 χρόνων και αναγνωρίζοντας τη μεγάλη ανταπόκριση που έχει το υπό αναφορά πρόγραμμα, ο Σύνδεσμος συνέχισε την έκδοση του καταλόγου ξενοδοχειακών μονάδων, μελών του Συνδέσμου που συμμετέχουν στο πρόγραμμα παρέχοντας ειδικές προσφορές στους συμπατριώτες μας.

Οι καταλόγοι του ΠΑΣΥΞΕ υποστηρίζονται από το Υφυπουργείο Τουρισμού και τις Κάρτες της Τράπεζας Κύπρου, μέσα στα πλαίσια της κοινής στρατηγικής για την ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού, συντελώντας ώστε ο θεσμός του εσωτερικού τουρισμού να στεφθεί από επιτυχία.

Οι καταλόγοι για εσωτερικό τουρισμό προσφέρονται πλέον προς άμεση αξιοποίηση, στο διαδίκτυο για αμεσότερη και ευκολότερη πρόσβαση, στις ιστοσελίδες του ΠΑΣΥΞΕ (www.cyprusotelassociation.org), του Υφυπουργείου Τουρισμού (www.visitcyprus.com και www.visitcyprus.biz) και της Τράπεζας Κύπρου (www.bankofcyprus.com.cy).

Ο ΠΑΣΥΞΕ δηλώνει συνεπής στην πολιτική που χάραξε για αρκετά χρόνια τώρα για την ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού και σκοπός του είναι όπως οι συμπατριώτες μας να μπορούν και να τη ζουν, αλλά και να την χαίρονται την Κύπρο 12 μήνες το χρόνο, σε τιμές ελκυστικές και προσιτές για όσο το δυνατόν περισσότερους. Επί τούτου εκδίδονται, επί συστηματικής βάσης, ένας κατάλογος για την καλοκαιρινή και ένας για την χειμερινή περίοδο του κάθε 12μήνου.

Αναβαθμισμένος είναι και ο τελευταίος καλοκαιρινός κατάλογος της επταμηνίας Απριλίου-Οκτωβρίου 2019 που εξέδωσε ο ΠΑΣΥΞΕ, με τον οποίο τα μέλη του ΠΑΣΥΞΕ προσφέρουν ελκυστικότερες επιλογές για όλα τα γούστα και όλα τα πορτοφόλια, αφού ο Κύπριος τουρίστας μπορεί να διαλέξει από ένα κατάλογο που περιλαμβάνει 111 ξενοδοχεία, συγκροτήματα οργανωμένων διαμερισμάτων και τουριστικών χωριών σ' ολόκληρη την ελεύθερη Κύπρο και να προγραμματίσει έγκαιρα τις διακοπές του καλοκαιριού, αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η τεράστια και συνεχής προσπάθεια του ΠΑΣΥΞΕ στα πλαίσια της στρατηγικής για ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού, υποστηριζόμενη και από το έκτακτο Σχέδιο της Κυβέρνησης για επιχορηγημένες διακοπές λόγω της οικονομικής κρίσης, οδήγησαν στην επίδοση ρεκόρ που παρουσίασαν οι διανυκτερεύσεις των Κυπρίων στα ξενοδοχεία μας, φθάνοντας τις 1,352.000 το 2010. Βάση των τελευταίων στοιχείων της Στατιστικής Υπηρεσίας, κατά το 2018, οι διανυκτερεύσεις των Κυπρίων έχουν μειωθεί κατά 31% σε σύγκριση με τη χρονιά ρεκόρ του 2010, περιοριζόμενες στις 930.620 διανυκτερεύσεις, λόγω και της μείωσης στο κονδύλι του κυβερνητικού Σχεδίου των Επιχορηγημένων Αδειών.

Επιπρόσθετα των πιο πάνω λειτουργεί και το Σχέδιο που εξαγγέλθηκε από το Υφυπουργείο Τουρισμού, υπό τον τίτλο "Κύπρος: Μικρές Αποδράσεις, Μεγάλες Εμπειρίες" και το οποίο απευθύνεται σε κατοίκους Κύπρου (κύπριους και ξένους) για διαμονή σε ξενοδοχεία με ημιδιατροφή και μια εκδρομή.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας ενίσχυσης της δημόσιας εικόνας του ΠΑΣΥΞΕ και της συνεχιζόμενης προσπάθειας ενθάρρυνσης του εσωτερικού τουρισμού, ο Σύνδεσμος εξέδωσε ένα σύντομο και καλαίσθητο ευχαριστήριο σημείωμα προς τον Κύπριο καταναλωτή με το οποίο του εκφράζεται η εκτίμηση των ξενοδόχων για την επιλογή του.

3.8.2. Χειμερινός Τουρισμός

Όπως είναι γνωστό, ο ΠΑΣΥΞΕ για χρόνια τώρα τόνιζε την επιβαλλόμενη αναγκαιότητα για συλλογική αντιμετώπιση της πρόκλησης για απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας του τουρισμού, με τη δραστική αύξηση του τουριστικού ρεύματος κατά τις χειμερινές περιόδους.

Οι καλά στοχευμένες συνεργασίες με τις Αεροπορικές Εταιρείες και τους Διοργανωτές Ταξιδιών, συνέβαλαν στη συλλογική προσπάθεια για επιμήκυνση της καλοκαιρινής περιόδου και απάμβλυνση του χρόνιου προβλήματος της εποχικότητας του τουρισμού. Συγκεκριμένα, την χειμερινή περίοδο 2018 σημειώθηκε σημαντική αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς το νησί μας. Κατά τους χειμερινούς μήνες του 2018 (τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου και διμηνία Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2018), επισκέφθηκαν την Κύπρο 634.686 τουρίστες, αριθμός που αντιστοιχεί σε αύξηση 20% σε σύγκριση με το 2017 (529.293 τουρίστες). Η βελτίωση της εποχικότητας καταγράφεται και στο μερίδιο των χειμερινών μηνών επί των συνολικών ετήσιων αφίξεων του 2018 (3.938.625 εκ.), αφού αυτό ανήλθε σε 16%.

Υποβοηθούμενο από την πρόωρη έναρξη αρκετών ναυλωμένων πτήσεων από το Μάρτιο 2019, αλλά και με βασικό παράγοντα το Πάσχα των Καθολικών, το πρώτο τετράμηνο του 2019 (Ιανουάριος-Απρίλιος) επισκέφθηκαν την Κύπρο 686.783 τουρίστες, αριθμός που αντιστοιχεί σε οριακή αύξηση 0.5% σε σύγκριση με το πρώτο τετράμηνο του 2018.

Σε κύκλο συναντήσεων που είχε ο ΠΑΣΥΞΕ με αρμόδιους Υπουργούς, την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, καθώς και το Υφυπουργείο Τουρισμού, έθεσε εκ νέου επιτακτικά την ανάγκη πιο δυναμικής επανατοποθέτησης της Κύπρου ως ενός ελκυστικού χειμερινού τουριστικού προορισμού στην Ανατολική Μεσόγειο, κτίζοντας πάνω στην πετυχημένη πορεία των τριών τελευταίων χειμερινών περιόδων 2016/17, 2017/18 και 2018/19 και θέτοντας ως στόχο να απομακρυνθούμε ακόμη περισσότερο από του να καταστεί η Κύπρος ως καλοκαιρινός προορισμός μόνο όπως τα Ελληνικά νησιά. Επί τούτου ζήτησε όπως ενταθούν τα κίνητρα για την απάμβλυνση της εποχικότητας του τουρισμού, ως ακολούθως:

- Περαιτέρω προώθηση της πολιτικής "ανοιχτών αιθέρων" (open skies policy) για αξιοποίηση των πολλά υποσχόμενων νέων αγορών - γειτονικών προς την Κύπρο και άλλων πέραν της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως της Ρωσίας, της Ουκρανίας, του Ισραήλ, του Λιβάνου, των Η.Α.Ε., κ.α - καθιστώντας την Κύπρο πιο προσβάσιμη και με πιο ανταγωνιστικά ναύλα, πάνω σε ολόχρονη βάση, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά και το πρόβλημα της εποχικότητας του τουρισμού, αλλά και της ανεργίας.
- Επέκταση του μηχανισμού ηλεκτρονικής προέγκρισης βίζας για ταχεία έκδοση της, ως και το επιτυχημένο εγχείρημα με τη Ρωσία και πιο πρόσφατα, της Ουκρανίας, με τα γνωστά θεαματικά αποτελέσματα.
- Συνέχιση της στήριξης Αεροπορικών Εταιρειών και Διοργανωτών Ταξιδίων μέσω του Σχεδίου Κινήτρων.
- Μη επιβολή τελών διανυκτέρευσης κατά τη χειμερινή περίοδο από όλες τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- Εγκαθίδρυση ευέλικτου μηχανισμού αναφορικά με τη λειτουργία των ξενοδοχείων κατά τη χειμερινή περίοδο, ώστε ο ξενοδόχος να δικαιούται να απασχολεί μόνο το προσωπικό που χρειάζεται - ανάλογα με τη διακύμανση της ζήτησης - είτε λειτουργεί με συνθήκες μερικής είτε ολικής αναστολής.

3.8.3. Επιχορηγημένες Άδειες και Σχέδιο Επιχορήγησης Διακοπών Χαμηλοσυνταξιούχων στα Ορεινά Θέρετρα

Το Σχέδιο Επιχορήγησης των Αδειών των Εργοδοτούμενων, λειτούργησε και το 2018 και σ' αυτό συμμετείχαν μόνο ξενοδοχεία των Ορεινών Θερέτρων και της περιοχής Πύργου Τυλληρίας, ενώ αποκλείστηκαν οι παραλιακές περιοχές. Για τη λειτουργία του Σχεδίου το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε για τις διακοπές των δικαιούχων σε ξενοδοχεία των Ορεινών Θερέτρων και του Πύργου Τυλληρίας, τη διάθεση ποσού ύψους €808.000 (που εξακολουθεί να είναι κατά πολύ μειωμένο σε σχέση με το €1.430.000 μόνο για τα Ορεινά Θέρετρα από το σύνολο (ορεινά και παραλιακά ξενοδοχεία) των €2.200,000 του 2010). Το Σχέδιο λειτούργησε και για το 2018 πάνω σε πενθήμερη βάση από Κυριακή σε Παρασκευή για πέντε διανυκτερεύσεις.

Δικαίωμα συμμετοχής είχαν οι εργοδοτούμενοι που δικαιούνταν σε απολαβές άδειας από το Κεντρικό Ταμείο Αδειών και νοουμένου ότι το κατά κεφαλή εισόδημα της οικογένειας τους δεν υπερέβαινε τα €300 τη βδομάδα ή τα €1.300 το μήνα.

Το ποσό της επιχορήγησης ήταν 90% ή 100% ανάλογα με το κατά κεφαλή εισόδημα της οικογένειας των δικαιούχων, με ανώτατο ποσό επιχορήγησης κατ'άτομο, για διαμονή με πλήρη διατροφή, στην μεν πρώτη περίπτωση €50.00 την ημέρα και στη δεύτερη περίπτωση €45.00.

Για την περίοδο 8/7-21/9/18 φιλοξενήθηκαν σε 16 ξενοδοχεία των Ορεινών Θερέτρων και του Πύργου, 3.375 άτομα (δικαιούχοι και εξαρτώμενα) και δαπανήθηκε ποσό €735.762.71 (91.06% του συνολικού εγκεκριμένου ποσού των €808.000 για τα Ορεινά Θέρετρα και τον Πύργο).

Κατόπιν έκκλησης του ΠΑΣΥΞΕ για αύξηση του κονδυλίου σε σχέση με τη λειτουργία του Σχεδίου Επιχορηγημένων Αδειών για το 2019, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε τη διάθεση ποσού ύψους €900.000 για τα ξενοδοχεία των Ορεινών Θερέτρων και του Πύργου Τυλληρίας.

Επιπρόσθετα, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε στις 28/11/18 την πρόταση της Υπουργού Εργασίας, Πρόνοιας & Κοιν. Ασφαλίσεων και εξήγγειλε Σχέδιο Επιχορήγησης Διακοπών Χαμηλοσυνταξιούχων στα Ορεινά Θέρετρα και τον Πύργο Τυλληρίας, κατά την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου

2019. Το Σχέδιο κάλυψε μέχρι και τρεις διανυκτερεύσεις (Παρασκευή-Δευτέρα) με πλήρη διατροφή και δικαίωμα συμμετοχής είχαν 2.000 χαμηλοσυνταξιούχοι. Όπως ανέφερε η Υπουργός Εργασίας, στόχος του Σχεδίου ήταν τόσο η παροχή ποιοτικών υπηρεσιών και παροχών στις ευάλωτες ομάδες, όσο και η στήριξη των ξενοδοχείων των Ορεινών Θερέτρων και κατ' επέκταση η εργοδότηση ανέργων. Το Σχέδιο, στο οποίο δήλωσαν συμμετοχή 18 ξενοδοχεία, συνέβαλε επίσης στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος κατά τους χειμερινούς μήνες και στην επέκταση της τουριστικής περιόδου, στηρίζοντας ταυτόχρονα και περιοχές εκτός των αστικών κέντρων. Πρόθεση του Υπουργείου Εργασίας είναι όπως το επαναλάβει σε διευρυμένη μάλιστα βάση, λόγω της επιτυχίας του Σχεδίου και του μεγάλου ενδιαφέροντος που επιδείχθηκε από τους χαμηλοσυνταξιούχους.

3.8.4. Αθλητικός Τουρισμός

Ο Σύνδεσμος υποστηρίζει ένθερμα την αναγκαιότητα για περαιτέρω ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού ως μια εξειδικευμένη μορφή τουρισμού με πολλαπλά κοινωνικο-οικονομικά οφέλη για την πατρίδα μας, στοχεύοντας έτσι στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, στην ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και στην αντιμετώπιση της εποχικότητας.

Η επίτευξη του πιο πάνω στόχου στηρίζεται στην κατάρτιση και υλοποίηση από την Κυβέρνηση της επικαιροποιημένης στρατηγικής για την περίοδο 2014-2020 για ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού στην Κύπρο, καθώς πρόκειται για ένα τομέα που αποφέρει στην οικονομία πέραν των €50 εκατ. ετήσια και επί τούτου το Υφυπουργείο Τουρισμού παρέχει τέσσερα Σχέδια Κινήτρων τόσο για την ανάπτυξη, όσο και για επενδύσεις σε αθλητικές εγκαταστάσεις. Τα αθλήματα έχουν ιεραρχηθεί από το Υφυπουργείο Τουρισμού ανάλογα με τις προοπτικές ανάπτυξης τους στην Κύπρο και ως προτεραιότητα θεωρούνται το ποδόσφαιρο, η ποδηλασία, η κολύμβηση, οι καταδύσεις, το τέννις και ο στίβος με ιδιαίτερη έμφαση στο μαραθώνιο και το τρίαθλο, η σκοποβολή, καθώς και το γκολφ.

Κατά την πρώτη τετραμηνία έκαστου έτους και ένεκα των συνήθως κακών καιρικών συνθηκών που επικρατούν στην Ευρώπη, η Κύπρος φιλοξενεί ομάδες από διάφορες χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης και κυρίως από τη Ρωσία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ελβετία, την Πολωνία,

την Φινλανδία, το Βέλγιο, την Αυστρία, τη Γερμανία, τη Νορβηγία και άλλες χώρες, οι οποίες έρχονται για αγωνιστική προετοιμασία/προπόνηση ή για συμμετοχή σε αγώνες, καθώς και για ψυχαγωγικούς λόγους, μια και η χώρα μας πέραν του ότι έχει το μεγάλο πλεονέκτημα ενός ήπιου χειμώνα με αρκετή ηλιοφάνεια, διαθέτει σύγχρονη αθλητική υποδομή, εξαιρετική και ποικίλη ξενοδοχειακή υποδομή, καθώς και καλή οργάνωση της υποδομής των τηλεπικοινωνιών και άλλων υπηρεσιών.

Τη μερίδα του λέοντος του αθλητικού τουρισμού λαμβάνει κυρίως η Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου και η Λάρνακα ένεκα και των αναγκαίων σύγχρονων εγκαταστάσεων και υποδομών που διαθέτουν, ενώ αυξανόμενο μερίδιο απολαμβάνουν τα τελευταία χρόνια τόσο η Πάφος, όσο και η Λεμεσός.

Με βάση στοιχεία του Υφυπουργείου Τουρισμού, το 2018, από τις αιτήσεις που υποβλήθηκαν στο Σχέδιο Κινήτρων, ο αριθμός των ομάδων που φιλοξενήθηκαν το 2018 στην Κύπρο έφτασε τις 189, που αντιστοιχούν σε περίπου 4.500 αθλητές, με 40.000 διανυκτερεύσεις στο σύνολο, με πρώτη ζήτηση τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο και Μάρτιο. Το υπολογιζόμενο οικονομικό όφελος του αθλητικού τουρισμού υπολογίζεται πέραν των 50 εκατομμυρίων ευρώ.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι τα τελευταία χρόνια, η Κύπρος έχει γίνει γνωστή και σαν χώρος φιλοξενίας σημαντικών διεθνών συναντήσεων όπως, μεταξύ άλλων, ο διεθνούς εμβέλειας ποδηλατικός αγώνας Cyprus Sunshine Cup, ο Διεθνής Μαραθώνιος Λεμεσού, το Ρωσικό Ποδοσφαιρικό Τουρνουά FNL, το ποδοσφαιρικό Cyprus Women's World Cup, οι Πανευρωπαϊκοί Αγώνες Σκοποβολής Κόμπακ-Σπόρτιγκ, ο Διεθνής Αγώνας Ξιφασκίας Cyprus Talents Cup για παιδιά, το Cyprus Amateur Men's Open που είναι αγώνας ερασιτεχνικού γκολφ παγκόσμιας κατάταξης, καθώς και διεθνείς αγώνες στο άθλημα του beach volley.

Ιδιαίτερη δυναμική απέκτησε τα τελευταία χρόνια το άθλημα του γκολφ, τοποθετώντας την Κύπρο ανάμεσα στους ανερχόμενους ευρωπαϊκούς προορισμούς γκολφ (golf destinations). Η Πάφος διαθέτει τέσσερεις αξιόλογες εγκαταστάσεις γηπέδων γκολφ που φιλοξενούν τη διοργάνωση, υπό την Κυπριακή Ομοσπονδία Γκολφ, διεθνών τουρνουά γκολφ, όπως το "Cyprus Amateur Men's Open" το Μάιο 2019 που εντάσσεται στο επίσημο

πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Γκολφ, το "CGF Cup 2019" και το "Special Olympics Cyprus Open 2019" τον Ιούνιο 2019, καθώς και το "Cyprus Senior Amateur Men's Open 2019" και το "Cyprus Senior Amateur Ladies Open" το Σεπτέμβριο 2019, προσελκύνοντας ερασιτέχνες και επαγγελματίες γκολφέρς από πληθώρα χωρών.

Σημειώνεται ότι η Κύπρος αναγνωρίζεται ήδη ως ένας ανερχόμενος προορισμός γκολφ με ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες, ποιοτική υποδομή διαμονής και ψηλό επίπεδο υπηρεσιών, ενώ η ανάπτυξη του τουρισμού γκολφ συμβάλλει ιδιαίτερα στη βελτίωση της εποχικότητας (περίοδος αιχμής για γκολφ θεωρείται η περίοδος Σεπτεμβρίου-Μαΐου).

Εξίσου ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει αναπτύξει και ο ποδηλατικός τουρισμός, ενώ η Κύπρος περιλαμβάνεται ήδη σε αρκετά προγράμματα μεγάλων Διοργανωτών Ταξιδίων και προβάλλεται σαν ελκυστικός και ιδανικός ποδηλατικός προορισμός. Έχουν επίσης θεσμοθετηθεί τα τελευταία χρόνια και αξιόλογες διεθνείς ποδηλατικές διοργανώσεις, με πιο γνωστή τη σειρά αγώνων Cyprus Sunshine Cup. Ο ποδηλατικός τουρισμός ενισχύει επίσης την εποχικότητα αφού η πλειοψηφία των τουριστών του επισκέπτεται την Κύπρο κατά τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο και Μάρτιο.

Θετικές προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης έχει επίσης ο Καταδυτικός Τουρισμός αν λάβουμε υπόψη ότι υπάρχουν 3 εκατομμύρια ενεργοί δύτες στην Ευρώπη. Επί τούτου έχουν δημιουργηθεί στην Κύπρο, 54 Καταδυτικά Κέντρα, τεχνητοί υφάλοι, καθώς και αξιόλογα ναυάγια πχ το Ζηνοβία. Η πλειοψηφία των τουριστών για καταδύσεις επισκέπτεται την Κύπρο, εκτός τους καλοκαιρινούς μήνες, και κατά τους μήνες Οκτώβριο, Νοέμβριο και Δεκέμβριο, συμβάλλοντας έτσι και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Η Ρωσία, η Μεγάλη Βρετανία, η Γερμανία, το Ισραήλ, η Αυστρία, οι Σκανδιναυικές χώρες και η Γαλλία είναι οι κύριες πηγές δυτών επισκεπτών.

Η περαιτέρω ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού είναι ιδιαίτερα σημαντική για την Κύπρο, μια και αποτελεί τονωτική ένεση για τον τουρισμό μας κατά τη χειμερινή περίοδο. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια ο ΠΑΣΥΞΕ επεσήμανε την ανάγκη παροχής ουσιαστικών κινήτρων τόσο προς την ιδιωτική πρωτοβουλία, όσο και προς τις Τοπικές Αρχές Αυτοδιοίκησης, για την περαιτέρω ανάπτυξη των αναγκαίων υποδομών, καθώς και της διάθεσης των

αναγκαίων συναφών κονδυλίων στους ετήσιους προϋπολογισμούς του Κράτους για δημιουργία των αναγκαίων υποδομών αλλά και για την αποτελεσματική προβολή της Κύπρου στο εξωτερικό ως ελκυστικού χώρου για προσέλκυση αθλητικών ομάδων για σκοπούς προετοιμασίας τους και για τη διοργάνωση περιφερειακών και διεθνών αθλητικών συναντήσεων στην Κύπρο.

3.8.5. Θρησκευτικός Τουρισμός

Η περαιτέρω ανάπτυξη του Θρησκευτικού Τουρισμού αποτελεί ακόμα μια εξειδικευμένη μορφή τουρισμού με επίσης πολλαπλά κοινωνικο-οικονομικά οφέλη για την πατρίδα μας. Ο Σύνδεσμος υποστηρίζει τις προσπάθειες του Υφυπουργείου Τουρισμού στην περαιτέρω ανάπτυξη του και προώθηση της Κύπρου ως προορισμού για θρησκευτικές περιηγήσεις.

Ο θρησκευτικός τουρισμός περιλαμβάνει ομάδες επισκεπτών οι οποίοι ταξιδεύουν για να επισκεφθούν, να μελετήσουν και να βιώσουν την θρησκευτική παράδοση ενός προορισμού όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τα μοναστήρια, τις εκκλησίες, τα βυζαντινά μουσεία, τα σκευοφυλάκια, τις θρησκευτικές παραδόσεις, εκκλησιαστικές εορτές, θρησκευτικά κειμήλια και τα ήθη και έθιμα που σχετίζονται με την εκκλησιαστική κληρονομιά.

Την πρωτιά στον προσκηνυματικό τουρισμό στην Κύπρο κατέχει η Ρωσία λόγω και του ομόθρησκου των Ρώσων προσκυνητών. Ενδιαφέρον επιδεικνύουν όμως και τουρίστες από διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες και δεν συσχετίζεται απαραίτητα με το θρήσκευμα των περιηγητών.

Επιπρόσθετα, έγιναν σχεδιασμοί έχοντας ως αναφορά τα βήματα του Αποστόλου Παύλου, μέσα στα πλαίσια της ανάπτυξης του Θρησκευτικού Τουρισμού, κυρίως για την Πάφο που έχει συνδέσει το όνομα της με τον Απόστολο των Εθνών Παύλο.

Σε μια προσπάθεια περαιτέρω προώθησης του θρησκευτικού τουρισμού και με πρωτοβουλία της Εκκλησίας της Κύπρου, ιδρύθηκε το Συνοδικό Γραφείο Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Εκκλησίας της Κύπρου, υπό την εποπτεία του Θεοφιλέστατου Επισκόπου Μεσαορίας, κ. Γρηγόριου, ο οποίος και συμμετέχει στις

διάφορες εκδηλώσεις του ΠΑΣΥΞΕ, ενισχύοντας έτσι τη συνεργασία του Γραφείου με τον ΠΑΣΥΞΕ στην πτυχή του θρησκευτικού τουρισμού και των προσκυνηματικών περιηγήσεων.

Επιπρόσθετα, έχει συσταθεί από το Υφυπουργείο Τουρισμού και Θεματική Ομάδα Θρησκευτικού και Προσκυνηματικού Τουρισμού, στην οποία συμμετέχει και ο ΠΑΣΥΞΕ δια του Γενικού του Διευθυντή, καθώς και ο ΣΤΕΚ, ο ΑΣΤΑ, ο Σύνδεσμος Ξεναγών, το Συνοδικό Γραφείο Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Εκκλησίας της Κύπρου και το Τμήμα Αρχαιοτήτων. Στόχος της Ομάδας είναι να συμβάλει στην χάραξη και στην εφαρμογή μιας συλλογικής στρατηγικής για περαιτέρω ανάπτυξη, ανάδειξη και προώθηση του Θρησκευτικού και Προσκυνηματικού Τουρισμού. Οι στοχευόμενες αγορές είναι η Ελλάδα, η Ρωσία, οι σλαβόφωνες χώρες και γενικά οι χώρες όπου υπάρχει Ορθόδοξο ή Χριστιανικό ποίμνιο.

3.8.6. Γαμήλιος Τουρισμός

Οι επενδύσεις αρκετών εκατομμυρίων από ξενοδόχους στην ανέγερση ναών εντός των γηπέδων των μονάδων τους, στη δημιουργία σουϊτών νεονύμφων, κλπ, ενέγραψαν την Κύπρο στους καταλόγους γαμήλιου τουρισμού των διεθνών Τουριστικών Πρακτορείων, καταστρώντας την ως ένα εκ των καλύτερων προορισμών για τέλεση γάμων στην Ευρώπη.

Για την προώθηση της Κύπρου ως γαμήλιου προορισμού, το Υφυπουργείο Τουρισμού, αρκετοί ξενοδόχοι και άλλοι αρμόδιοι φορείς συμμετέχουν σε διεθνείς Εκθέσεις Γάμου και εμφανίζονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τις προοπτικές που διανοίγονται.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η τέλεση γάμων και κυρίως πολιτικών έχει αναπτυχθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια αφού τα νεόνυμφα ζευγάρια συνοδεύουν οι συγγενείς και οι φίλοι τους, που συνδυάζουν το ευτυχές γεγονός με τις διακοπές τους, αποφέροντας έτσι ένα σημαντικό εισόδημα στον τόπο μας.

Η Κύπρος εξακολουθεί να κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα σε άλλους μεσογειακούς γαμήλιους προορισμούς λόγω των παραλιών της, των ιδανικών κλιματολογικών συνθηκών

του νησιού και του χαμηλού κόστους διοργάνωσης ενός γάμου, με αποτέλεσμα ζευγάρια να επιλέγουν τον τόπο μας τόσο για την τέλεση του γάμου τους, όσο και για να περάσουν το μήνα του μέλιτος. Σημειώνεται ότι κάθε χρόνο τελούνται στην Κύπρο χιλιάδες πολιτικοί γάμοι, αποφέροντας σημαντικά έσοδα στον τόπο μας. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Υφυπουργείου Τουρισμού, το 2017 τελέστηκαν σχεδόν 8.000 πολιτικοί γάμοι που απέφεραν έσοδα της τάξης των €110 εκατομμυρίων, ενώ προσβλέπει στην επέκταση των αγορών και σε μακρινές χώρες, στοχεύοντας επιπρόσθετα στην προσέλκυση τουριστών και κατά την χειμερινή περίοδο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υφυπουργείου Τουρισμού, η μεγαλύτερη αγορά γαμήλιου τουρισμού είναι το Ηνωμένο Βασίλειο με ποσοστό πάνω από 40%, ακολουθεί το Ισραήλ με 30%, ενώ μικρότερες αγορές είναι ο Λίβανος και η Ρωσία. Πρώτη σε προτιμήσεις τέλεσης πολιτικών γάμων είναι η Πάφος και η Ελεύθερη Αμμόχωστος που επιλέγονται κυρίως από Άγγλους τουρίστες, ενώ σημαντικό ποσοστό κατέχει η Επαρχία Λάρνακας που επιλέγεται κυρίως από Ισραηλινούς και Λιβάνιους.

3.8.7. Τουρισμός Υγείας (Ιατρικός και Ευεξίας)

Άλλη εξειδικευμένη μορφή τουρισμού είναι ο Τουρισμός Υγείας που περιλαμβάνει τα τμήματα του Ιατρικού Τουρισμού και του Τουρισμού Ευεξίας, με επίσης πολλαπλά κοινωνικο-οικονομικά οφέλη για την πατρίδα μας, η οποία έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει αυτού του είδους το τουριστικό προϊόν, καθώς διαθέτει πολύ καλό κλίμα, τον ήλιο και τη θάλασσα που αναζητεί κάποιος τουρίστας του είδους, ενώ σε εξίσου ψηλά επίπεδα βρίσκεται και η υποδομή με πληθώρα ιδιωτικών νοσηλευτηρίων.

Επί τούτου ο ΠΑΣΥΞΕ μετέχει ενεργά στις συναφείς συσκέψεις και υποστηρίζει το Υφυπουργείο Τουρισμού στις προσπάθειες του για περαιτέρω ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας, ο οποίος προωθεί επενδυτικά σχέδια για την ανάπτυξη του στη χώρα μας.

Επιπρόσθετα, κατόπιν πρωτοβουλίας του Παγκύπριου Ιατρικού Συλλόγου, έχει συσταθεί Επιτροπή αποτελούμενη από το Υφυπουργείο Τουρισμού, τον ΠΑΣΥΞΕ, το ΣΤΕΚ, τον ΑΣΤΑ, το Φορέα Προώθησης Υπηρεσιών Υγείας Κύπρου, τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Ιδιωτικών Νοσηλευτηρίων και

τον Παγκύπριο Οδοντιατρικό Σύλλογο, με στόχο την προώθηση του Ιατρικού Τουρισμού στα πλαίσια του προγραμματισμού για αξιοποίηση των πόρων από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία για την περίοδο 2014-2020.

Επίσης ο ΠΑΣΥΞΕ, ο ΣΤΕΚ και ο ΑCΤΑ συμμετέχουν σαν ex officio Μέλη στο Φορέα Προώθησης Υπηρεσιών Υγείας Κύπρου του ΚΕΒΕ, για από κοινού δράση σ' ότι αφορά τη διεκδίκηση Ευρωπαϊκών κονδυλίων για προώθηση της Κύπρου σαν προορισμού Ιατρικού Τουρισμού.

Ο άλλος τομέας που αναπτύσσεται δραστικά τα τελευταία χρόνια στον τόπο μας είναι και ο Τουρισμός Ευεξίας με χώρους χαλάρωσης και περιποίησης (spa). Ήδη αρκετές ξενοδοχειακές μονάδες έχουν επενδύσει σημαντικά κονδύλια στον τομέα αυτό και προβαίνουν σε διαφημιστικές εκστρατείες στο εξωτερικό για τις εξειδικευμένες αυτές υπηρεσίες spa που προσφέρουν.

Προσπάθειες για προώθηση του Τουρισμού Υγείας γίνονται κυρίως στην Αγγλία, τη Ρωσία, την Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών, την Ουκρανία, τη Σκανδιναβία, τις Βαλτικές, Αραβικές, καθώς και τις Γερμανόφωνες χώρες (για τον Τουρισμό Ευεξίας), ενώ ένας από τους κλάδους ιατρικής στους οποίους η Κύπρος δύναται ιδιαίτερα να προσελκύσει τουρίστες είναι ο κλάδος της πλαστικής χειρουργικής, κυρίως λόγω του ότι το κόστος στην Κύπρο είναι αισθητά χαμηλότερο σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρώπης, πηγές παραδοσιακού τουριστικού ρεύματος προς το νησί μας.

3.8.8. Συνεδριακός Τουρισμός

Ο Σύνδεσμος στις διάφορες συσκέψεις που συμμετείχε, επανατόνιζε την ένθερμη υποστήριξη του ΠΑΣΥΞΕ για την αναγκαιότητα περαιτέρω ανάπτυξης του Συνεδριακού Τουρισμού, η ανάπτυξη του οποίου είναι σε προτεραιότητα βάση και της Στρατηγικής Τουρισμού του Υφυπουργείου Τουρισμού.

Για την περαιτέρω ανάπτυξη του Συνεδριακού Τουρισμού και Ταξιδίων Κινήτρων έχει συσταθεί Συμβουλευτική Επιτροπή από το Υφυπουργείο Τουρισμού, το Cyprus Convention Bureau, όπου συμμετέχουν και εκπρόσωποι του ΠΑΣΥΞΕ, του ΣΤΕΚ, του ΑCΤΑ, του ΠΑΣΥΔΙΞΕ και του ΚΕΒΕ. Σημειώνεται επίσης ότι το Υφυπουργείο Τουρισμού

διαχειρίζεται μέχρι στιγμής το Συνεδριακό Κέντρο Φιλοξενία στη Λευκωσία, αλλά το Υπουργικό Συμβούλιο στις 6 Μαΐου 2019, αποφάσισε όπως προχωρήσει σε καθορισμό όρων, για προκήρυξη διαγωνισμού για ανάθεση του Συνεδριακού Κέντρου σε ιδιωτική εταιρεία για διαχείριση.

Μέσα στα πλαίσια του Σχεδίου Δράσης του Υφυπουργείου Τουρισμού περιλαμβάνεται και σχέδιο υποστήριξης της διεκδίκησης διεθνών συνεδρίων που αποσκοπεί στο να βοηθηθούν οι Κύπριοι φορείς να προσελκύσουν περισσότερα διεθνή συνέδρια στη χώρα μας. Προς την κατεύθυνση αυτή, το Υφυπουργείο Τουρισμού παρέχει αριθμό Σχεδίων Κινήτρων για διοργάνωση συνεδρίων στην Κύπρο, για την οργάνωση εταιρικών συνεδρίων και ταξιδίων κινήτρων, για την πραγματοποίηση ταξιδίων στο εξωτερικό για σκοπούς προσέλκυσης τουρισμού συνεδρίων και ταξιδίων κινήτρων, για την οργάνωση ταξιδίων εξοικείωσης τουρισμού συνεδρίων, καθώς και για τη φιλοξενία δυνητικών πελατών τουρισμού συνεδρίων και ταξιδίων κινήτρων για σκοπούς επισκέψεων επιθεώρησης (inspection visits). Επίσης το Τμήμα Αρχαιοτήτων σε συνεργασία με το Υφυπουργείο Τουρισμού έχει ξεκινήσει εκ νέου τη διάθεση κάποιων αρχαιολογικών χώρων για σκοπούς Συνεδριακού Τουρισμού και Ταξιδίων Κινήτρων.

Επιπρόσθετα και με την επικείμενη δημιουργία του integrated casino resort, City of Dreams Mediterranean, στη Λεμεσό στα επόμενα τρία χρόνια, που θα περιλαμβάνει και σημαντικές υποδομές για την φιλοξενία μεγάλων συνεδρίων και τη διοργάνωση εκθέσεων, διανοίγονται νέοι ορίζοντες για την περαιτέρω ανάπτυξη του εξειδικευμένου αυτού τομέα.

3.8.9. Θεσμός του "Κυπριακού Προγέυματος στην Ξενοδοχειακή Βιομηχανία" και Ενίσχυση του Γαστρονομικού Τουρισμού

Η επέκταση του θεσμού "Κυπριακό Πρόγευμα" σε όλο και περισσότερα ξενοδοχεία της Κύπρου ενισχύει τον Γαστρονομικό μας Τουρισμό, αφού δοκιμάστηκε με επιτυχία τα τελευταία χρόνια σε πολλά ξενοδοχεία παγκύπρια. Στόχος είναι η προβολή των αυθεντικών προϊόντων και γεύσεων της Κύπρου, αφού η γαστρονομία έχει μεγάλη ιστορική και πολιτιστική αξία για την Κύπρο.

Η εφαρμογή του θεσμού του "Κυπριακού Προγεύματος στην Ξενοδοχειακή Βιομηχανία" έχει θεσπιστεί από το Υφυπουργείο Τουρισμού και εντάσσεται στους στόχους της Εθνικής Στρατηγικής Τουρισμού, ενώ ένθερμος υποστηρικτής προώθησης του στα ξενοδοχεία μας είναι ο ΠΑΣΥΞΕ, προβάλλοντας το συστηματικά στα Ετήσια Ξενοδοχειακά του Συνέδρια που διοργανώνονται κάθε Φεβρουάριο, με την ευγενή προσφορά του Μέλους του, Ξενοδοχείου HILTON PARK.

Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα "Κυπριακό Πρόγευμα" αποτελούσε πρωτοβουλία του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού (ΚΟΤ), του Travel Foundation του Ηνωμένου Βασιλείου και του Κυπριακού Συνδέσμου Αειφόρου Τουρισμού (CSTI), μέσω του προγράμματος "Cyprus Destination Partnership".

Επιπρόσθετα, σε Ημερίδα που διοργάνωσε το Υφυπουργείο Τουρισμού στις 6 Μαΐου 2019, μέσα στα πλαίσια της "Εβδομάδας Κυπριακού Προγεύματος και Κυπριακού Brunch" (6-12/5/19), όπου δήλωσαν συμμετοχή 150 επιχειρήσεις στην Κύπρο, παρουσιάστηκε το Σύμφωνο Ανάδειξης Κυπριακής Γαστρονομίας "TASTE CYPRUS", που πρόκειται για μια προσπάθεια συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα για την ανάδειξη, αξιοποίηση και προβολή του γαστρονομικού πλούτου της Κύπρου. Επιστέγασμα της προσπάθειας αυτής είναι η εφαρμογή και απονομή Κοινού Σήματος Ποιότητας, το "TASTE CYPRUS-DELIGHTFUL JOURNEYS", με το οποίο επιβραβεύεται η συμμόρφωση των επιχειρήσεων έπειτα από διαδικασία αξιολόγησης σε συγκεκριμένα κριτήρια και μέσω του οποίου προβάλλεται η Κυπριακή γαστρονομία.

3.8.10. Άλλες Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

Εκτός τις προαναφερόμενες Ειδικές Μορφές Τουρισμού, υπάρχει και ένα άλλο ευρύ φάσμα εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο Πολιτιστικός Τουρισμός, ο Τουρισμός Υπαίθρου και ο Τουρισμός Κρουαζιέρας, που προβάλλονται σαν περαιτέρω εμπλουτιστικά προϊόντα και συμβάλλουν στην κάθοδο εξειδικευμένων ομάδων τουριστών.

Ο Πολιτιστικός Τουρισμός αποτελείται από επισκέπτες που ταξιδεύουν αποκλειστικά για επίσκεψη σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς, παρόλο που ακόμη δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τμήμα αγοράς για την Κύπρο.

Ο Τουρισμός Υπαίθρου είναι σημαντικός για την απάμβλυνση της εποχικότητας αλλά και ολόχρονα. Περιλαμβάνει την ενασχόληση των επισκεπτών με το πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον, όπως περπατήματα, οινογαστρονομία, birdwatching, ορειβασία, τοπική και ιστορική παράδοση, τοπικά προϊόντα και Κυπριακή κουζίνα, οι Δρόμοι του Κρασιού, κ.α.

Ο Τουρισμός Κρουαζιέρας ενώ αναπτύσσεται ραγδαία παγκόσμια και αποτελεί εναλλακτική μορφή διακοπών για τουρίστες κυρίως από την Ευρώπη, στην Κύπρο ακολουθεί πτωτική πορεία τα τελευταία χρόνια, άμεσα επηρεασμένος από τις αναταραχές και πολεμικές συρράξεις που επικρατούν σε γειτονικές μας χώρες.

3.9. ΦΟΡΟΛΟΓΙΕΣ - ΤΕΛΗ

Τα θέματα της φορολογικής πολιτικής του Κράτους επί της ξενοδοχειακής και τουριστικής βιομηχανίας, απασχόλησαν επισταμένα και σε βάθος το Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ εκτεταμένης μελέτης και έρευνας έτυχε το θέμα του Φόρου Ακίνητης Ιδιοκτησίας.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι και η Τρόικα, στο Μνημόνιο, στο κεφάλαιο του τουρισμού, έκαμε ειδική αναφορά, μεταξύ άλλων, στην ανάγκη να γίνει μελέτη των κόστων ηλεκτρισμού, νερού, αποχετευτικών, που χρεώνονται οι ξενοδοχειακές μονάδες με σκοπό την ευθυγράμμιση τους με τις χρεώσεις προς τα νοικοκυριά.

Το UNWTO χαρακτηρίζει τον τουρισμό ως ένα από τους λίγους τομείς που δημιουργούν θετικά αποτελέσματα σε πολλές εθνικές οικονομίες και πρέπει να διασφαλιστεί ότι θα παραμείνει ανταγωνιστικός. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια το UNWTO κάλεσε τις εθνικές κυβερνήσεις να συστήσουν εθνικές στρατηγικές που να υποστηρίζουν τον τομέα τηρώντας τη δέσμευση τους για σταθερή και βιώσιμη ανάπτυξη, τονίζοντας χαρακτηριστικά, μεταξύ άλλων, και την ανάγκη για μια πιο ισορροπημένη φορολογική πολιτική στον τουρισμό.

Σημειώνεται ότι η HOTREC (Hotels, Restaurants & Cafés in Europe) συνέταξε έκθεση για τα οφέλη που επιφέρει η χαμηλή φορολόγηση των τουριστικών υπηρεσιών στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην ανταγωνιστικότητα στην ΕΕ. Η μακροχρόνια εφαρμογή χαμηλών συντελεστών

φορολογίας στις υπηρεσίες φιλοξενίας, την οποία εφαρμόζουν σχεδόν όλες οι χώρες-μέλη στα καταλύματα και τα 2/3 στις υπηρεσίες εστίασης, σύμφωνα με την έκθεση της HOTREC, είναι κλειδί στη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης ως τουριστικού προορισμού. Όπως επισημαίνει η έκθεση της HOTREC, οι πέντε λόγοι για τους οποίους πρέπει να κρατηθεί χαμηλά ο ΦΠΑ στον τουρισμό και τη φιλοξενία, είναι οι εξής:

1. Για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης: Σε επίπεδο τιμών αλλά και ποιότητας χάρη στις καινοτόμες επενδύσεις.
2. Απασχόληση: Η ξενοδοχειακή βιομηχανία απασχολεί το 80% του εργατικού δυναμικού στον ευρωπαϊκό τουρισμό. Οι άμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργεί η βιομηχανία είναι σχεδόν μια στις 20. Η ελαστικότητα τιμών και η απασχόληση στον κλάδο έχουν σημαντικό θετικό ή αρνητικό αντίκτυπο στο σύνολο της απασχόλησης ανάλογα με τον ΦΠΑ που εφαρμόζεται.
3. Επενδύσεις: Οι χαμηλοί συντελεστές ΦΠΑ επιτρέπουν την υλοποίηση σοβαρών επενδύσεων στον κλάδο, συμβάλλοντας στην αναβάθμιση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος.
4. Αναβάθμιση του πεδίου δραστηριότητας της οικονομίας διαμοιρασμού: Οι δραστηριότητες στην οικονομία διαμοιρασμού, ειδικά στον κλάδο της φιλοξενίας, ανταγωνίζονται ευθέως τους παρόχους τουριστικών υπηρεσιών χωρίς να συμμορφώνονται με τους ίδιους κανόνες. Έτσι, ο χαμηλός ΦΠΑ βοηθά στη εξισορρόπηση των αρνητικών συνεπειών στα καταλύματα από την οικονομία διαμοιρασμού.
5. Επίπτωση στις τιμές: Οι πόροι που εξοικονομούνται από τη μείωση του ΦΠΑ μπορούν να αξιοποιηθούν με άλλους τρόπους, ενώ και οι τιμές του τελικού προϊόντος δεν θα είναι επιβαρυνμένες.

Σημειώνεται επίσης η επίσημη θέση του Διεθνούς Συνδέσμου Ξενοδοχείων & Εστιατορίων (IH&RA) πάνω στο θέμα της επιβολής φορολογιών στην τουριστική και ξενοδοχειακή βιομηχανία. Συγκεκριμένα πιστεύει ότι η εξαιρετικά ψηλή φορολογία εμποδίζει την ανάπτυξη της βιομηχανίας και την απασχόληση και συστήνει την επιβολή της χαμηλότερης δυνατής φορολογίας στα ξενοδοχεία και εστιατόρια σε μια προσπάθεια βελτίωσης της

ανταγωνιστικότητας τους και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Βάση στατιστικών του Διεθνούς Συνδέσμου διαφαίνεται ότι η επιβολή πολύ ψηλών φορολογιών στην τουριστική βιομηχανία μειώνει στην ουσία το σύνολο των εσόδων μιας χώρας, ανατρέποντας έτσι το σκοπό της φορολογίας, ενώ η επιβολή χαμηλών συντελεστών θα επιφέρει αυξανόμενη επικερδότητα και απασχόληση.

Ενόψει της ανάγκης βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, ο Σύνδεσμος έθετε στις συναντήσεις του με τους Αρχηγούς των Κομμάτων και τους αρμόδιους Υπουργούς, τα ακόλουθα θέματα γενικής/φορολογικής πολιτικής της Κυβέρνησης.

3.9.1. Κόστος της Τιμής του Ηλεκτρικού Ρεύματος, στην Ξενοδοχειακή Βιομηχανία / Χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Παρόλο που το κόστος ηλεκτρισμού έχει μειωθεί από τα τέλη 2015, εντούτοις ο Σύνδεσμος επεσήμανε εκ νέου την ανάγκη υιοθέτησης ειδικών μειωμένων τελών ηλεκτρισμού, νερού και αποχετεύσεων για τις ξενοδοχειακές μονάδες.

Το όλο θέμα της ενεργειακής πολιτικής, δηλαδή:

- » η μείωση ηλεκτρικού ρεύματος,
- » η ίση μεταχείριση της ξενοδοχειακής βιομηχανίας με τις άλλες βιομηχανίες του τόπου, σε σχέση με τα τέλη που της επιβάλλονται για ηλεκτρισμό,
- » η παροχή κινήτρων για αξιοποίηση των ΑΠΕ (πχ Φωτοβολταϊκών),
- » η υιοθέτηση των μεθόδων αυτοπαραγωγής και net-metering,

τέθηκαν εκ νέου από το Σύνδεσμο μέσω των διαφόρων συναντήσεων που είχε με την Κυβέρνηση και άλλους αρμόδιους φορείς.

Ο Σύνδεσμος με επιστολή του προς τον Υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου & Βιομηχανίας ημερ 5 Οκτωβρίου 2018, ζήτησε όπως η υποβολή αιτήσεων για το Σχέδιο για εγκατάσταση συστημάτων ΑΠΕ (φωτοβολταϊκά συστήματα, κ.α.) με τη μέθοδο του συμψηφισμού λογαριασμών (net-billing), παραταθεί ενόψει της λήξης του στις 30/10/18. Η έκκληση του Συνδέσμου κρίθηκε αναγκαία για τα ξενοδοχεία ενόψει του ότι με την αίτηση απαιτείται η υποβολή και διαφόρων άλλων αδειών, η εξασφάλιση των οποίων από τις διάφορες κυβερνητικές υπηρεσίες, είναι χρονοβόρα.

Ανταποκρινόμενος θετικά ο Υπουργός Ενέργειας, με επιστολή του ημερ. 7 Νοεμβρίου 2018, ενημέρωσε ότι το Υπουργείο του έδωσε παράταση μέχρι 15 Ιανουαρίου 2019 για υποβολή αιτήσεων για το Σχέδιο εγκατάστασης φωτοβολταϊκών στα ξενοδοχεία.

Ενόψει της επισήμανσης που έγινε από τον Υπουργό Ενέργειας προς τον ΠΑΣΥΞΕ ότι δεν υποβλήθηκε καμία αίτηση για τη μέθοδο του net-billing, ο Σύνδεσμος είχε συνάντηση με τον Πρόεδρο της ΡΑΕΚ στις 25 Οκτωβρίου 2018, στον οποίο έγινε εισήγηση όπως δύναται να τοποθετούνται φωτοβολταϊκά σε παρακείμενο χώρο ενός ξενοδοχείου, πρόταση την οποία ο Πρόεδρος της ΡΑΕΚ χαρακτήρισε πολύ δύσκολη, αντιπροτείνοντας τους ακάλυπτους χώρους στάθμευσης. Το Συμβούλιο όμως αποφάσισε όπως σε επόμενη συνάντηση του με τον Υπουργό Γεωργίας, του ζητηθεί να επιτρέπεται η τοποθέτηση φωτοβολταϊκών σε μέρος χώρου πρασίνου ξενοδοχείων, όπου αυτό είναι δυνατό.

**3.9.2. » Κόστος της Τιμής του Νερού και των Αποχετεύσεων στην Ξενοδοχειακή Βιομηχανία
» Πρωτοβουλία ΠΑΣΥΞΕ για Δημιουργία Κεντρικής Μονάδας Αφαλάτωσης για τις Ξενοδοχειακές Μονάδες**

Τον ΠΑΣΥΞΕ απασχόλησαν και τα υπέρμετρα τέλη υδατοπρομήθειας που επιβαρύνουν την ξενοδοχειακή βιομηχανία, θέτοντας ταυτόχρονα και θέμα διάκρισης σε βάρος της. Στις διάφορες συναντήσεις επί του θέματος, ο ΠΑΣΥΞΕ, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης και θωράκισης της ανταγωνιστικότητας της ξενοδοχειακής και τουριστικής μας βιομηχανίας, κατέθετε τις ακόλουθες θέσεις του:

- (α) Διασφάλιση μιας πιο δίκαιης τιμολόγησης των διαφόρων τελών υδατοπρομήθειας και αποχετευτικού προς τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις σε σχέση με τις αντίστοιχες χρεώσεις και τέλη προς τους άλλους χρήστες, αναγνωρίζοντας την παραγωγική και ουσιαστική συμβολή του τουριστικού τομέα στη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη του τόπου, και
- (β) Εφαρμογή της Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ίση κατανομή βαρών με βάση και την ολοκληρωμένη μελέτη των κόστων και της χρηστής διοίκησης των διαφόρων αρμοδίων Αρχών ως των εξουσιοδοτημένων παροχέων των υδάτινων μας πόρων.

Σε μια προσπάθεια να επιτευχθεί μείωση του κόστους στην τιμή του νερού, αλλά και απρόσκοπτη παροχή του στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, συμβάλλοντας και στην επίλυση του υδατικού προβλήματος, ο ΠΑΣΥΞΕ είχε συνάντηση με τον Υπουργό Γεωργίας στις 26 Ιουλίου 2018, ο οποίος υποστήριξε το αίτημα του Συνδέσμου για εγκατάσταση μονάδων αφαλάτωσης στα παραλιακά ξενοδοχεία, με αποτέλεσμα να τύχει και της έγκρισης του Υπουργικού Συμβουλίου στις 21 Αυγούστου 2018.

Λόγω όμως του υπέρογκου κόστους για ιδιωτική μονάδα αφαλάτωσης, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου αποφάσισε τη δημιουργία μιας κεντρικής μονάδας αφαλάτωσης στην οποία θα συμβληθούν οι ξενοδοχειακές μονάδες. Επί τούτου ανάθεσε στο Σύμβουλο του, κ. Ν. Κουγιάλη, όπως εκπονήσει μελέτη για τη δημιουργία μιας κεντρικής μονάδας αφαλάτωσης, με στόχο την επίτευξη εξοικονόμησης ενέργειας και επίλυση του υδατικού προβλήματος. Επί τούτου, ο κ. Κουγιάλης εκπροσώπησε το Σύνδεσμο σε Εργαστήριο στο Ισραήλ (17-18/10/2018) όπου συμμετείχε και ο Υπουργός Γεωργίας, υπό το συντονισμό του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων, κατά το οποίο καλύφθηκαν θέματα αφαλατώσεων, νερού και ενέργειας. Στο Εργαστήριο ο Σύμβουλος του Συνδέσμου είχε τέσσερις συναντήσεις με Εταιρείες στο Ισραήλ και τρεις με αντίστοιχες στην Ελλάδα, με τις οποίες συζήτησε το θέμα των αφαλατώσεων, την αξιοποίηση του ανακυκλωμένου νερού, με στόχο τη διακρίβωση κατά πόσο υπάρχει πρόσφορο έδαφος για μείωση του κόστους και στην Κύπρο.

Σκοπός της εκπόνησης μελέτης είναι η προώθηση δημιουργίας μιας κεντρικής μονάδας αφαλάτωσης από ιδιώτες επενδυτές (ξένους ή Κύπριους) ή/και ξενοδόχους, αν το επιθυμούν. Το όλο έργο είναι τεράστιο και θα συμβάλει στην πώληση φθηνότερου νερού (-40% ο βασικός στόχος) στους ξενοδόχους, καθώς και στις προσπάθειες της Κυβέρνησης για εξοικονόμηση νερού που θα διοχετευθεί σε άλλους τομείς, όπως πχ η γεωργία.

Η μελέτη που έχει εκπονηθεί, περιλαμβάνει λεπτομερείς πληροφορίες σε σχέση με τις τιμολογήσεις και τις προϋποθέσεις για βιώσιμη ιδιωτική αφαλάτωση και έχει παρουσιαστεί από τον κ. Κουγιάλη στα Μέλη, κατά τη διάρκεια των εργασιών του 41^{ου} Ετήσιου Ξενοδοχειακού Συνεδρίου του Συνδέσμου που έγινε στις 26 Φεβρουαρίου 2019.

Μέσα στα πλαίσια της στρατηγικής της για επέκταση των δραστηριοτήτων της στον τομέα της παραγωγής αφαλατωμένου νερού, η Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου ζήτησε συνάντηση με τον ΠΑΣΥΞΕ, η οποία έγινε στις 4 Δεκεμβρίου 2018.

Το όλο θέμα είναι υπό εξέλιξη.

Επιπρόσθετα, ο Σύνδεσμος με επιστολή του στο Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας στις 21 Σεπτεμβρίου 2018, έθεσε ενώπιον του τις υπέρμετρες χρεώσεις νερού στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, από τα κατά τόπους Συμβούλια Υδατοπρομήθειας τα οποία αυξάνουν κατά αυθαίρετο τρόπο, τις χρεώσεις, χωρίς οποιαδήποτε έγκριση. Βάση του Άρθρου 16 των περί Τιμολόγησης και Μηχανισμών Ανάκτησης Κόστους των Υπηρεσιών Ύδατος Κανονισμών του 2014 (Τέλη για άλλες χρήσεις εκτός οικιακής), ενώ ορθά τονίζεται ότι "κάθε πάροχος προτείνει τέτοιες ρυθμίσεις τιμολογιακής χρέωσης για τους τελικούς καταναλωτές ... ώστε τα κλιμάκια τιμών που εφαρμόζονται να μην τιμωρούν τη μεγάλη κατανάλωση για τις παραγωγικές μονάδες για τις οποίες το νερό είναι πρώτη ύλη παραγωγής ... παρόμοιες ρυθμίσεις τιμολογιακής χρέωσης εφαρμόζονται και στην περίπτωση της χρήσης ύδατος για ύδρευση από ξενοδοχειακές μονάδες", δυστυχώς η μέχρι τώρα εμπειρία δεν έχει δείξει στην πράξη να υιοθετείται αυτή η προσέγγιση αλλά τουναντίον στην περίπτωση της ξενοδοχειακής βιομηχανίας είναι τιμωρητικής φύσης με το ύψος των τελών που της επιβάλλονται.

Σε απάντηση του, ο Γενικός Ελεγκτής παρέπεμψε το Σύνδεσμο στο Διευθυντή του Τμήματος Αναπτύξεως Υδάτων, με τη σύμφωνη γνώμη του οποίου οι προτεινόμενες από κάθε πάροχο ρυθμίσεις τιμολογιακής χρέωσης νερού ύδρευσης στον τελικό καταναλωτή, υποβάλλονται και εγκρίνονται για τα Συμβούλια Υδατοπρομήθειας, τα Κοινοτικά Συμβούλια και τους Δήμους, από το Υπουργικό Συμβούλιο, τον οικείο Έπαρχο και τον Υπουργό Εσωτερικών, αντίστοιχα. Επεσήμανε επίσης ότι, σύμφωνα με τους Κανονισμούς περί Τιμολόγησης και Μηχανισμών Ανάκτησης Κόστους των Υπηρεσιών Ύδατος του 2014, οι ρυθμίσεις τιμολογιακής χρέωσης που προτείνονται, δεν πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο την επίτευξη του στόχου της ανάκτησης του συνόλου του χρηματοοικονομικού κόστους κάθε παρόχου και την κάλυψη των εξόδων του παρόχου για την αγορά νερού από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων.

3.9.3. Φορολογική Μεταρρύθμιση σε Σχέση με το ΦΠΑ

Πάγια επίσης θέση του ΠΑΣΥΞΕ είναι η μετατροπή του εκ 9% ΦΠΑ σε μηδενικό συντελεστή για τις ξενοδοχειακές τιμές που δίδονται στους ξένους Οργανωτές Εκδρομών για την ετοιμασία του τουριστικού πακέττου για την Κύπρο, ώστε να τύχει ίσης μεταχείρισης έναντι των άλλων εξαγωγικών βιομηχανιών του τόπου, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην έστω και μερικώς ανάκτηση της διαβρωμένης ανταγωνιστικότητας της τουριστικής Κύπρου.

3.9.4. Συντελεστής Φόρου Κατανάλωσης για το Πετρέλαιο Θέρμανσης

Πάγιο αίτημα του Συνδέσμου εξακολουθεί να είναι η μόνιμη εφαρμογή από την Κυβέρνηση του ελάχιστου επιτρεπτού από την Ευρωπαϊκή Ένωση συντελεστή του ενός (1) σεντ ανά λίτρο για το φόρο κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης που χρησιμοποιείται από τις ξενοδοχειακές μονάδες, ενόψει της καθολικής εκτίμησης του προβλήματος ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζει η τουριστική Κύπρος και της ανάγκης ανάκτησης της μέσα στα περιοριστικά πλαίσια που μας επιτρέπεται από το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο.

Συνεπώς κρίνεται επωφελές όπως αξιοποιηθεί κατάλληλα από την Κυβέρνηση, η μείωση τουλάχιστο του δεύτερου υψηλότερου, μετά το εργατικό, συντελεστή κόστους των μονάδων μας που άπτεται του ενεργειακού κόστους.

3.9.5. Τέλη Διανυκτέρευσης προς τους Δήμους και τα Συμβούλια Βελτιώσεως

Πάγια θέση του Συνδέσμου είναι η μη επιβολή τελών διανυκτέρευσης από όλες τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου, μέσα στα πλαίσια της καθολικής προσπάθειας που καταβάλλεται για ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και απάμβλυνσης του προβλήματος της εποχικότητας.

Δυστυχώς μόνο οι Δήμοι Αγίας Νάπας και Παραλιμνίου δεν χρεώνουν τέλη διανυκτέρευσης το χειμώνα, ενώ οι υπόλοιποι Δήμοι αντιτίθενται έντονα στην πρόταση του Συνδέσμου, λόγω του ότι τα εισοδήματά τους έχουν πληγεί καίρια την τελευταία τετραετία, τόσο από τις περικοπές της κρατικής χορηγίας, όσο και από τη μείωση των εισοδημάτων τους από μικρομεσαίες επιχειρήσεις που τερμάτισαν τη λειτουργία τους ή από δημότες που λόγω οικονομικών προβλημάτων δεν μπορούν να καταβάλουν φόρους και τέλη.

3.10. ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ

Συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια της υπό επισκόπηση περιόδου, το έντονο ενδιαφέρον και η δραστηριοποίηση του Συνδέσμου αναφορικά με τις διάφορες νομοθεσίες που αφορούν άμεσα ή έμμεσα ή είναι δυνατό να επηρεάσουν με οποιονδήποτε τρόπο την τουριστική βιομηχανία του τόπου μας.

Επί τούτου, τόσο ο Πρόεδρος και άλλοι Αξιωματούχοι του Διοικητικού Συμβουλίου αλλά και των Επαρχιακών Επιτροπών του Συνδέσμου, όσο και ο Γενικός Διευθυντής, συμμετείχαν σε συνεδρίες Κοινοβουλευτικών Επιτροπών προς συζήτηση αριθμού σοβαρών θεμάτων, ενώ υπέβαλαν τις απόψεις τους και σε θέματα που προκύπτουν από Νομοθεσίες.

3.10.1. Ο Περί Κέντρων Αναψυχής (Άδειες Εκπομπής Ήχου) Νόμος του 2016

Ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε στη συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών που έγινε στις 14/5/2018, όπου παρέθεσε τις απόψεις του για το θέμα της ηχορύπανσης, ζητώντας έγκαιρη επίλυση του και ψήφιση Νομοθεσίας με πρόνοιες που να διασφαλίζουν την εφαρμογή της.

Επιπρόσθετα, ενόψει της διαβούλευσης που διεξήγαγε το Υπουργείο Εσωτερικών για την αναθεώρηση του υπό αναφορά Νόμου, πριν προχωρήσει στη νομοτεχνική επεξεργασία του, ζητήθηκε η θέση και του ΠΑΣΥΞΕ, ο οποίος με μήνυμα του στις 21 Σεπτεμβρίου 2018, τοποθετήθηκε ως ακολούθως:

Ο Νόμος θα πρέπει να καλύπτει όλα τα υποστατικά και να μην περιορίζεται μόνο στα κέντρα αναψυχής, αλλά και άλλες κατηγορίες υποστατικών που προκαλούν ηχορύπανση. Συγκεκριμένα, είναι τα Λούνα Παρκ που προκαλούν τεράστιο πρόβλημα, τα Υδροπάρκα και όλα τα υπόλοιπα πάρκα, κάθε λογής υπαίθριοι χώροι όπως παραλίες όπου διοργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις, παραλιακά μπαρ, εστιατόρια και άλλα συναφή που διοργανώνουν beach parties κ.α., τα οποία προκαλούν τεράστιο πρόβλημα στα γειτονικά ξενοδοχεία και άλλα τουριστικά καταλύματα. Καταλήγοντας, ο ΠΑΣΥΞΕ ανέφερε ότι θα πρέπει να μην μείνουν 'διεξόδοι' για διασφάλιση ότι δεν θα έχουμε τα ίδια προβλήματα ηχορύπανσης και τις επόμενες τουριστικές περιόδους.

Το όλο θέμα είναι υπό εξέλιξη.

3.10.2. Ο Περί Προστασίας της Παραλίας Νόμος 2018

Ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε στη συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών που έγινε στις 22/3/2019, όπου συζητήθηκαν τα προβλήματα, αδυναμίες, κενά, ασάφειες και πολλαπλές ερμηνείες για εφαρμογή του υπό αναφορά Νόμου και των Κανονισμών του, η ετοιμασία σχεδίων χρήσης των παραλιών, η ανάγκη δημιουργίας προσβάσεων για ΑΜΕΑ, καθώς και προτεινόμενες τροποποιήσεις από τα Κόμματα.

Επισημαίνεται ότι για το 2019 δεν παρέχεται επαρκής χρόνος για την ετοιμασία και ολοκλήρωση των προαναφερθέντων και συνεπώς δεν προβλέπεται να διαφοροποιηθεί οτιδήποτε από την ισχύουσα Νομοθεσία, ενώ το όλο θέμα θα συνεχίσει να είναι υπό εξέλιξη.

4. ΜΑΡΚΕΤΙΓΚ

Πάγια θέση του Συνδέσμου είναι η συνεχής διεύρυνση των παραδοσιακών μας αγορών αλλά ταυτόχρονα και η ανάπτυξη νέων αγορών που παρουσιάζουν τεράστιες προοπτικές, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος προσέλκυσης τέτοιου αριθμού τουριστών που να εξασφαλίζεται ικανοποιητική πληρότητα των ξενοδοχειακών μας μονάδων, απολαμβάνοντας έτσι η Κύπρος το μερίδιο που δικαιούται από την παγκόσμια αγορά του τουρισμού.

Συγκεκριμένα, ο Σύνδεσμος επανατόνισε την ανάγκη για αυξημένη και πιο επιθετική διαφήμιση και προβολή τόσο στις υφιστάμενες, όσο και στις νέες αγορές, ενώ υπερτόνισε και την ανάγκη για διασφάλιση ολοένα περισσότερων αεροπορικών πτήσεων/θέσεων, καθώς και την επέκταση της πολιτικής "ανοιχτών αιθέρων" σε νέες υποσχόμενες αγορές, πάνω σε ολόχρονη βάση.

4.1. ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΤΩΝ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Σε αριθμό συσκέψεων τόσο με Αρχηγούς Κομμάτων, όσο και με τους Υπουργούς Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού και Οικονομικών και με την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εμπορίου & Βιομηχανίας και το Υφυπουργείο Τουρισμού, αλλά και με δηλώσεις και συνεντεύξεις στα

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ο ΠΑΣΥΞΕ τόνισε επανειλημμένα ότι το ύψος της δαπάνης της Κύπρου για διαφήμιση είναι κατά πολύ χαμηλότερο των διεθνών προτύπων, βάση και των οποίων μόνο για τις δαπάνες του Οργανισμού Τουρισμού της κάθε χώρας για διαφήμιση προνοείται μέχρι και το 3% των αντίστοιχων εσόδων της από τον τουρισμό, ενώ αυτό φθάνει και ξεπερνά ακόμη το 5% των εσόδων σε περιόδους τουριστικών κρίσεων.

Ο Σύνδεσμος επεσήμανε εκ νέου την επιβεβλημένη ενίσχυση των κονδυλίων του Υφυπουργείου Τουρισμού για αποτελεσματικό μάρκετινγκ και όχι την αποκοπή τους.

Κατά το 2019, το Υφυπουργείο Τουρισμού συνέχισε την υλοποίηση των έντυπων και ραδιοφωνικών εκστρατειών που ξεκίνησαν το 2018 σε Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ουκρανία, Πολωνία και Ιταλία και διενήργησε έντυπη και ραδιοφωνική διαφημιστική εκστρατεία στη Γερμανία. Παράλληλα, προχώρησε σε on-line διαφημιστικές εκστρατείες στις ακόλουθες χώρες: Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία, Ουκρανία, Ιταλία, Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Φινλανδία, Αραβικές Χώρες (Κατάρ, Μπαχρέϊν, Σαουδική Αραβία), Ολλανδία, Βέλγιο, Ελβετία, Αυστρία, Γαλλία, Ισραήλ, Τσεχία και Ρωσία.

Σε συναντήσεις του ΠΑΣΥΞΕ με το Υφυπουργείο Τουρισμού, ο Σύνδεσμος επανέλαβε την ανάγκη επαρκούς υποστήριξης μέσω των απαραίτητων κονδυλίων προς το Υφυπουργείο για στοχευμένες εκστρατείες διαφήμισης και προβολής στις σημαντικότερες αγορές τροφοδότες του τουρισμού μας, ώστε έγκαιρα να λαμβάνονται τυχόν αναγκαίες αναπροσαρμογές για μεγιστοποίηση της επιτυχίας τους, ιδιαίτερα λόγω και της δυναμικής ανάκαμψης ανταγωνιστικών μας τουριστικών προορισμών της Μεσογείου, όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Τυνησία.

Ο ΠΑΣΥΞΕ πιστεύει ότι το Υφυπουργείο Τουρισμού υπό την ηγεσία του Υφυπουργού του έχει να επιδείξει ένα ακόμη πιο παραγωγικό έργο, αφού έχει τη δυνατότητα λήψης άμεσων ενεργειών όπως στο θέμα της διαχείρισης της διαφημιστικής του εκστρατείας.

Υπενθυμίζεται ότι ο ΚΟΤ (και τώρα Υφυπουργείο Τουρισμού) προώθησε δομικές αλλαγές και πέτυχε όπως η συνεργασία του με τους μεγάλους Διοργανωτές Ταξιδίων του εξωτερικού, έχουν τριετή διάρκεια αντί ετήσια. Επίσης έχουν δρομολογηθεί νέες διαδικασίες για στοχευμένη

διαφήμιση σε συνεργασία με τους κατά τουριστική αγορά Διοργανωτές Ταξιδίων, με επικέντρωση τις μεγάλες αγορές απ' όπου αντλεί τουρισμό η Κύπρος, όπως η Βρετανία, η Ρωσία, η Γερμανία και οι Σκανδιναυικές χώρες, χωρίς να αποκλείονται όμως και άλλες αγορές απ' όπου θα εκδηλωθεί ενδιαφέρον. Ταυτόχρονα στράφηκε δυναμικά στην ηλεκτρονική διαφήμιση αντί της γενικευμένης και αστόχευτης τηλεοπτικής προβολής.

4.2. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ, ΠΡΟΒΟΛΗ

Οι εκπρόσωποι του ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχαν ενεργά σε διάφορες Επιτροπές Κυβερνητικών Τμημάτων και του ΚΟΤ/Υφυπουργείου Τουρισμού, καθώς και στις κύριες τουριστικές Εκθέσεις τόσο στην Κύπρο, όσο και στο εξωτερικό. Παράλληλα με διάφορα άρθρα τόσο του Προέδρου όσο και του Γενικού Διευθυντή και με τη συχνή συμμετοχή τους σε συζητήσεις από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση, αλλά και μέσω συνεντεύξεων, προβάλλονταν οι θέσεις και απόψεις του ΠΑΣΥΞΕ από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

4.2.1. Τουριστικές Εκθέσεις - Προβολή Τουριστικής Κύπρου World Travel Market (Λονδίνο) - ITB (Βερολίνο) - MITT (Μόσχα)

Αθρόα υπήρξε και κατά το 2018 η συμμετοχή των ξενοδόχων που εκπροσωπούσαν πέραν των 100 ξενοδοχειακών μονάδων στη διεθνή Τουριστική Έκθεση "World Travel Market" (WTM) στο Λονδίνο. Στη σημαντική αυτή Έκθεση στην οποία μετέχουν μεγάλος αριθμός κρατικών και άλλων τουριστικών φορέων και επαγγελματίες του τουρισμού απ' όλο το κόσμο, συμμετείχε και ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, ο Παγκύπριος Σύνδεσμος Ξενοδόχων, ο Σύνδεσμος Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κύπρου, καθώς και άλλοι τουριστικοί επαγγελματίες του τόπου.

Της Κυπριακής αντιπροσωπείας ηγείτο ο Υπουργός Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού και ο Πρόεδρος του ΚΟΤ, ενώ τον ΠΑΣΥΞΕ εκπροσώπησε στην Έκθεση ο Πρόεδρος του.

Κατά τη διάρκεια της Έκθεσης πραγματοποιήθηκε κύκλος κατ' ιδίαν συναντήσεων του ΠΑΣΥΞΕ με τους μεγαλύτερους Διοργανωτές Ταξιδίων του Ηνωμένου Βασιλείου, με στόχο την ενημέρωση σε σχέση με την πορεία της αγγλικής αγοράς για Κύπρο.

Πολύ επιτυχής ήταν επίσης η παρουσία στη Διεθνή Έκθεση "ITB" Βερολίνου, στην οποία μεγάλος αριθμός μελών του Συνδέσμου έκαναν αισθητή την παρουσία της Κύπρου. Της Κυπριακής αντιπροσωπείας ηγείτο ο Υφυπουργός Τουρισμού και εκ μέρους του ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε ο Πρόεδρος του, οι οποίοι είχαν χρήσιμες επαφές με Γερμανούς Διοργανωτές Ταξιδίων.

Με επιτυχία στέφθηκε και η συμμετοχή της Κύπρου στην Τουριστική Έκθεση "MITT" της Μόσχας στην αγορά της οποίας καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες τόσο από τον ΚΟΤ, όσο και από τους ίδιους τους τουριστικούς επαγγελματίες, για προσέλκυση τουριστών, ενόψει και της καθολικά αποδεκτής πολιτικής για διεύρυνση και ανάπτυξη νέων αγορών που παρουσιάζουν τεράστιες προοπτικές, με αποτέλεσμα η Ρωσία να αναδειχθεί και κατά το 2018 η 2^η σημαντικότερη αγορά για τον Κυπριακό τουρισμό. Της Κυπριακής αντιπροσωπείας ηγείτο ο Υφυπουργός Τουρισμού και εκ μέρους του ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε ο Γενικός Διευθυντής του.

Μεγάλος αριθμός Κύπριων ξενοδόχων πήραν επίσης μέρος σε Τουριστικές Εκθέσεις στην Ουκρανία, Τσεχία, Πολωνία, Γαλλία, Ελβετία, Βέλγιο, Ολλανδία, Αυστρία, Ιταλία, Ισραήλ, Λίβανο και Αραβικές χώρες, καθώς και σε roadshows σ' αυτές και άλλες αγορές-πηγές τουρισμού για την Κύπρο.

4.3. ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ - ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Ο Παγκύπριος Σύνδεσμος Ξενοδόχων εξακολούθησε να έχει στις προτεραιότητες του τη συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωση των μελών του, γι αυτό και η πολιτική του για διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων, είτε αυτοδύναμα, είτε σε συνεργασία με άλλους οργανισμούς, καθώς και η ενημέρωση των μελών του για διάφορα σεμινάρια που οργανώνονται στην Κύπρο ή και στο εξωτερικό, συνεχίστηκε και κατά το χρόνο που πέρασε.

Επιπρόσθετα εκπρόσωποι του Συνδέσμου προσκλήθηκαν και έλαβαν μέρος ή/και απεύθυναν χαιρετισμούς και ομιλίες σε διάφορες εκδηλώσεις και σεμινάρια που είχαν σαν θέμα τον τουρισμό.

4.3.1. 41^ο Ετήσιο Ξενοδοχειακό Συνέδριο **27^η Έκθεση Προϊόντων και Υπηρεσιών ΠΑΣΥΞΕ**

Ο Παγκύπριος Σύνδεσμος Ξενοδόχων διοργάνωσε στις 26 Φεβρουαρίου 2019 στη Λευκωσία, το καθιερωμένο του Ετήσιο Ξενοδοχειακό Συνέδριο - το 41^ο στη σειρά - το οποίο σημείωσε τεράστια επιτυχία. Στις εργασίες του Συνεδρίου συμμετείχαν πάνω από 220 Ιδιοκτήτες, Γενικοί Διευθυντές και Διευθυντικά Στελέχη Ξενοδοχειακών Μονάδων, εκπρόσωποι του Υφυπουργείου Τουρισμού και άλλων επαγγελματικών φορέων από τον ευρύτερο οικονομικό και εμπορικό τομέα του τόπου, καθώς και του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Το τελετουργικό μέρος των εργασιών του Συνεδρίου τίμησαν επίσης με την παρουσία τους, εκτός από τους συνέδρους, αρκετοί επίσημοι προσκεκλημένοι, τόσο από την Κυβέρνηση, τη Βουλή και Ημικρατικούς Οργανισμούς, όσο και Πρεσβευτές και φορείς οργανωμένων συνόλων του ιδιωτικού τομέα.

Τους επίσημους προσκεκλημένους και συνέδρους καλωσόρισε με εισαγωγική ομιλία του ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ και ακολούθησαν χαιρετισμοί από τον Ανώτερο Εκτελεστικό Σύμβουλο του Οίκου PwC Cyprus και από τον Υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου & Βιομηχανίας.

Κατά τη διάρκεια του τελετουργικού μέρους του Συνεδρίου, ο ΠΑΣΥΞΕ, ως ελάχιστη έκφραση εκτίμησης, τίμησε τον τέως Πρόεδρο του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού, κ. Άγγ. Λοϊζου, για τη συνολική προσφορά του στην τουριστική βιομηχανία του τόπου και για την πολυετή και αγαστή συνεργασία που είχε με τον Σύνδεσμο. Συγκεκριμένα, ο Πρόεδρος αναφέρθηκε στη διαχρονική προσφορά του στις προσπάθειες για ανάπτυξη, ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό της τουριστικής και ξενοδοχειακής βιομηχανίας του τόπου και για την πολύ σημαντική συμβολή του ΚΟΤ και του Προέδρου του, στις συντονισμένες προσπάθειες που κατέβαλαν τα τελευταία χρόνια η Πολιτεία και η τουριστική βιομηχανία, για να εξέλθει η Κυπριακή οικονομία από τις δυσμενείς συνθήκες στις οποίες είχε περιέλθει.

Καταλήγοντας, ο Πρόεδρος χαρακτήρισε την απόφαση του Συνδέσμου, 'ελάχιστη έκφραση εκτίμησης, για όσα ο τέως Πρόεδρος του ΚΟΤ πρόσφερε όλα αυτά τα χρόνια και για τη θετική προσέγγιση, τον αλληλοσεβασμό και την ειλικρίνεια που πάντα χαρακτήριζε τη σχέση του με τον ΠΑΣΥΞΕ και τα μέλη του'. Επίσης τον συνεχάρη για το ανοικτό πνεύμα που επέδειξε και για τον πολύ εποικοδομητικό ρόλο που διαδραμάτισε, στη μετεξέλιξη του ΚΟΤ σε Υφυπουργείο Τουρισμού, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις και απαιτήσεις του κλάδου.

Οι προοπτικές στον τομέα του τουρισμού παγκόσμια, αλλά και η αυξανόμενη αβεβαιότητα που τον χαρακτηρίζει τόσο σε σχέση με το Brexit, όσο και σε σχέση με τη γύρω περιοχή μας, οι νέες προοπτικές που διανοίγονται για την τουριστική μας βιομηχανία, μετά και από τις θεαματικές επιδόσεις των προηγούμενων χρόνων και το ολοένα και πιο έντονο ανταγωνιστικό πεδίο που έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε, αποτέλεσαν σημείο αναφοράς του Συνεδρίου του οποίου το γενικό θέμα ήταν:

"VALUE FOR MONEY FROM A SLOGAN
TO WORD OF MOUTH"

και υποδιαιρείτο στις ακόλουθες έξι παρουσιάσεις:

1. Prospects and challenges of the UK Market.
2. Air connectivity strategy.
3. MELCO's vision in taking Cyprus Tourism to new/elevated dimensions.
4. Securing our businesses by creating our own water resources.
5. Energy efficiency challenges.
6. Our vision of Cyprus Tourism and immediate priorities.

Key-note Εισηγητής του Συνεδρίου ήταν ο Υφυπουργός Τουρισμού παρά τω Πρόεδρω, κ. Σ. Περδίος.

Εξίσου σημαντικές παρουσιάσεις έκαναν οι Εισηγητές, κ. L. Mina εκ μέρους του κ. St. Heary, Chief Executive Officer, JET2/JET2 HOLIDAYS, κ. Cr. Ballantyne, Property President, CITY OF DREAMS MEDITERRANEAN & CYPRUS CASINOS, κ. E. Parnass, Director General, GREEN ENERGY ASSOCIATION OF ISRAEL, κ. N. Κουγιάλης, τέως Υπουργός Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης & Περιβάλλοντος, Σύμβουλος ΠΑΣΥΞΕ και κα Μ. Κουρούπη, Ανώτερη Διευθύντρια Αεροπορικής Ανάπτυξης, Μάρκετινγκ & Επικοινωνίας, HERMES AIRPORTS. Συντονιστής της

συζήτησης/debate με τη συμμετοχή όλων των Ομιλητών ήταν ο κ. Φ. Σώσειλος, Συνέταιρος-Επικεφαλής Υπηρεσιών Τουριστικών Επιχειρήσεων της PwC CYPRUS.

Η εισαγωγική ομιλία του Προέδρου του ΠΑΣΥΞΕ και οι παρουσιάσεις των Εισηγητών, βρίσκονται στην ιστοσελίδα του ΠΑΣΥΞΕ www.cyprushotelassociation.org στο link EVENTS (άνω δεξιά της οθόνης).

Μέσα στα πλαίσια του Συνεδρίου διοργανώθηκε επίσης με μεγάλη επιτυχία από το Σύνδεσμο, σε διπλανή αίθουσα, για 27^η συνεχή χρονιά, η καθιερωμένη Έκθεση Προϊόντων & Υπηρεσιών για Ξενοδοχεία, με τη συμμετοχή εκλεκτών εκθετών. Τα εγκαίνια της Έκθεσης τέλεσε ο Υπουργός Ενέργειας, Εμπορίου & Βιομηχανίας, μαζί με τον Υφυπουργό Τουρισμού. Μέσα στα πλαίσια του Συνεδρίου και της Έκθεσης, ο Σύνδεσμος έχει εκδόσει επίσης "Οδηγό Προϊόντων & Υπηρεσιών" με προϊόντα και υπηρεσίες που ενδιαφέρουν τους ξενοδόχους και γενικά όλους τους τουριστικούς φορείς.

Η μεγάλη επιτυχία που σημειώνουν τα Ετήσια Συνέδρια και Εκθέσεις του Συνδέσμου έχουν καταστήσει ως θεσμό τη στήριξη τους από Επίσημους Χορηγούς που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, διεθνείς Οίκους και Ημικρατικούς Οργανισμούς και άλλες πρωτοπόρες Εταιρείες του τόπου, επιδεικνύοντας κατ' αυτό τον έμπρακτο τρόπο τη στενή και εποικοδομητική συνεργασία τους με τον ΠΑΣΥΞΕ και κατεπέκταση με την ξενοδοχειακή μας βιομηχανία.

Συναφώς, οι Επίσημοι/Θεσμικοί Χορηγοί του ΠΑΣΥΞΕ ήταν ο Οίκος PwC CYPRUS ως ο Θεσμικός Επίσημος Χορηγός των Ετήσιων Συνεδρίων, το CITY OF DREAMS MEDITERRANEAN ως ο Χρυσός Χορηγός, η EUROBANK CYPRUS LTD και το THE RADISSON BLU HOTEL LARNACA ως οι Αργυροί Χορηγοί, η AEGEAN AIRLINES για την Έκθεση Προϊόντων & Υπηρεσιών, το ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ για τον Οδηγό Προϊόντων & Υπηρεσιών, η HERMES AIRPORTS LTD για το γεύμα, η CYTA ως Επίσημος Χορηγός και Τηλεπικοινωνιακός Παροχέας, η Εταιρεία THEOVA UHS ENTERPRISE SOLUTIONS LTD για τα Διαλείμματα του Καφέ, η LOUIS HOTELS για την προσφορά του Κυπριακού Προγεύματος, η TRAVEL TRADE CYPRUS για το Πρόγραμμα του Συνεδρίου, η CYPRINTERS LTD για τα εκτυπωτικά του Συνεδρίου και της Έκθεσης και το Ξενοδοχείο HILTON PARK για τις υπηρεσίες και φιλοξενία που προσφέρουν.

Χορηγοί του Συνεδρίου ήταν επίσης οι Εταιρείες (με αλφαβητική σειρά) A & P (ANDREOU & PARASKEVAIDES) ENTERPRISES LTD, Α/ΦΟΙ ΛΑΝΙΘΗ ΛΤΔ, COFFEE CARE LTD, ΕΤΚΟ LTD - OLYMPUS WINERIES LTD, ΚΕΟ PLC, REGENAS GARDENS LTD, ΣΑΒΒΑΣ ΧΑΤΖΗΓΙΩΡΚΗ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ (ΜΥΛΟΙ ΧΑΤΖΗΓΙΩΡΚΗ), ΣΟΔΑΠ ΛΤΔ και ΦΩΤΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΔΙΑΝΟΜΕΙΣ ΛΤΔ.

Οι ιστοσελίδες των Χορηγών του Συνδέσμου, καθώς και θεσμικών Εκθετών που συμπλήρωσαν τρεις, μέχρι πέντε ή μέχρι δέκα και πέραν συνεχόμενες συμμετοχές στις Εκθέσεις του Συνδέσμου, φιλοξενούνται στην ιστοσελίδα του Συνδέσμου www.cyprushotelassociation.org (Sponsors & Exhibitors).

4.3.2. Ημερίδα Πανεπιστημίου ΝΕΑΠΟΛΙΣ Πάφου

Ο ΠΑΣΥΞΕ προσκλήθηκε από το Πανεπιστήμιο ΝΕΑΠΟΛΙΣ Πάφου και συμμετείχε δια του Προέδρου και του Γενικού του Διευθυντή, στην 1^η Ημερίδα που διοργάνωσε, σε συνεργασία με το ΕΒΕ Λεμεσού και τον ΠΑΣΥΞΕ, στις 28 Μαρτίου 2019 στη Λεμεσό.

Η Ημερίδα του Πανεπιστημίου ΝΕΑΠΟΛΙΣ Πάφου είχε ως γενικό θέμα "Ο Κυπριακός Τουρισμός στο Νέο Ανταγωνιστικό Περιβάλλον", μέσα στα πλαίσια του οποίου, ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ ήταν ο κύριος Ομιλητής και η παρουσίαση του είχε τίτλο "Οι προκλήσεις στον τουρισμό από το 2013 και μετά".

Η εμπειριστατωμένη παρουσίαση του Προέδρου του ΠΑΣΥΞΕ που στάληκε σε όλους τους φοιτητές από το Πανεπιστήμιο ΝΕΑΠΟΛΙΣ Πάφου, βρίσκεται στην ιστοσελίδα του ΠΑΣΥΞΕ www.cyprushotelassociation.org στο link NEWSROOM (άνω δεξιά της οθόνης).

4.3.3. Ημερίδα ΠΑΣΥΞΕ στα Πλαίσια της Συμμετοχής του στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ERASMUS+

Ο Σύνδεσμος διοργάνωσε Ημερίδα στις 23 Οκτωβρίου 2018 στη Λεμεσό, μέσα στα πλαίσια της συμμετοχής του στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ERASMUS+ υπό τον τίτλο "Συνεργάτης-Εργοδότης για τα Ξενοδοχειακά και τον Τουρισμό" (Employer Programme for Hospitality and Tourism), με τη συμμετοχή πέραν των 100 συνέδρων, εκπροσωπώντας 170 περίπου επιχειρήσεις και εταιρείες του τομέα μας.

Η Ημερίδα περιλάμβανε παρουσιάσεις με στόχο την πληρέστερη κατανόηση και αξιοποίηση του έργου που περατώθηκε τον Οκτώβριο 2018 και ήταν πλήρως χρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ οι παρουσιάσεις έγιναν από Εκπροσώπους του Ανώτερου Ξενοδοχειακού Ινστιτούτου Κύπρου (ΑΞΙΚ) που ήταν και ο ανάδοχος φορέας του Έργου.

Σε χαιρετισμό του, ο Γενικός Διευθυντής του ΠΑΣΥΞΕ ανέφερε ότι η πρωτοποριακή και καινοτόμος αυτή, κοινή προσπάθεια, προσφέρει τη σύζευξη των αναγκών, των προσδοκιών, των προγραμμάτων αλλά και των εμπειριών μεταξύ των ξενοδοχειακών/τουριστικών επιχειρήσεων και Φορέων τους από τη μιά, και των Ανώτερων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) και των φοιτητών τους από την άλλη, με στόχο τη διασφάλιση μιας δημιουργικής και Αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης.

Σκοπός του έργου είναι η ανάπτυξη και συστηματοποίηση της συνεργασίας μεταξύ των ξενοδοχειακών/τουριστικών επιχειρήσεων, των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που προσφέρουν προγράμματα στα ξενοδοχειακά και τον τουρισμό και των φοιτητών τους, μέσα από ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό πρόγραμμα Συνεργάτη Εργοδότη, ειδικά σχεδιασμένο για τις ανάγκες της ξενοδοχειακής και τουριστικής βιομηχανίας. Το όλο εγχείρημα διευκολύνεται μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας που έχει ήδη σχεδιαστεί ειδικά για τον σκοπό αυτό. Τα οφέλη που θα προκύψουν είναι πολλαπλά τόσο για τις ξενοδοχειακές/τουριστικές επιχειρήσεις όσο και για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και τους φοιτητές που επενδύουν στον τομέα αυτό, συμβάλλοντας κατ'επέκταση για ένα ακόμη πιο ευοίωνο μέλλον για την τουριστική Κύπρο μας.

Στο έργο συμμετείχαν 7 εταίροι από 5 διαφορετικές χώρες, με το Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο (ΑΞΙΚ) να έχει τον ρόλο του συντονιστή. Συγκεκριμένα, συμμετείχαν μαζί με το ΑΞΙΚ άλλα δύο τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Κρήτης (Ελλάδα) και το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Τάμπερε, Φινλανδίας, οι εταιρίες Mediterranean Management Centre (MMC) από την Κύπρο, DOCUMENTA από την Ισπανία, το GRUPPO4 από την Ιταλία, καθώς και ο ΠΑΣΥΞΕ.

Στις εργασίες της Ημερίδας συμμετείχαν Ιδιοκτήτες, Γενικοί Διευθυντές, Διευθυντικά Στελέχη Ξενοδοχειακών Μονάδων, Ταξιδιωτικών Γραφείων, Κέντρων Αναψυχής, καθώς και Εταιρειών που ασχολούνται με τον τουρισμό.

4.3.4. Cyprus Tourism Awards 2019

Ο ΠΑΣΥΞΕ προσκλήθηκε από τον Εκδοτικό Οίκο ΔΙΑΣ και την Boussias Communications και συμμετείχε δια του Προέδρου του στο "Cyprus Tourism Awards 2019" ως Μέλος της Κριτικής Επιτροπής για τα Βραβεία. Η Τελετή Απονομής των Βραβείων έγινε στις 8 Μαΐου 2019 στη Λευκωσία και η όλη εκδήλωση ήταν υπό την αιγίδα του ΠΑΣΥΞΕ.

4.3.5. European Cultural, Medical & Sports Tourism Development Summit (ECMS) 2019

Ο ΠΑΣΥΞΕ προσκλήθηκε από το EPG Summit UK και συμμετείχε δια του Γενικού του Διευθυντή στο Cyprus International Business Week 2019, ο οποίος, μέσα στα πλαίσια του European Cultural, Medical & Sports Tourism Development Summit, που διοργανώθηκε στις 8 Μαΐου 2019 στη Λεμεσό, παρουσίασε το θέμα "Creating/ Maintaining a Competitive Edge as a Preferred Global Tourism Destination".

4.3.6. UCLAN University Forum

Ο ΠΑΣΥΞΕ προσκλήθηκε από το Πανεπιστήμιο UCLAN και συμμετείχε δια του Γενικού του Διευθυντή, ο οποίος και προσφώνησε το Forum του με θέμα "Recruitment, Retention and Professional Development in the Hospitality Industry", που διοργανώθηκε στις 7 Δεκεμβρίου 2018 στη Λάρνακα.

4.3.7. Παγκύπριο Συνέδριο του Συνδέσμου CYHA (Cyprus Housekeepers Association)

Ο ΠΑΣΥΞΕ προσκλήθηκε από το Σύνδεσμο Cyprus Housekeepers Association και συμμετείχε δια του Γενικού του Διευθυντή, ο οποίος και προσφώνησε το 5^ο Παγκύπριο Συνέδριο του CYHA, που διοργανώθηκε στις 7 Μαρτίου 2019 στη Λευκωσία.

4.3.8. Εορταστικό Γεύμα ΠΑΣΥΞΕ

Ενόψει των εορτών των Χριστουγέννων, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου διοργάνωσε Εορταστικό Γεύμα στις 19 Δεκεμβρίου 2019 στη Λευκωσία, στο οποίο παρέστησαν Υπουργοί και ο Πρόεδρος του ΚΟΤ. Σε χαιρετισμό του ο Πρόεδρος του Συνδέσμου έκανε μια σύντομη ανασκόπηση της τουριστικής χρονιάς 2018, παραμένοντας όμως συγκρατημένα αισιόδοξος για το 2019, ενόψει των έντονων προκλήσεων που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε.

5. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

5.1. ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΑΔΙΤΩΝ ΠΥΡΟΠΑΘΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΣΥΞΕ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ

Τον Ιούλιο 2018, μόλις εκδηλώθηκαν οι φονικές πυρκαγιές που προκάλεσαν ανείπωτες καταστροφές και θανάτους, καθώς και τον ξεριζωμό πολλών κοινοτήτων, ο Σύνδεσμος και τα Μέλη του δεν έμειναν απαθείς μπροστά σε αυτή την τραγωδία. Στη συνεδρία του που έγινε στις 25 Ιουλίου 2018, το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε και υλοποίησε τα ακόλουθα:

- » Εξέφρασε την αμέριστη συμπάθεια και υποστήριξη του ΠΑΣΥΞΕ στο δράμα του Ελληνικού λαού, με επιστολές του, τόσο προς την Υπουργό Τουρισμού της Ελλάδας, όσο και τους Προέδρους του Ελληνικού Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου και του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ).
- » Μέσω του Διοικητικού Συμβουλίου και των Μελών του, ο Σύνδεσμος εισέφερε το ποσό των €100.000 για ενίσχυση των πληγέντων. Η υπό αναφορά εισφορά επιδόθηκε στις 4 Οκτωβρίου 2018, στον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, από τον Πρόεδρο του Συνδέσμου, στην παρουσία του Κύπριου Επιτρόπου Εθελοντισμού. "Η εισφορά" ανέφερε ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ, "ήταν προϊόν μιας προσπάθειας που έγινε αμέσως μετά τα γεγονότα στο Μάτι, για να βοηθήσουμε και εμείς με τον δικό μας τρόπο την προσπάθεια που καταβάλλει η Κυπριακή Δημοκρατία να ανεγείρει το συγκεκριμένο νοσοκομείο στην Ελλάδα".

Με επιστολή της προς τον Πρόεδρο του Συνδέσμου, η Υπουργός Τουρισμού της Ελλάδας, κα Έλενα Κουντουρά, εξέφρασε τις θερμές της ευχαριστίες για την ένθερμη συμπαράσταση και αλληλεγγύη προς τον Ελληνικό λαό στις δύσκολες στιγμές, τονίζοντας ότι "η έμπρακτη υποστήριξη του ΠΑΣΥΞΕ προς τους πληγέντες μας συγκινεί πραγματικά".

Ευχαριστήριες επιστολές απέστειλαν επίσης στον ΠΑΣΥΞΕ ο Πρόεδρος του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδας κ. Αλέξανδρος Βασιλικός, καθώς και ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), κ. Γιάννης Ρέτσος, οι οποίοι εξέφρασαν "ειλικρινή ευγνωμοσύνη για την από καρδιάς προσφορά των Κύπριων συναδέλφων", αναφερόμενος ταυτόχρονα και στις πρωτοβουλίες που πήραν από την πρώτη στιγμή οι ξενοδόχοι της Ελλάδας.

Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ, με εγκύκλιο ημερ. 3 Αυγούστου 2018, διαβίβασε ένα ΜΕΓΑΛΟ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ στα Μέλη που κατέβαλαν εισφορά στον έρανο που διεξήγαγε ο Σύνδεσμος για τους πληγέντες Έλληνες πυροπαθείς αδελφούς μας. Ανάφερε επίσης ότι η γενναιοδωρη συμβολή της ξενοδοχειακής οικογένειας μέσω του ΠΑΣΥΞΕ, αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση για όλους και δικαιολογημένα θα πρέπει να νοιώθουμε περήφανοι, ως Μέλη του ιστορικού μας Συνδέσμου, που για ακόμη μια φορά απέδειξε ότι στην 80χρονη πορεία του, υπηρετεί πρώτιστα το γενικότερο εθνικό συμφέρον και διαχρονικές αξίες και δεν περιορίζεται στην εξυπηρέτηση μόνον των στενών συμφερόντων των ξενοδόχων.

5.2. ΜΗ ΑΔΕΙΟΥΧΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ / AIRBNB ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Ο αθέμιτος ανταγωνισμός που υφίσταται η νόμιμη ξενοδοχειακή βιομηχανία από τα μη αδειούχα καταλύματα και την Airbnb (Συνεργατική Οικονομία/ αυτοεξυπηρετούμενα καταλύματα), λαμβάνει ολοένα και πιο ανησυχητικές διαστάσεις και τούτο καταδεικνύεται και από τη διαφορά που καταγράφεται μεταξύ των στατιστικών των αφίξεων και αυτών που διαμένουν στις νόμιμες ξενοδοχειακές μονάδες.

Πάγια θέση του Συνδέσμου είναι όπως μη παρέχονται επιδοτήσεις στους ξένους Διοργανωτές Ταξιδίων που περιλαμβάνουν στα προγράμματα τους μη αδειούχα, παράνομα καταλύματα και όπως δίδονται από το Υφυπουργείο Τουρισμού οι παρανομούντες διαχειριστές τέτοιων καταλυμάτων.

Συγκεκριμένα, σε διάφορα διαβήματα του, ο Σύνδεσμος επισημαίνει ότι η νόμιμη ξενοδοχειακή βιομηχανία ανταγωνίζεται αθέμιτα μέσω:

- » ενοικιάσεων ιδιωτικών μονάδων, δωματίων ή καταλυμάτων μέσω Airbnb.
- » ανέγερσης πολυτελών αναπτύξεων (πύργων) που αγοράζονται κυρίως από αλλοδαπούς και αργότερα τα ενοικιάζουν μέσω διαδικτυακών πλατφόρμων.
- » service apartments που ανεγείρονται και ενοικιάζονται από developers.
- » αναπαυτηρίων Οργανισμών (πχ ΠΟΕΔ, CΥΤΑ, ΑΗΚ) που ενώ έχουν ανεγερθεί αποκλειστικά για τα αντίστοιχα μέλη τους, εντούτοις διατίθενται και σε μη δικαιούχους για διακοπές και εμπορεύονται ως μη αδειούχα τουριστικά καταλύματα, επηρεάζοντας κυρίως τα ξενοδοχεία των ορεινών μας θερέτρων.

Τέτοιες πρακτικές προξενούν σοβαρό πρόβλημα στα αδειούχα ξενοδοχειακά καταλύματα και αποτελούν κατάφωρη παραβίαση της Νομοθεσίας περί Τουριστικών Καταλυμάτων, μια και αυτά εμπορεύονται χωρίς να υπόκεινται σε φορολογικές και άλλες υποχρεώσεις απέναντι στο Κράτος όπως πράττει η νόμιμη ξενοδοχειακή βιομηχανία η οποία υφίσταται έτσι αθέμιτο ανταγωνισμό από τέτοιες τάσεις και συμπεριφορές. Ταυτόχρονα δεν διασφαλίζονται οι συνθήκες ασφάλειας και υγείας διότι δεν υπόκεινται σε ελέγχους/επιθεωρήσεις και δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες άδειες, με κίνδυνο να υποβαθμιστεί η καλή φήμη της τουριστικής Κύπρου.

Επίσης ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε στις συνεδρίες της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής ΕΕΒ & Τουρισμού που έγιναν στις 2 Οκτωβρίου 2018 και 16 Απριλίου 2019 με θέμα τον Περί της Ρύθμισης της Ίδρυσης και Λειτουργίας Ξενοδοχείων και Τουριστικών Καταλυμάτων (Τροποποιητικό) Νόμο τους 2019, όπου ο Βουλευτής/εισηγητής της Πρότασης Νόμου, ανέφερε ότι ο αριθμός των αυτοεξυπηρετούμενων διαμερισμάτων και επαύλεων τύπου Airbnb ανέρχεται γύρω στις 40.000.

Επί τούτου ο Σύνδεσμος αξίωσε την άμεση νομοθετική ρύθμιση των Airbnb για να τερματιστεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός, ενώ έθεσε τους προβληματισμούς του που αφορούν ιδιαίτερα τα θέματα ασφάλειας, υγείας, ελέγχου, επίπεδα υπηρεσιών, κλπ. Επίσης ζήτησε τη δημιουργία ειδικού φορολογικού Μητρώου για την εγγραφή των Airbnb στη βάση Κανονισμών που θα πρέπει να πληρούν τα υπό αναφορά καταλύματα και το οποίο θα εποπτεύεται από το Υφυπουργείο Τουρισμού.

Το όλο θέμα είναι υπό εξέλιξη.

5.3. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΓΓΕΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Το θέμα των πνευματικών (συνθέτες, στιχουργούς, παραγωγούς) και συγγενικών (τραγουδιστές, μουσικούς, οργανοπαίχτες) δικαιωμάτων για την χρήση μουσικής στα ξενοδοχεία, απασχόλησε εκ νέου το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου.

Υπενθυμίζεται ότι κατόπιν γνωμάτευσης των Νομικών Συμβούλων του Συνδέσμου, υπάρχει υποχρέωση για καταβολή πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων σε μια εταιρεία για τα αντίστοιχα δικαιώματα. Ενόψει όμως της ύπαρξης πολλών εταιρειών που αποτείνονται στα ξενοδοχεία για καταβολή πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων και οι οποίες διατείνονται ότι έχουν το δικαίωμα είσπραξης των εν λόγω δικαιωμάτων χωρίς όμως ταυτόχρονα να υπάρχει διαδικασία επιβεβαίωσης του δικαιώματος τους, ο χρήστης δεν οφείλει να καταβάλει δικαιώματα σε όλες τις εταιρείες.

Ο Νόμος Περί Συλλογικής Διαχείρισης των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων, καθώς και για τη Χορήγηση Αδειών για τη Χρήση Μουσικών Έργων στην εσωτερική αγορά έχει ψηφιστεί και δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 16 Ιουνίου 2017.

Εκείνο όμως που εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής (που αναμένει ακόμη τις θέσεις της Νομικής Υπηρεσίας) είναι η θέσπιση των Κανονισμών, που διαλαμβάνουν την ίδρυση Ανεξάρτητης Αρχής Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων, η οποία θα τηρεί Μητρώο Εγγραφής των Εταιρειών, θα ασκεί έλεγχο συμμόρφωσης με τις διατάξεις του νόμου και θα έχει εξουσία να επιβάλλει και διοικητικές κυρώσεις.

Συναφώς, ο ΠΑΣΥΞΕ δεν έχει εκφράσει ένσταση προς τα αντίστοιχα Μέλη του για καταβολή δικαιωμάτων σε Εταιρείες Διαχείρισης Πνευματικών και Συγγενικών Δικαιωμάτων. Η σύναψη όμως οποιασδήποτε συνεργασίας θα πρέπει να γίνει με Εταιρείες οι οποίες θα έχουν εγγραφεί στο Μητρώο Εγγραφής, όπως διαλαμβάνεται στη Νομοθεσία, η οποία θα τηρεί Μητρώο Εγγραφής των Εταιρειών που, νομότυπα, θα μπορούν να διαχειρίζονται συλλογικά τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των χρηστών και των δικαιούχων τους.

Επί του θέματος ο ΠΑΣΥΞΕ έχει υποβάλει στον Έφορο Εταρειών τις θέσεις του με επιστολή του ημερ. 26 Οκτωβρίου 2016, ενώ συμμετείχε και σε συνεδρίες της αρμόδιας Κοινοβουλευτικής Επιτροπής ΕΕΒ & Τουρισμού που έγιναν στις 6 Μαρτίου 2018 και 11 Σεπτεμβρίου 2018. Επίσης υποβλήθηκε στις 26 Μαρτίου 2018 στον Έφορο Εταρειών, κοινή πρόταση ΠΑΣΥΞΕ και ΣΤΕΚ για τα κριτήρια που εισηγούνται με βάση τα οποία θα γίνεται ο ορισμός της εύλογης αμοιβής, όπως αυτή αναφέρεται στη σχετική νομοθεσία. Αντίγραφο αυτής της πρότασης έχει υποβληθεί και στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή ΕΕΕ & Τουρισμού στις 29 Μαρτίου 2018.

Επιπρόσθετα, ο Σύνδεσμος έχει ετοιμάσει πρόταση-πλαίσιο συμφωνίας για το αμοιβολόγιο για την ξενοδοχειακή βιομηχανία, το οποίο θα υποβληθεί ενώπιον των διαφόρων Εταρειών, μόλις αυτές αδειοδοτηθούν, για σκοπούς διαπραγμάτευσης των τελών, με στόχο να επιτευχθεί μια συμφωνία, η οποία θα προταθεί στα Μέλη του για υιοθέτηση, αν το επιθυμούν και χωρίς καμία δέσμευση.

Η επιδιωκόμενη πρόταση-πλαίσιο (τέλος ανά δωμάτιο/ανά αστέρα που θα καταβάλλεται για μονάδες με ολόχρονη λειτουργία και ανάλογη αναπροσαρμογή για τις μονάδες με μερική λειτουργία/εποχιακά) θα προνοεί την καταβολή ενός ενιαίου ετήσιου τέλους προς μια εταιρεία, η οποία θα αναλαμβάνει να διαμοιράζει το καταβληθέν τέλος στις υπόλοιπες εταιρείες, ώστε ο ξενοδόχος να συνεργάζεται με μόνο μια εταιρεία/φορέα συλλογικής διαχείρισης αυτών των δικαιωμάτων.

Ενόψει της λήψης νομικών μέτρων εναντίον Μελών από διάφορες Εταιρείες Διαχείρισης Πνευματικών & Συγγενικών Δικαιωμάτων, παρά την εκκρεμότητα που υπάρχει σε σχέση με τους Κανονισμούς για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας και του Μητρώου Εγγραφής Εταρειών, ο

Σύνδεσμος απέστειλε στα επηρεαζόμενα Μέλη του επιστολή που ετοίμασε ο Νομικός του Σύμβουλος, για να την αποστέλλουν στις διάφορες Εταιρείες, όσο και για να την παρουσιάζουν στο Δικαστήριο.

Το όλο θέμα βρίσκεται υπό εξέλιξη αφού εκκρεμεί ενώπιον της Βουλής η θέσπιση των προαναφερόμενων Κανονισμών.

5.4. ΕΙΚΟΝΙΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΕΛΑΤΕΣ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Υπενθυμίζεται ότι σε επιστολή του ημερ. 23 Απριλίου 2018, ο Ύπατος Αρμοστής του Ηνωμένου ενημέρωσε τον ΠΑΣΥΞΕ ότι η Αγγλική Κυβέρνηση έχει προωθήσει νέα μέτρα που τέθηκαν σε εφαρμογή από τις 7 Μαΐου 2018, με στόχο την ελαχιστοποίηση τυχόν εικονικών απαιτήσεων.

Το θέμα αυτό διαφαίνεται να έχει καταλαγιάσει ενόψει καταχώρησης αγωγών τόσο από ξενοδοχεία, όσο και από Διοργανωτές Ταξιδίων σε βάρος Άγγλων τουριστών για ψευδείς καταγγελίες και δυσφήμιση, καταδικαστικές αποφάσεις των δικαστηρίων, επιβάλλοντας μεγάλα ποσά αποζημίωσης, ακόμη και ποινές φυλάκισης.

5.5. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΖΙΝΟΥ/ΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Πάγια θέση του ΠΑΣΥΞΕ είναι η δημιουργία καζίνων στην Κύπρο, σε κάθε μια από τις παραθαλάσσιες τουριστικές μας περιοχές, καθώς επίσης στη Λευκωσία και στα Ορεινά μας Θέρετρα. Η δημιουργία καζίνων κρίνεται αναγκαία για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, αλλά και της εναρμόνισης μας με το Ευρωπαϊκό γίνεσθαι στην πράξη, μια και από το σύνολο των χωρών Μελών της Διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης, μόνο δύο δεν έχουν καζίνο, εκ των οποίων η μια είναι η Κύπρος.

Μια άλλη σοβαρή πτυχή του θέματος είναι και το γεγονός, που και τα επίσημα στοιχεία της Κυβέρνησης καταμαρτυρούν, της σημαντικής διαρροής εκατομμυρίων ευρώ από τη μετάβαση τα καζίνα των κατεχομένων, πολλών Ελληνοκυπρίων, που στην ουσία αιμοδοτούν το εγκάθετο καθεστώς των κατεχομένων σε βάρος της οικονομίας μας, αλλά και των γενικότερων εθνικών συμφερόντων. Ο Σύνδεσμος πιστεύει ότι η δημιουργία καζίνου/ων θα συμβάλει και στην αναχαίτιση αρκετών τουριστών οι οποίοι μεταβαίνουν στις κατεχόμενες περιοχές μας όπου υπάρχει πληθώρα καζίνων.

Συναφώς ο Σύνδεσμος χαιρετίζει την κάθοδο της διεθνούς εμβέλειας Εταιρείας Melco που θα λειτουργήσει στη Λεμεσό το πρώτο πολυθεματικό καζίνο στην Κύπρο, καθώς και τεσσάρων καζίνων δορυφόρων. Το πρώτο πολυθεματικό καζίνο, που θα ονομάζεται "City of Dreams Mediterranean", αναμένεται να ανοίξει τις πύλες του το 2021, ενώ στο μεσοδιάστημα λειτούργησαν ή/και θα λειτουργήσουν τόσο το προσωρινό καζίνο στη Λεμεσό, όσο και τα τέσσερα καζίνο δορυφόροι σε Λευκωσία, Λάρνακα, Αγία Νάπα και Πάφο.

5.6. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Το Συμβούλιο απασχόλησε ο νέος Κανονισμός 2016/679 ημερ. 27 Απριλίου 2016 της ΕΕ που τέθηκε σε εφαρμογή στις 25 Μαΐου του 2018, τον οποίο και γνωστοποίησε στα Μέλη του, προτρέποντας τα όπως προβούν στις κατάλληλες ενέργειες.

5.7. ALL INCLUSIVE ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Το σύστημα στα πακέτα "all inclusive" είναι μια πολύ δημοφιλή επιλογή διακοπών ανά το παγκόσμιο και συμπεριλαμβάνει πλήρη διατροφή (πρωινό, μεσημεριανό, δείπνο), ελεύθερα ποτά και διάφορα σνακς σε απεριόριστες ποσότητες όλη την ημέρα, καθώς επίσης και διάφορες υπηρεσίες όπως η συμμετοχή σε δραστηριότητες χωρίς χρέωση (πχ σπορτς) ανάλογα με το προσφερόμενο πακέτο.

Ο Σύνδεσμος τοποθετείται υπέρ της μη παρεμπόδισης του υπό αναφορά συστήματος που ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής ύφεσης, το απαιτούν οι Διοργανωτές Ταξιδίων και οι πελάτες τους, ενώ οι σχετικές συμφωνίες γίνονται σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς και στα πλαίσια του ελεύθερου ανταγωνισμού.

5.8. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Σε σχέση με τη λειτουργία γυμναστηρίων εντός των χώρων των ξενοδοχείων, θέμα για το οποίο κινήθηκαν ποινικές διώξεις εναντίον ξενοδόχων με την κατηγορία ότι λειτουργούν γυμναστήρια εντός των χώρων τους χωρίς την

απαιτούμενη άδεια ή/και έγκριση από τον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού (ΚΟΑ), ο Σύνδεσμος έθεσε ενώπιον του ΚΟΑ τα κύρια σημεία της επιχειρηματολογίας του ως πιο κάτω:

- α. Η λειτουργία Γυμναστηρίων εντός των Ξενοδοχείων αποτελεί καθαρά εμπλουτιστικό προϊόν που προσφέρεται δωρεάν στους ενοίκους τους, κατά απαίτηση και της κείμενης Περί Ξενοδοχείων Νομοθεσίας αλλά και του Υφυπουργείου Τουρισμού.
- β. Αποτελεί κοινή επιδίωξη/στόχο η διασφάλιση της αρχής της ασφάλειας των χρηστών των Γυμναστηρίων και προς τούτο η ανάγκη χρήσης εξοπλισμών και μηχανημάτων που να πληρούν τις αποδεκτές Ευρωπαϊκές προδιαγραφές και σημάνσεις.
- γ. Ταυτόχρονα όμως επιβάλλεται ο διαχωρισμός/κατηγοριοποίηση των Γυμναστηρίων των Ξενοδοχείων σε αυτά που:
  - » λειτουργούν ως δωρεάν πρόσθετη υπηρεσία προς τους ενοίκους του Ξενοδοχείου - ως και η διεθνής πρακτική που δεν απαιτεί την εργοδότηση γυμναστή - και αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των αδειούχων από το Υφυπουργείο Τουρισμού Ξενοδοχειακών μονάδων, για τα οποία γυμναστήρια δεν χρειάζεται η εξασφάλιση άδειας λειτουργίας από τον ΚΟΑ, μια και δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των "Επαγγελματικών Ιδιωτικών Σχολών Γυμναστικής" και ούτε έχουν ως σκοπό τους την "εκμάθηση αναγνωρισμένων αθλημάτων", και
  - » αυτά που λειτουργούν και ως επαγγελματικά ιδιωτικά γυμναστήρια εντός των ξενοδοχείων στα οποία αποδέχονται ως μέλη τους και μη ενοίκους των ξενοδοχείων - που είναι η εξαίρεση του κανόνα μια και συνιστούν μεμονωμένες τέτοιες περιπτώσεις ξενοδοχείων ανά το παγκύπριο - για τα οποία ίσως δικαιολογημένα να απαιτείται η έκδοση άδειας λειτουργίας από τον ΚΟΑ.

Το όλο θέμα βρίσκεται υπό εξέλιξη.

5.9. ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η ασφάλεια στην Κύπρο αποτελεί ένα από τα προτερήματα του τουρισμού μας πράγμα που διαπιστώνεται και μέσα από τις εκάστοτε έρευνες ικανοποίησης των τουριστών που πραγματοποιεί το Υφυπουργείο Τουρισμού.

Επί τούτου ο Σύνδεσμος συμμετέχει στις διάφορες εκδηλώσεις του Υφυπουργείου Τουρισμού, ο οποίος ανέλαβε το συντονιστικό ρόλο στα θέματα που αφορούν την ασφάλεια των τουριστών, ο οποίος σε συνεργασία με την Υπάτη Αρμοστεία του Ηνωμένου Βασιλείου και τη συμμετοχή των Κοινωνικών Εταίρων, διοργάνωσε σειρά εργαστηρίων σε όλες τις Επαρχίες, με στόχο την εφαρμογή συγκεκριμένων σχεδίων δράσης για ενίσχυση των ήδη υψηλών επιπέδων ασφάλειας στη χώρα. Τα εργαστήρια ασχολήθηκαν με τα θέματα της υπερβολικής κατανάλωσης αλκοόλ και της πρόσβασης σ' αυτό, του θαλάσσιου τουρισμού και της ασφάλειας των λουομένων, των κλοπών και παρενοχλήσεων τουριστών, της υγείας και νοσηλείας, των τροχαίων δυστυχημάτων και των μεταφορών.

Σημειώνεται εδώ ότι σύμφωνα με την τελευταία διαθέσιμη αξιολόγηση του World Economic Forum για το 2017, η Κύπρος κατατάσσεται 36^{ος} ασφαλής τουριστικός προορισμός, ανάμεσα σε 136 χώρες ανά το παγκόσμιο.

5.10. ΠΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΗΧΟΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΑΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Πάγια θέση του ΠΑΣΥΞΕ είναι η πάταξη του προβλήματος της ηχορύπανσης με τη στήριξη και συνεργασία της Αστυνομίας, μέσα στα πλαίσια μιας ισορροπημένης προσέγγισης, για να παταχθεί αποτελεσματικά το καρκίνωμα της ηχορύπανσης στις τουριστικές μας περιοχές. Επίσης τα έργα υποδομής θα πρέπει απαραίτητως να υλοποιούνται κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών ώστε να μην επιφορτίζεται με ένα ακόμα πονοκέφαλο οχημάτων η ευαίσθητη τουριστική μας βιομηχανία.

Η ηχορύπανση στην Κύπρο αποτελεί ένα από τα προβλήματα του τουρισμού πράγμα που διαπιστώνεται και μέσα από τις εκάστοτε έρευνες ικανοποίησης των τουριστών που πραγματοποιεί το Υφυπουργείο Τουρισμού.

Επί τούτου ο Σύνδεσμος συμμετείχε στη συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εσωτερικών που έγινε στις 14/5/2018, με θέμα τον Περί Κέντρων Αναψυχής (Άδειες Εκπομπής Ήχου) Νόμο όπου παρέθεσε τις απόψεις του για το θέμα της ηχορύπανσης, ζητώντας έγκαιρη επίλυση του και ψήφιση Νομοθεσίας με πρόνοιες που να διασφαλίζουν την εφαρμογή της.

Η θέση του ΠΑΣΥΞΕ είναι ότι ο Νόμος θα πρέπει να καλύπτει όλα τα υποστατικά και να μην περιορίζεται μόνο στα κέντρα αναψυχής, αλλά και άλλες κατηγορίες υποστατικών που προκαλούν ηχορύπανση. Συγκεκριμένα, είναι τα Λούνα Παρκ που προκαλούν τεράστιο πρόβλημα, τα Υδροπάρκα και όλα τα υπόλοιπα πάρκα, κάθε λογής υπαίθριοι χώροι όπως παραλίες όπου διοργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις, παραλιακά μπαρ, εστιατόρια και άλλα συναφή που διοργανώνουν beach parties κ.α., τα οποία προκαλούν τεράστιο πρόβλημα στα γειτονικά ξενοδοχεία και άλλα τουριστικά καταλύματα. Καταλήγοντας, ο ΠΑΣΥΞΕ ανέφερε ότι θα πρέπει να μην μείνουν 'διεξόδοι' για διασφάλιση ότι δεν θα έχουμε τα ίδια προβλήματα ηχορύπανσης και τις επόμενες τουριστικές περιόδους.

Επίσης ο Σύνδεσμος με επιστολή του ημερ. 24 Μαΐου 2018 προς τον Υπουργό Εσωτερικών, έθεσε εκ νέου ενώπιον του το θέμα της ηχορύπανσης που μαστίζει τις τουριστικές μας περιοχές, ζητώντας όπως εξευρεθεί λύση για αποτελεσματική αντιμετώπιση του σοβαρού αυτού μειονεκτήματος της τουριστικής Κύπρου, μια και αποτελεί το πρώτο σε ιεράρχηση στον κατάλογο παραπόνων που υποβάλλονται από τους τουρίστες μας.

Το όλο θέμα είναι υπό εξέλιξη.

5.11. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΩΡΑΡΙΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η πάγια θέση του ΠΑΣΥΞΕ ήταν υπέρ της επέκτασης του τουριστικού ωραρίου πάνω σε ολόχρονη βάση, ώστε οι ξένοι επισκέπτες μας που χρησιμοποιούν λιγότερο τις παραλίες, να επωφελούνται για τα ψώνια τους στα καταστήματα, υποβοηθώντας έτσι την αναζωογόνηση της αγοράς και της οικονομίας μας γενικότερα.

5.12. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΙΚΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ ΛΑΡΝΑΚΑΣ ΚΑΙ ΠΑΦΟΥ

Κατόπιν δημοσιεύματος στην Εφημερίδα "ΠΟΛΙΤΗΣ" ημερ. 15/5/18 ότι έχουν παρατηρηθεί μεγάλες ουρές στον έλεγχο διαβατηρίων στο Αεροδρόμιο Λάρνακας, ο ΠΑΣΥΞΕ με επιστολή του αυθημερόν στην Υπουργό Μεταφορών, Επικοινωνιών & Έργων επεσήμανε την ανάγκη λήψης μέτρων για την όσο το δυνατό καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού, ενόψει και της έναρξης της καλοκαιρινής περιόδου.

Η πολυκοσμία και οι μεγάλες ουρές στον έλεγχο διαβατηρίων, τόσο κατά την αναχώρηση όσο και κατά την άφιξη των επισκεπτών, ειδικά σε συγκεκριμένες μέρες αιχμής (όπως Τετάρτες και Σαββατοκύριακα), θα μπορούσαν να μετριαστούν με την ορθότερη και αυξημένη στελέχωση στις ώρες αιχμής και με τη λειτουργία ακόμη πιο αναβαθμισμένων λογισμικών συστημάτων στα σημεία ελέγχου για μείωση του χρόνου αναμονής των ταξιδιωτών.

Στόχος όλων μας είναι να δημιουργούμε την καλύτερη εμπειρία για τους τουρίστες από την πρώτη στιγμή που ξεκινούν μέχρι και την τελευταία που ολοκληρώνουν τις διακοπές τους στο νησί μας. Και αυτές δεν είναι άλλες από την πρώτη και την τελευταία εντύπωση που αποκομίζουν από τις υπηρεσίες μας στα αεροδρόμια κατά την άφιξη και αναχώρηση τους, αντίστοιχα, και προς τούτο σημειώνεται με ικανοποίηση, η αισθητή βελτίωση που έχει επέλθει ένεκα των αναβαθμισμένων συστημάτων που εγκαταστάθηκαν από την Εταιρεία HERMES.

5.13. ΠΤΩΧΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΕ ΞΕΝΟΥΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ ΤΑΞΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Οι πτωχεύσεις Διοργανωτών Ταξιδίων και Αεροπορικών Εταιρειών αλλά και τα προβλήματα καθυστέρησης πληρωμών από ξένους Οργανωτές Εκδρομών απασχολούν διαχρονικά το Σύνδεσμο που προσπαθεί να συντονίσει τα Μέλη του, με τη βοήθεια και του Υφυπουργείου Τουρισμού, όταν παρουσιάζονται τέτοια προβλήματα.

Το 2018, καθώς και στις αρχές του 2019, σημαδεύτηκαν από την αρνητική εξέλιξη της κήρυξης πτώχευσης αεροπορικών εταιρειών όπως της Air Berlin και της Cobalt, καθώς και της Germania, προκαλώντας, στην τελευταία περίπτωση, απώλεια περίπου 50.000 θέσεων, θέσεις τις οποίες το Υφυπουργείο Τουρισμού επιδιώκει να καλυφθούν από άλλες αγορές.

Ειδικά για την πτώχευση της Cobalt, ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε σε σύσκεψη υπό την Υπουργό Μεταφορών στις 15 Νοεμβρίου 2018, κατά την οποία συζητήθηκαν οι επιπτώσεις στον τουρισμό από την απώλεια αυτή.

5.14. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΜΜΩΤΗΡΙΩΝ ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ

Με διάβημα του προς το Συμβούλιο Εγγραφής Κομμωτών & Κουρέων Κύπρου ημερ. 20 Μαρτίου 2019, ενόψει της συζήτησης του θέματος της εφαρμογής λειτουργίας των κομμωτηρίων πάνω σε πενθήμερη βάση, ο Σύνδεσμος ζήτησε όπως στις όποιες εισηγήσεις του προς τις αρμόδιες αρχές, εξαιρεθούν οι ξενοδοχειακές μονάδες από το Νόμο/Κανονισμούς. Τούτο κρίνεται αναγκαίο ενόψει του ότι οι υπηρεσίες των κομμωτηρίων στα ξενοδοχεία επιβάλλεται να προσφέρονται στους πελάτες τους, τουλάχιστον έξι μέρες τη βδομάδα.

5.15. ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΠΑΣΥΞΕ ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ ΚΟΝΤΙΔΗ

Ενόψει της ανακήρυξης του Παύλου Κοντίδη από την Παγκόσμια Ομοσπονδία Ιστιοπλοΐας, ως κορυφαίου ιστιοπλόου της χρονιάς, ο ΠΑΣΥΞΕ εξέδωσε ανακοινωθέν στις 6 Νοέμβριου 2018 συγχαίροντας τον και δημόσια για την τιμητική αυτή διάκριση, η οποία ήρθε να προστεθεί σε ένα μακρύ κατάλογο πολύ σημαντικών επιτυχιών και διεθνών διακρίσεων και αποτελεί τεράστια επιτυχία τόσο για τον αθλητή μας, όσο και για το νησί μας. Ο Κύπριος ιστιοπλόος αποτελεί πηγή έμπνευσης για όλους τους νέους που ασχολούνται με τον αθλητισμό, μάς κάνει περήφανους με τις επιδόσεις του και συμβάλλει με τον καλύτερο τρόπο στη θετική προβολή της χώρας μας στο εξωτερικό.

5.16. ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2018

Όπως είναι γνωστό, η Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 27 Σεπτεμβρίου, ημερομηνία που καθορίστηκε το 1980 από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO), το εξειδικευμένο όργανο των Ηνωμένων Εθνών. Κύριος στόχος της Ημέρας είναι η ανάδειξη της κοινωνικής, πολιτιστικής, πολιτικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής συμβολής του τουρισμού διεθνώς. Ο UNWTO αποτελείται από 158 Κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος.

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού 2018 που είχε ως τίτλο "Καινοτομία και Ψηφιακός Μετασχηματισμός", ο ΠΑΣΥΞΕ με ανακοινωθέν του στα ΜΜΕ, απηύθυνε το ακόλουθο μήνυμα του Προέδρου του Συνδέσμου:

"Στη σημασία της εφαρμογής των ψηφιακών τεχνολογιών στον τουριστικό τομέα, στις ευκαιρίες που δημιουργούνται για καινοτόμες λύσεις και στην προετοιμασία του κλάδου για το μέλλον, είναι αφιερωμένη η Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού 2018. Οι φετινοί εορτασμοί αποτελούν μία καλή ευκαιρία αφενός για να αναδειχθεί η συμβολή του τουρισμού στην αειφόρο ανάπτυξη και αφετέρου για να δοθεί έμφαση στις δυνατότητες που προσφέρουν στον τουρισμό οι ψηφιακές τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, οι ψηφιακές πλατφόρμες κ.ά.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρέπει να κατανοήσουμε καλύτερα τις αυξανόμενες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τεχνολογίας και της καινοτομίας, ώστε ο τουριστικός τομέας να συμβάλει στη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη, όπως αποτυπώνεται στους στόχους των Ηνωμένων Εθνών.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού θεωρεί την πρόοδο της ψηφιακής τεχνολογίας και την καινοτομία κλειδί για να συνδυαστεί η συνεχής ανάπτυξη, με έναν πιο βιώσιμο και υπεύθυνο τουριστικό τομέα. Πολύ σωστά ο γενικός γραμματέας του UNWTO, Zurab Pololikashvili, ανέδειξε σε πρόσφατη δήλωσή του ότι, μεταξύ άλλων, ο ψηφιακά προηγμένος τουριστικός τομέας παρέχει ευκαιρίες για αποτελεσματική συμμετοχή, ενδυνάμωση της τοπικής κοινωνίας και καλύτερη διαχείριση των πόρων.

Οι εορτασμοί φιλοξενούνται φέτος στην Ουγγαρία, μία χώρα με σταθερή ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού και προσανατολισμένη στο ψηφιακό μέλλον. Εκδηλώσεις για την Παγκόσμια Μέρα Τουρισμού θα γίνουν και σε άλλα μέρη του κόσμου. Στον επίσημο εορτασμό θα γίνει και η ανακοίνωση των ημι-φιναλίστ του 1^{ου} διαγωνισμού UNWTO Tourism Startup, που ξεκίνησε από το UNWTO και την Globalia για την προβολή καινοτόμων ιδεών, ικανών να φέρουν την επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο ταξιδεύουμε και απολαμβάνουμε τον τουρισμό.

Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί διαχρονικά έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας. Οι αφίξεις τουριστών την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου 2018 κατέγραψαν αύξηση 8%, σε ανένεχια της αύξησης 14,6% που κατέγραψε την αντίστοιχη περίοδο πέρσι, ξεπερνώντας κάθε προηγούμενη επίδοση που καταγράφηκε ποτέ στην Κύπρο κατά τους πρώτους οκτώ μήνες του έτους. Ανοδική τάση καταγράφεται και στο πολύ σημαντικό κεφάλαιο της απασχόλησης καταδεικνύοντας την τεράστια συμβολή του κλάδου στις προσπάθειες για μείωση της ανεργίας. Ενώ η συνολική απασχόληση στη χώρα μας, μεταξύ 2013 και 2017 αυξήθηκε κατά 5,5%, οι θέσεις εργασίας στην τουριστική βιομηχανία αυξήθηκαν κατά 12,3%.

Οι αριθμοί είναι σίγουρα ικανοποιητικοί, όμως η προσπάθεια δεν σταματά. Επιβάλλεται, ιδιαίτερα τώρα με τη δημιουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού, η οποία ήταν πάγιο αίτημα και εισήγησή μας, να συνεχισθεί με περισσότερη αποφασιστικότητα και βούληση. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η καινοτομία θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως προτεραιότητα για μία χώρα στην οποία ο τουρισμός θεωρείται βασικός βραχίονας ανάπτυξης.

Σε μία εποχή που επιβιώνουν εκείνοι που πρωτοπορούν και προσαρμόζονται στα νέα τεχνολογικά δεδομένα, οφείλουμε να βρισκόμαστε μπροστά και όχι πίσω από τις εξελίξεις".

6. ΕΡΓΑΤΙΚΑ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

6.1. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Αξιοσημείωτη είναι η επίσημη θέση του Διεθνούς Συνδέσμου Ξενοδοχείων & Εστιατορίων (IH&RA) που υπέβαλε και μέσω του παρατηρητή του στο Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (ILO), σύμφωνα με την οποία αντιτίθεται στους περιοριστικούς όρους των εργασιακών συμβάσεων, ευνοώντας ευέλικτους όρους εργασίας στην τουριστική βιομηχανία. Ο IH&RA υποστηρίζει ότι αν αφεθεί η τουριστική βιομηχανία ν' αναπτύξει την ευελιξία και τις ελεύθερες εργασιακές σχέσεις, τότε θα συνεισφέρει τα μέγιστα στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην αύξηση της κερδοφορίας και στην ικανοποίηση του πελάτη. Ταυτόχρονα θα υποβοηθηθούν και αρκετοί υπάλληλοι που επιζητούν ευέλικτους όρους εργασίας εντός της βιομηχανίας.

Ο IH&RA πιστεύει επίσης ότι οι Κυβερνήσεις οι οποίες εφαρμόζουν διεθνείς συμβάσεις και κανονισμούς θα πρέπει παράλληλα να λαμβάνουν υπόψη τις πρακτικές συνέπειες και εξειδικευμένες απαιτήσεις της εθνικής ξενοδοχειακής και επισιτιστικής βιομηχανίας τους.

Επίσης ο IH&RA πέτυχε από το ILO, την επίσημη αναγνώριση της έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού στον ξενοδοχειακό, επισιτιστικό και τουριστικό τομέα και την ανάγκη αντιμετώπισης της διεθνούς κινητικότητας των εργαζομένων στον τομέα (συμπεριλαμβανομένων θεμάτων θεώρησης διαβατηρίων και περιορισμών των εθνικών ποσοστώσεων). Ο IH&RA ήταν επίσης επιτυχής στην τόνωση των θεμάτων της υπερβολικής και της μερικής απασχόλησης, κατευθύνοντας μελλοντικές εργασίες του ILO σε τομείς όπως η κατάρτιση, η ανάπτυξη δεξιοτήτων και η συλλογή δεδομένων.

Επιπρόσθετα, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός HOTREC (Hotels, Restaurants & Cafés in Europe) συμμετέχει με τον συνδικαλιστικό ομόλογο του EFFAT (European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions), σε κοινωνικό διάλογο, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επί αριθμού θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος, μεταξύ των οποίων και η ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού Διαβατηρίου Επαγγελματικών Προσόντων και Δεξιοτήτων για τον τομέα της φιλοξενίας.

6.2. ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΠΟΥ ΕΛΗΞΕ ΣΤΙΣ 31/12/2018

Ενόψει της λήξης της Συλλογικής Σύμβασης στις 31/12/2018, άρχισαν από τον Φεβρουάριο του 2019, οι εντατικές διαπραγματεύσεις μεταξύ ΠΑΣΥΞΕ και Συντεχνιών ΣΕΚ και ΠΕΟ για την ανανέωση της Συλλογικής Σύμβασης στην ξενοδοχειακή βιομηχανία.

Αμφότερες οι πλευρές έχουν υποβάλει τα αιτήματα τους και οι διαπραγματεύσεις βρίσκονται υπό εξέλιξη.

Υπενθυμίζεται ότι στις 21 Μαρτίου 2016 υπογράφηκε το Μνημόνιο Συμφωνίας για ανανέωση της Συλλογικής Σύμβασης για την περίοδο 1/3/2016-31/12/2018, από τα συμβαλλόμενα μέρη ΠΑΣΥΞΕ, ΣΤΕΚ και Συντεχνιών ΣΕΚ και ΠΕΟ και με τη συνυπογραφή και της Υπουργού Εργασίας, επισημαίνοντας ότι η ευκαιρία της εργασιακής ειρήνης στη ξενοδοχία για την τριετία θα πρέπει να αξιοποιηθεί κατάλληλα ούτως ώστε να επιλυθούν τα πολλαπλά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο νευραλγικός αυτός τομέας της οικονομίας.

Το Μνημόνιο Συμφωνίας περιλάμβανε επίσης και πρόνοια για ενσωμάτωση/θεσμοθέτηση κάποιων άρθρων στους περί Εργοδοτούμενων σε Ξενοδοχεία (Όροι Υψηλεσίας) Κανονισμούς. Οι νέοι Κανονισμοί ψηφίσθηκαν από την ολομέλεια της Βουλής στις 14 Απριλίου 2016 και αντίγραφο τους κυκλοφόρησε στα Μέλη του Συνδέσμου αφού δημοσιεύθηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 22 Απριλίου 2016.

6.3. ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΕΝΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΕΡΓΟΔΟΤΗΣΗ ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Μετά την απόφαση του Eurogroup (2013) και την εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση που διαμορφώθηκε, ο ΠΑΣΥΞΕ και ο ΣΤΕΚ διαπιστώνοντας ότι η τουριστική βιομηχανία καλείτο να αποτελέσει το βασικό στήριγμα για επανεκκίνηση της Κυπριακής Οικονομίας και συνεισφοράς

στην αγορά εργασίας, απεύθηναν θερμή έκκληση και προτροπή σε όλους τους ξενοδόχους του τόπου όπως εργοδοτήσουν κατά προτεραιότητα Κύπριους άνεργους συμπατριώτες μας, ώστε να συμβάλουμε και εμείς έμπρακτα στη μείωση της ανεργίας.

Αποτέλεσμα ήταν τα τελευταία έξι χρόνια, οι Κύπριοι ξενοδόχοι να συμβάλουν, από μόνοι τους, ώστε να επιτευχθεί δραστική αύξηση στην εργοδότηση Κυπρίων εργαζομένων στα ξενοδοχεία μας, με το ποσοστό τους ήδη να πλησιάζει το 70% του συνόλου των εργαζομένων τους. Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί μια δυναμική και σταθερή "δεξαμενή" θέσεων εργασίας και ηγείται της προσπάθειας αύξησης της απασχόλησης.

Μέσω δημόσιων εκκλήσεων του, ο ΠΑΣΥΞΕ κάλεσε και το 2018 τους Κύπριους καταρτισμένους ξενοδοχοϋπάλληλους οι οποίοι παρέμεναν άνεργοι, όπως εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για εργασία στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, μέσω των Κεντρικών Γραφείων του Συνδέσμου στη Λευκωσία, συμβάλλοντας ταυτόχρονα και έμπρακτα στη μείωση της ανεργίας. Οι αιτήσεις όμως που έφθασαν στο Σύνδεσμο ήταν περιορισμένες και προέρχονταν κυρίως από άνεργα διευθυντικά στελέχη, οι οποίες και στάληκαν σε όλα τα Μέλη.

Από έρευνα που διεξήγαγε ο Σύνδεσμος με τα Μέλη του το Μάιο 2018, διεφάνη ότι υπάρχουν πέραν των 2.200 κενών θέσεων και ιδιαίτερα σε θέσεις για βοηθητικά καθήκοντα.

Παρά το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των πελατών είναι ξένοι τουρίστες (93% του συνόλου των διανυκτερεύσεων), εντούτοις οι ξενοδόχοι θα καταβάλουν και φέτος εντονότερη προσπάθεια για περαιτέρω αύξηση του αριθμού της εργοδότησης άνεργων συμπατριωτών μας στα ξενοδοχεία μας.

Όπως και το 2018, έτσι και με την έναρξη της φετινής τουριστικής περιόδου, λόγω και της προσθήκης μεταξύ 10-15 χιλιάδων νέων κλινών σε ξενοδοχειακές μονάδες, αλλά και λειτουργίας νέων μονάδων, διαπιστώθηκε εκ νέου η έλλειψη καταρτισμένου εγχώριου εργατικού δυναμικού στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, με αποτέλεσμα να παρατηρείται ανταγωνισμός μεταξύ των ξενοδοχείων, οδηγώντας στην αύξηση των μισθολογικών απολαβών των υφιστάμενων ξενοδοχοϋπαλλήλων.

Η σοβαρή κατάσταση της έλλειψης καταρτισμένων ξενοδοχοϋπαλλήλων, που διαμορφώνεται στον κλάδο, απασχόλησε το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου, σε αριθμό συνεδριάσεων του.

Ενόψει της διακρίβωσης ότι δεν υπάρχει διαθέσιμο εργατικό δυναμικό για εργοδότηση στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, ο ΠΑΣΥΞΕ απέστειλε επιστολές προς την Υπουργό Εργασίας στις 21/6/2018 και 11/10/2018. Επίσης το θέμα απασχόλησε και την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού στις συνεδρίες της που έγιναν στις 19/3/2019 και 16/4/2019, στην οποία συμμετείχε και ο ΠΑΣΥΞΕ.

Στις πιο πάνω επιστολές του προς την Υπουργό Εργασίας και σε υπόμνημα του προς την υπό αναφορά Κοινοβουλευτική Επιτροπή ημερ. 9/4/2019, ο ΠΑΣΥΞΕ επεσήμανε ότι οι ελλείψεις στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, τόσο σε καταρτισμένο, όσο και ανειδίκευτο προσωπικό - το οποίο θα μπορούσε να αναλάβει βοηθητικής φύσης καθήκοντα - άρχισαν να παρουσιάζονται φέτος, κατά έντονο τρόπο, δυσχεραίνοντας την προσπάθεια/ανάγκη για παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τους πελάτες των ξενοδοχείων. Το πρόβλημα έχει πάρει πλέον ανησυχητικές διαστάσεις λόγω και των αυξημένων αναγκών που προκύπτουν από τη λειτουργία νέων ξενοδοχειακών μονάδων και αυξημένων κλινών από επεκτάσεις/αναβαθμίσεις των υφιστάμενων μονάδων. Ενόψει των προαναφερόμενων και ενόψει του ότι βρισκόμαστε στην καλοκαιρινή περίοδο, ο ΠΑΣΥΞΕ έθεσε και εγγράφως τις πιο κάτω εισηγήσεις του:

- » Ως βραχυπρόθεσμη λύση, να διευρυνθεί το διάταγμα της Υπουργού Εργασίας ώστε να δοθεί η δυνατότητα απασχόλησης και στα ξενοδοχεία μας των σπουδαστών από τρίτες χώρες που φοιτούν σε Κολλέγια και Πανεπιστήμια της Κύπρου, ανεξαρτήτως κύκλου σπουδών, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ειδικά για βοηθητικής φύσης καθήκοντα και θέσεις για τις οποίες δεν επιδεικνύεται ενδιαφέρον από Κύπριους, όπως επιτρέπεται ήδη σε άλλους κλάδους.
- » Επισπευθεί η έγκριση της πρότασης που επικροτεί το Διοικητικό Συμβούλιο του ΑΞΙΚ για προώθηση του συγχρηματοδοτούμενου έργου παροχής προγραμμάτων μερικής φοίτησης και απασχόλησης (part time) σε

ανέργους και άλλους ενήλικες, καθώς και σε υφιστάμενους υπαλλήλους της ξενοδοχειακής, επισιτιστικής και ευρύτερης τουριστικής βιομηχανίας.

Το όλο θέμα της επείγουσας στελέχωσης των ξενοδοχειακών μονάδων για φέτος παραμένει σε εξέλιξη.

6.4. ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ/ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Ως γνωστό, στις 18/11/03 υπογράφηκε το Μνημόνιο Συμφωνίας που διέπει τους όρους της προσωρινής αναστολής εργασιών της χειμερινής περιόδου (1/11-31/3) στην ξενοδοχειακή βιομηχανία (ολικώς ή μερικώς), γεγονός που ικανοποίησε ιδιαίτερα τον ΠΑΣΥΞΕ, μια και το υπό αναφορά θέμα αποτελούσε πάγια διεκδίκηση του Σύνδεσμου σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος της εποχικότητας του τουρισμού και σταδιακής επέκτασης της περιόδου απασχόλησης στην ξενοδοχειακή βιομηχανία.

Σύμφωνα με το Μνημόνιο Συμφωνίας της 18/11/03, προβλέπετο η καταβολή από μέρους του εργοδότη, ποσοστού μόνο 2.8% επί του βασικού και τιμαριθμού για το επηρεαζόμενο προσωπικό των ξενοδοχειακών μονάδων που θα βρίσκονταν είτε με ολική είτε με μερική αναστολή εργασιών και κατάργηση από 1/11/03 της αντίστοιχης εισφοράς του 25%.

Με στόχο να ενθαρρύνονται περισσότερα ξενοδοχεία είτε να παραμένουν σε λειτουργία, είτε να επαναλειτουργήσουν νωρίτερα αν βρίσκονται σε ολική ή/και μερική αναστολή, είτε να επαναφέρουν μεγαλύτερο αριθμό του προσωπικού τους, ο Σύνδεσμος, σε συναντήσεις του με το Υπουργείο Εργασίας, υπέβαλε εκ νέου την πάγια θέση του για εγκαθίδρυση ευέλικτου μηχανισμού αναφορικά με τη λειτουργία των ξενοδοχείων κατά τη χειμερινή περίοδο, ώστε ο ξενοδόχος να δικαιούται να απασχολεί μόνο το προσωπικό που χρειάζεται - ανάλογα με τη διακύμανση της ζήτησης - είτε λειτουργεί με συνθήκες μερικής είτε ολικής αναστολής και αυτό πάντοτε υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει σημαντικά επιπρόσθετο τουριστικό ρεύμα κατά τις χειμερινές περιόδους.

Επίσης επανέθεσε προγενέστερη πρόταση του όπως παρέχεται η δυνατότητα στις υπό αναφορά μονάδες να στέλλουν εκ περιτροπής το προσωπικό τους με αναστολή απασχόλησης για περίοδο μέχρι 10 εβδομάδων κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου. Το μέτρο αυτό, κατά την άποψη του Συνδέσμου, μπορεί να λειτουργήσει ως ουσιαστικό κίνητρο για να επιλέξουν τα ξενοδοχεία τη μερική αναστολή παρά την προσφυγή στη μέθοδο της ανεπιθύμητης για όλους μας, ολικής αναστολής.

Ο ΠΑΣΥΞΕ, στις διάφορες συναντήσεις του με τους αρμόδιους φορείς, έθεσε εκ νέου την ανάγκη εφαρμογής πολιτικών για να είναι εφικτή η 12μηνη λειτουργία των ξενοδοχείων και η μεγαλύτερη συμμετοχή των ξενοδόχων στα Σχέδια Κατάρτισης Εργαζομένων κατά τη χειμερινή περίοδο, όπως:

- » Έγκαιρη εξαγγελία του Σχεδίου Κατάρτισης Εργαζομένων για το Χειμώνα 2018/19.
- » Ανάγκη πλήρους ευελιξίας στην αξιοποίηση του έμψυχου δυναμικού.
- » Άμεση καταβολή της πληρωμής των υπαλλήλων που μετέχουν στα προγράμματα απευθείας, είτε από το Υπουργείο Εργασίας & Κοιν. Ασφαλίσεων, είτε από το ΑΞΙΚ.
- » Δυνατότητα συμμετοχής στα επιμορφωτικά προγράμματα και των ίδιων ατόμων που μετείχαν κατά την προηγούμενη περίοδο.
- » Η υλοποίηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων να γίνεται κατά ευέλικτο τρόπο ώστε οι μετέχοντες καταρτιζόμενοι να προσφέρουν ταυτόχρονα και τις υπηρεσίες τους, όπως γίνεται και με τα αντίστοιχα προγράμματα της ΑνΑΔ που είναι πιο ευέλικτα και εφαρμόζονται ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε μονάδας.

Παρά τη βελτίωση των προγραμμάτων κατάρτισης με πιο απλές και σύντομες γραφειοκρατικές διαδικασίες, εντούτοις λόγω της διακοπής των ναυλωμένων πτήσεων από τα μέσα Νοεμβρίου, των χαμηλών πληροτήτων και της μειωμένης τουριστικής κίνησης, ιδιαίτερα στην Ελεύθερη Επαρχία Αμμοχώστου και σε λιγότερο βαθμό στην Πάφο, ένας αριθμός ξενοδοχείων επέλεξαν την ολική αναστολή εργασιών κατά τον χειμώνα 2018-19.

Πολύ ενθαρρυντικό όμως ήταν το γεγονός ότι φέτος παρέμειναν ανοικτά περισσότερα ξενοδοχεία, ενώ άλλα έχουν επαναλειτουργήσει νωρίτερα, λόγω των

στοχευμένων συνεργασιών με τις αεροπορικές εταιρείες και τους διοργανωτές ταξιδίων που άρχισαν πρόωρα αρκετές ναυλωμένες πτήσεις από το Μάρτιο 2019, συμβάλλοντας στη συλλογική προσπάθεια για επιμήκυνση της καλοκαιρινής περιόδου και απάμβλυνση του χρόνιου προβλήματος της εποχικότητας του τουρισμού.

6.5. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΞΕΝΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Μετά την πλήρη ένταξη της Κύπρου από 1/5/2004 στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είχε πλέον καταστεί δυνατή η ελεύθερη εργοδότηση πολιτών στην Κύπρο, προερχομένων από τις υπόλοιπες 27 χώρες-μέλη της, σεβόμενοι πάντοτε τις Νομοθεσίες περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων, φόρων, κ.α., ως ισχύουν για τους Κύπριους εργαζόμενους και χωρίς οποιουσδήποτε περιορισμούς και διακρίσεις σε βάρος των Ευρωπαίων πολιτών.

Ανεξάρτητα των πιο πάνω, παραμένει σε ισχύ η πάγια θέση του Συνδέσμου όπως παραχωρούνται άδειες για εισαγωγή αλλοδαπού προσωπικού αφού διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει εξειδικευμένος Κύπριος άνεργος για τη θέση και αδυνατεί η Συντεχνία ή το Υπουργείο Εργασίας να εφοδιάσει την ενδιαφερόμενη μονάδα με κατάλληλα καταρτισμένο ντόπιο προσωπικό.

Ο Σύνδεσμος δια του Γενικού Διευθυντή του, συμμετείχε σε συσκέψεις που έγιναν στο Τμήμα Εργασίας του Υπουργείου Εργασίας & Κοιν. Ασφαλίσεων, κατά τις οποίες έθεσε, μεταξύ άλλων, την ανάγκη χαλαρώσεων όσον αφορά την πρόσληψη αλλοδαπών και από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πχ κηπουρούς, συντηρητές, chefs εξειδικευμένης κουζίνας, στα sra, κ.α., ενόψει και της έλλειψης ή/και απροθυμίας Κυπρίων για τέτοιες θέσεις, καθώς και για την αναγκαία ελαστικότητα και επίσπευση στη διαδικασία παραχώρησης ή/και ανανέωσης των συναφών αδειών των αλλοδαπών για την έγκαιρη στελέχωση των ξενοδοχειακών μονάδων.

Συναφώς σε αριθμό μελών του ΠΑΣΥΞΕ, για διάφορα τμήματα των ξενοδοχείων και για εξειδικευμένες θέσεις τους, παραχωρήθηκαν τόσο κατά την προηγούμενη, όσο και για την επικείμενη τουριστική περίοδο, περιορισμένος αριθμός αδειών για εργοδότηση αλλοδαπού προσωπικού, αφού διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχαν διαθέσιμοι Κύπριοι άνεργοι για τις συγκεκριμένες ειδικότητες και θέσεις.

6.6. ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΞΑΣΚΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ/ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Αρκετά μέλη του Συνδέσμου εξακολουθούν να απασχολούν κατά την καλοκαιρινή περίοδο στις μονάδες τους, τόσο μαθητές/φοιτητές του Κλάδου Ξενοδοχειακών των Τεχνικών Σχολών/Ιδρυμάτων, όσο και φοιτητές ξένων Σχολών, για την πρακτική τους εξάσκηση, ενώ εκπρόσωποι του Συνδέσμου μετείχαν σε συσκέψεις που έγιναν για το θέμα τόσο στο Υπουργείο Εργασίας, Προνοίας & Κοιν. Ασφαλίσεων και στο Υπουργείο Παιδείας & Πολιτισμού, όσο και στο ΑΞΙΚ.

Κατόπιν έκκλησης Μελών του λόγω και της παρατηρούμενης έλλειψης καταρτισμένου εργατικού δυναμικού στην ξενοδοχειακή βιομηχανία, ιδιαίτερα τραπεζοκόμων, ο ΠΑΣΥΞΕ επανέλαβε το αίτημα του για δημιουργία, μέσω των Τεχνικών Σχολών, εξειδικευμένου κλάδου σπουδών τραπεζοκομίας σε μια προσπάθεια επαγγελματικής κατάρτισης τραπεζοκόμων, υψηλών προδιαγραφών.

6.7. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εκπρόσωποι του Συνδέσμου συμμετείχαν ενεργά σε διάφορες μόνιμες ή/και προσωρινές Επιτροπές για Εκπαιδευτικά Θέματα οι οποίες συστάθηκαν από το Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου (ΑΞΙΚ), την Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΑνΑΔ), τον Κλάδο Τεχνικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού και το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Συμμετείχαν επίσης σε διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα που αφορούσαν όλο το φάσμα της εκπαίδευσης των μελλοντικών ξενοδοχοϋπαλλήλων.

Επίσης ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε στη συνεδρία της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας & Πολιτισμού στις 13 Φεβρουαρίου 2019, κατά την οποία συζητήθηκαν τα προβλήματα και οι προοπτικές στη λειτουργία του ΑΞΙΚ, η προσφορά του στην ξενοδοχειακή βιομηχανία και η ανάγκη για περαιτέρω αναβάθμιση του.

7. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΠΙΣΜΕΝΟΙ ΞΕΝΟΔΟΧΟΙ

7.1. ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΛΗΡΗ ΕΝΤΑΞΗ ΜΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Ως γνωστό, μετά την πλήρη ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1/5/2004 δημιουργήθηκε μια νέα τάξη πραγμάτων αφού τέθηκε σε εφαρμογή ο Κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχωριστική γραμμή, τη διακίνηση προϊόντων, υπηρεσιών και ατόμων, εξυπακούοντας την άρση των περιορισμών στη διακίνηση των τουριστών προς τις κατεχόμενες περιοχές, ακόμη και για να περάσουν τις διακοπές τους διαμένοντας σε ξενοδοχεία των κατεχομένων, σημαντικός αριθμός των οποίων παράνομα λειτουργούν μια και ανήκουν σε Ελληνοκύπριους ξενοδόχους.

Η ολοένα αυξανόμενη διοχέτευση/επίσκεψη τουριστών στα κατεχόμενα μέσω των νόμιμων Αεροδρομίων Λάρνακας και Πάφου απασχόλησε επανειλημμένα το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου σε αριθμό συνεδριάσεων του.

7.2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ

Ο ολοένα αυξανόμενος τουρισμός, η εντεινόμενη προβολή των κατεχομένων στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γερμανία, στο Ισραήλ, στη Σκανδιναβία, στη Ρωσία, στην Ουκρανία και άλλες αγορές, ο οικοδομικός οργασμός και τα υπό λειτουργία νέα-μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, έχουν καταστήσει το κατεχόμενο μέρος του νησιού μας ως ένα 'υπό εκκόλαψη' νέο ανταγωνιστή των ελεύθερων περιοχών μας, θέμα που απασχόλησε επανειλημμένα το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου στις διάφορες συνεδρίες και συναντήσεις του με αρμόδιους φορείς.

Ο ανταγωνισμός από τα κατεχόμενα αναμένεται συνεχώς να εντείνεται ενόψει και του οικοδομικού οργασμού που επιτελείται τόσο με την ανέγερση εκατοντάδων παραθεριστικών κατοικιών, όσο και με τον αναμενόμενο υπερδιπλασιασμό της δυναμικότητας σε ξενοδοχειακές κλίνες που υπολογίζεται να φτάσουν τις 35,000 στα επόμενα χρόνια, δημιουργώντας συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού έναντι των ελεύθερων περιοχών.

Υπενθυμίζεται ότι βάση σημειώματος που ετοίμασε ο ΚΟΤ (Απρίλιος 2015) για την τουριστική ανάπτυξη των κατεχομένων, αλλά και για το γενικότερο θέμα προβολής και προώθησης των κατεχομένων ως τουριστικού προορισμού, οι υφιστάμενες κλίνες ανέρχονται στις 20.000 περίπου (σε 145 καταλύματα), εκ των οποίων μόνο τρία ξενοδοχεία έχουν συνολική δυναμικότητα 5.358 κλινών και περιλαμβάνουν καζίνα, γήπεδα γκολφ, εμπορικό κέντρο, μαρίνα, μονάδα αφαλάτωσης, κ.α.

Σύμφωνα με προγενέστερα δημοσιεύματα του τουρκοκυπριακού τύπου στην κατεχόμενη Βοκολίδα, επρόκειτο να ολοκληρωθούν στα επόμενα λίγα χρόνια, ξενοδοχεία, γήπεδα γκολφ, μαρίνα και μονάδα αφαλάτωσης, ενώ ο αριθμός κλινών μόνο στην περιοχή αυτή θα φθάσει τις 15.000, αυξάνοντας έτσι τον όγκο των επενδύσεων από την Τουρκία στον ξενοδοχειακό τομέα στα κατεχόμενα. Η παραθαλάσσια ακτή της Βοκολίδας απορροφά τεράστιες επενδύσεις, ενώ αξιοσημείωτη είναι η επισήμανση τους ότι η συγκεκριμένη κατεχόμενη περιοχή θα μετατραπεί σε ένα διεθνούς επιπέδου κέντρο τουριστικών επιχειρήσεων και καζίνων "ισάξιο" με το Ντουμπάϊ και το Λας Βέγκας.

Σημειώνεται εδώ ότι λόγω του γεγονότος ότι στην Τουρκία απαγορεύεται η λειτουργία καζίνο, οι ξενοδοχειακές αλυσίδες έχουν μεταφέρει τα καζίνο τους στην κατεχόμενη Κύπρο με αποτέλεσμα, ως διαφαίνεται στο σημείωμα του ΚΟΤ, να λειτουργούν 23 καζίνο, εκ των οποίων τα περισσότερα λειτουργούν εντός ξενοδοχείων, που σε συνδυασμό με την καλπάζουσα τουριστική βιομηχανία, τοποθετούν τις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου στο χάρτη των τουριστικών προορισμών.

Τον Ιούλιο 2018, η Τουρκική τουριστική εταιρεία Limak Holding εγκαινίασε το πρώτο της ξενοδοχείο στην κατεχόμενη Βοκολίδα, που ονόμασε Limak Cyprus Deluxe Hotel. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο της εταιρείας, το ξενοδοχείο κόστισε 200 εκ. δολάρια, έχει χωρητικότητα 1.338 κλινών και 598 δωματίων και πρόκειται για την μεγαλύτερη επένδυση στα κατεχόμενα τα τελευταία χρόνια.

Δημοσίευμα της Εφημερίδας ' ΠΟΛΙΤΗΣ ' στις 17 Αυγούστου 2018, αναφέρθηκε στην επιδίωξη της τουρκικής πλευράς να ακολουθήσει το μοντέλο ' τουρκοποίησης ' για το σύνολο των ξενοδοχειακών μονάδων που λειτουργούν στα κατεχόμενα, ως η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το Ξενοδοχείο ΑΚΑΠΟΥΛΚΟ στον κατεχόμενο Άγιο Επίκτητο. Σκοπός της

επιδίωξης τους αυτής είναι η νομική κατοχύρωση της Τουρκίας ώστε να μην αντιμετωπίζει κινδύνους και να προβάλλει ανενόχλητα τα ξενοδοχεία διεθνώς (η Κυπριακή Δημοκρατία δεν θα νομιμοποιείται να αποτρέπει ξένους τουρίστες να διαμένουν σ' αυτά τα ξενοδοχεία). Επίσης η Τουρκία επιδιώκει την αποδυνάμωση της επιχειρηματολογίας μας σε σχέση με το περιουσιακό, έχοντας αφαιρέσει το αγκάθι αναπτύξεων του τουριστικού τομέα, που μαζί με τα πανεπιστήμια, αποτελούν τους δύο σημαντικότερους οικονομικούς πνεύμονες του ψευδοκράτους. Στο ίδιο δημοσίευμα του 'ΠΟΛΙΤΗ' υπάρχουν δηλώσεις του Προέδρου της επιτροπής αποζημιώσεων, ο οποίος ανέφερε ότι από τα 166 ξενοδοχεία των κατεχομένων, τα 133 έχουν ανεγερθεί μετά το 1974 επί ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας ακινήτων και μόλις τα 33 επί γης τουρκοκυπριακής ιδιοκτησίας. Επίσης κάλεσε τους Τουρκοκύπριους και Τούρκους επενδυτές να γίνουν και ιδιοκτήτες των ακινήτων που εκμεταλλεύονται, καταβάλλοντας την αξία τους στην επιτροπή αποζημιώσεων για να μπορεί, στη συνέχεια, η επιτροπή να αποζημιώνει τους αρχικούς ιδιοκτήτες.

Παράλληλα και ενώ παρατείνεται η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, η ραγδαία ανάπτυξη που συντελείται στα κατεχόμενα, σε συνδυασμό και με τη δημιουργία άλλων παρεμφερών τουριστικών υποδομών (πχ μεγάλη μαρίνα χωρητικότητας 1200 περίπου θέσεων, γήπεδο γκολφ κ.α.), δεν μπορεί παρά να δημιουργούν βάσιμες ανησυχίες για το ορατό μέλλον της τουριστικής βιομηχανίας των ελεύθερων περιοχών μας.

Βάση προγενέστερων δημοσιευμάτων του Τουρκοκυπριακού τύπου, το λεγόμενο 'υπουργείο τουρισμού' του ψευδοκράτους, έχει εκπονήσει σχέδιο μεταρρύθμισης του τουρισμού αξίας €55 εκατ. για την περίοδο 2016-2030, αφού ο τουρισμός αποτελεί τον βασικό αιμοδότη του ψευδοκράτους και ως το νούμερο ένα στρατηγικό οικονομικό του στόχο.

Σύμφωνα με δημοσίευμα του 'Φιλελευθέρου' στις 27 Μαΐου 2019 (πηγή ΚΥΠΕ), ο 'υπουργός τουρισμού' των κατεχομένων, ανέφερε ότι το 2018, πέραν του ενός εκατομμυρίου τουριστών επισκέφθηκαν τα κατεχόμενα, γεγονός που αποτελεί ρεκόρ. Αύξηση επιτεύχθηκε επίσης στα έσοδα από τον τουρισμό αφού το 2018 έφθασαν τα 960 εκατομμύρια δολάρια σε σύγκριση με τα 697 εκατομμύρια δολάρια του 2015.

Το 'υπουργείο τουρισμού' του ψευδοκράτους συνεχίζει επίσης να συμμετέχει στις μεγαλύτερες Διεθνείς Εκθέσεις Τουρισμού με δικό του περίπτερο, ενώ στην Αγγλία λειτουργεί και 'γραφείο τουρισμού', εντατικοποιώντας την προβολή του ψευκράτους.

Βάση επίσης προγενέστερου σημειώματος του ΚΟΤ, ξένοι Διοργανωτές Ταξιδίων, σχεδόν από όλες τις αγορές της Ευρώπης, προσφέρουν πακέτα διακοπών στα κατεχόμενα. Τούτο οφείλεται στα κίνητρα που προσφέρουν η Τουρκία και το ψευδοκράτος, όπου χρηματοδοτούν τον κάθε Διοργανωτή Ταξιδίων μέχρι και €150 για κάθε τουρίστα που στέλλουν στα κατεχόμενα.

Πάγια πολιτική του ΚΟΤ που συνεχίζει το Υφυπουργείο Τουρισμού είναι να μη συνεργάζεται με Διοργανωτές Ταξιδίων που προσφέρουν τουριστικά πακέτα με διαμονή στα κατεχόμενα ή χρήση του παράνομου αεροδρομίου της Τύμπου, ενώ ταυτόχρονα, σε συνεργασία με τις κατά τόπους Πρεσβείες της Κύπρου και το Υπουργείο Εξωτερικών, ενημερώνονται για τους κινδύνους που ελλοχεύει η μεταφορά τουριστών στα κατεχόμενα για διαμονή αλλά και το παράνομο της χρήσης της πλειοψηφίας των ξενοδοχείων που λειτουργούν στα κατεχόμενα, τα περισσότερα των οποίων έχουν ανεγερθεί σε γη που ανήκει σε Ελληνοκύπριους πρόσφυγες.

Σύμφωνα με την πολιτική του ΚΟΤ που συνεχίζει το Υφυπουργείο Τουρισμού, που απορρέει και μέσα από τον Κανονισμό της Πράσινης Γραμμής, επιτρέπεται μόνο η διεξαγωγή ημερήσιων εκδρομών στα κατεχόμενα με τη συνοδεία αδειούχου ξεναγού από το Υφυπουργείο. Αν διαπιστωθεί ότι Διοργανωτής Ταξιδίων με τον οποίο συνεργάζεται το Υφυπουργείο, προσφέρει τουριστικά πακέτα με διαμονή στα κατεχόμενα, τότε ειδοποιείται για τη διακοπή συνεργασίας μαζί του, ενώ παγοποιούνται και οποιεσδήποτε πληρωμές. Επίσης το Υφυπουργείο δεν συνεργάζεται με Διοργανωτές Ταξιδίων που αιτούνται οικονομική βοήθεια για να προσφέρουν τουριστικά πακέτα τόσο στις ελεύθερες περιοχές, όσο και στα κατεχόμενα, πολιτική η οποία θα μπορούσε να αναθεωρηθεί αν σταματήσει να προσφέρει διαμονή στα κατεχόμενα.

7.3. ΑΥΞΗΤΙΚΗ ΡΟΗ ΔΙΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ Vs ΠΛΗΡΟΤΗΤΕΣ ΣΤΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ

Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η αυξητική τάση που παρουσιάζεται στο μερίδιο των αφίξεων στα νόμιμα Αεροδρόμια μας, που μεταβαίνει στα κατεχόμενα, θέμα το οποίο απασχόλησε επανειλημμένα το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου στις διάφορες συνεδρίες και συναντήσεις του με αρμόδιους φορείς.

Ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ, στις διάφορες δηλώσεις του, επισημαίνει ότι ο αθέμιτος ανταγωνισμός από τα κατεχόμενα που επωφελείται τουριστών που φθάνουν στα νόμιμα αεροδρόμια και λιμάνια μας και μεταβαίνουν στα κατεχόμενα, είναι μεγάλος διότι εκμεταλλεύονται τις προσπάθειες της Κυπριακής Δημοκρατίας για προσέλκυση τουριστών από όλο τον κόσμο, χωρίς να υπόκεινται στους ίδιους νόμους, κανονισμούς και κόστη, όπως οι τουριστικοί επιχειρηματίες στις ελεύθερες περιοχές. Οι εκτιμήσεις που υπάρχουν είναι ότι ένα ποσοστό γύρω στο 7-9% (300.000-400.000 περίπου) από το σύνολο των σχεδόν 4 εκατ. αφίξεων στα νόμιμα αεροδρόμια μας, καταφεύγει στα κατεχόμενα.

Επί τούτου έγινε κοινή συνάντηση των Διοικητικών Συμβουλίων ΠΑΣΥΞΕ και ACTA στις 18/9/18 στα Γραφεία του ΠΑΣΥΞΕ, κατά την οποία συζητήθηκε η αυξητική ροή διοχέτευσης τουριστών προς τα κατεχόμενα, σε συνάρτηση και με το θετικό πρόσημο που παρουσιάζουν οι τουριστικές αφίξεις, βάση των στοιχείων της Στατιστικής Υπηρεσίας, οι οποίες όμως αφίξεις δεν συνάδουν με τις μειωμένες πληρότητες που παρουσιάζουν τα ξενοδοχεία.

Οι δύο Συνδέσμοι απέστειλαν κοινό υπόμνημα ημερ. 26 Σεπτεμβρίου 2018, στους Υπουργούς Εξωτερικών, Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού, στον Πρόεδρο του ΚΟΤ και με κοινοποίηση στο Διευθυντή της Στατιστικής Υπηρεσίας, επισημαίνοντας την ιδιαίτερα ανησυχητική διοχέτευση αυξημένου αριθμού τουριστών που καταφθάνουν στα Αεροδρόμια μας και μεταβαίνουν κατευθείαν στις κατεχόμενες περιοχές, για διαμονή. Επί τούτου εκτιμούν ότι το ποσοστό του 30% που καταλήγει είτε σε μη αδειούχα καταλύματα/Airbnb, είτε στις κατεχόμενες περιοχές, είτε σε συγγενείς/φίλους, έχει ξεπεράσει πλέον το 30%. Έφεραν επίσης σε γνώση τους, τις ακόλουθες πληροφορίες που κατείχαν:

- » Ισραηλινοί επισκέπτες που καταφθάνουν με επιβατικό πλοίο από το Ισραήλ, κάθε Παρασκευή, στο Λιμάνι Λάρνακας, μεταφέρονται με λεωφορεία στα κατεχόμενα.
- » Ως παράδειγμα, αναφέρθηκε αεροπορική πτήση με 98 επιβάτες που αφίχθη από χώρα της Ευρώπης, εκ των οποίων οι 90 μετέβησαν στα κατεχόμενα, ενώ μόνο οι 8 έμειναν στις ελεύθερες περιοχές.
- » Κάποια ξενοδοχεία στα κατεχόμενα εκδίδουν vouchers σε πελάτες τους όπου διαφαίνεται η διαμονή τους σε ξενοδοχεία στις ελεύθερες περιοχές, τα παρουσιάζουν κατά την άφιξη τους στα Αεροδρόμια μας, αφήνονται να περάσουν, ενώ μεταβαίνουν στα κατεχόμενα. Το ίδιο γίνεται και με διαδικτυακές πλατφόρμες, όπου γίνεται η κράτηση στις ελεύθερες περιοχές και αργότερα ακυρώνεται.
- » Υπάρχει πληθώρα ταξί/mini buses των κατεχομένων που παραλαμβάνουν πελάτες στα αεροδρόμια και επί τούτου θα έπρεπε να υπάρχει κάποια ρύθμιση μέσω νομοθεσίας.

Ενόψει του ότι ο ανταγωνισμός από τα κατεχόμενα αυξάνεται και για να διαπιστωθεί ο πραγματικός αριθμός και εθνικότητες που μεταβαίνουν στα κατεχόμενα, οι Σύνδεσμοι ΠΑΣΥΞΕ και ACTA ζήτησαν όπως:

1. Διεξαχθεί εμπειριστατωμένη μελέτη από το Υπουργείο Εξωτερικών και άλλες αρμόδιες υπηρεσίες, για να διαπιστωθεί ο αριθμός και οι εθνικότητες που μεταβαίνουν στα κατεχόμενα, μέσω εφαρμογών που θα τοποθετηθούν στα Αεροδρόμια και τα οδοφράγματα.
2. Διεξαχθεί εμπειριστατωμένη μελέτη από τον ΚΟΤ, και τώρα το Υφυπουργείο Τουρισμού, για να διαπιστωθεί ποιά είναι το ακριβές ποσοστό που διαμένει πλέον εκτός των αδειούχων ξενοδοχειακών μονάδων. Επί τούτου ενόψει ότι η υποβολή στον ΚΟΤ στατιστικών στοιχείων από όλα τα ξενοδοχεία επί συστηματικής βάσης, διαφαίνεται χρονοβόρα και ανέφικτη, έγινε εισήγηση όπως τα στοιχεία αυτά παραλαμβάνονται από τους κατά τόπους Δήμους, στους οποίους οι νόμιμες ξενοδοχειακές μονάδες καταβάλλουν τέλη διανυκτέρευσης.

Επιπρόσθετα, για το ίδιο σοβαρό θέμα, έγινε συνάντηση ΠΑΣΥΞΕ και ACTA με το Υπουργείο Εξωτερικών στις 6 Δεκεμβρίου 2018.

Επίσης, το φαινόμενο των καθημερινών εκδρομών με λεωφορεία από τις ελεύθερες περιοχές προς τα κατεχόμενα, έχει πλήξει ιδιαίτερα την Ελεύθερη Περιοχή Αμμοχώστου, προκαλώντας τις αντιδράσεις των επιχειρηματιών της περιοχής, που χρόνο με το χρόνο, καταγράφουν μείωση στα εισοδήματά τους. Ένας ακόμα παράγοντας προσέλκυσης τουριστών στα κατεχόμενα το 2018, ήταν η υποτίμηση της τουρκικής λίρας καθιστώντας τις αγορές υπηρεσιών και αγαθών κατά 30-35% φθηνότερες από τις ελεύθερες περιοχές, πλήττοντας έτσι εν μέρει την κίνηση στα καφεστιατόρια και τα καταστήματα σουβενίρ της περιοχής.

7.4. ΕΚΤΟΠΙΣΜΕΝΟΙ ΞΕΝΟΔΟΧΟΙ

Ο ΠΑΣΥΞΕ, εκ μέρους των εκτοπισμένων ξενοδόχων, συνεχίζει να προβαίνει σε δημόσιες εκκλήσεις προς τους συμπατριώτες μας όπως αποφεύγουν τη διαμονή σε ξενοδοχεία που βρίσκονται στα κατεχόμενα και τα οποία, στη συντριπτική πλειοψηφία τους, ανήκουν σε Ελληνοκύπριους ξενοδόχους. Επιπλέον η τυχόν στήριξη της παράνομης λειτουργίας Ελληνοκυπριακών ξενοδοχείων από συμπατριώτες μας, αποτελεί πρόκληση μια και ενισχύει το σφετερισμό που υφίστανται για πέραν των 40 χρόνων από τους παράνομους διαχειριστές των περιουσιών μας.

Επίσης με τη διαμονή συμπατριωτών μας σε ξενοδοχεία των κατεχομένων, δεν τους διασφαλίζεται η ασφάλεια αλλά και οι συνθήκες υγιεινής που θα έπρεπε να διέπουν ένα νόμιμο αδειούχο τουριστικό κατάλυμα με βάση τη νενομισμένη άδεια λειτουργίας από τις αρμόδιες αρχές της Κυπριακής Δημοκρατίας, που και φυσικά δεν κατέχουν.

Επιπρόσθετα, διεφάνη ότι οι Ελληνοκύπριοι επισκέπτες στα κατεχόμενα και την Τουρκία αυξήθηκαν, όπως καταδεικνύεται και από τα στοιχεία της JCC για τις συναλλαγές με κάρτες, οι οποίες, για όλο το 2018 ανήλθαν σε επίπεδα ρεκόρ, στα €15 εκατ. (+58% σε σύγκριση με €9.4 το 2017), εκ των οποίων, ποσό πέραν των €5 εκατ. αφορά διαμονές μόνο στα παράνομα ξενοδοχεία, ενώ εκτιμάται ότι τα ποσά αυτά θα αυξηθούν φέτος ενόψει και της καλοκαιρινής περιόδου. Σύμφωνα με στοιχεία της JCC, επιπρόσθετο ποσό €4.3 πληρώθηκε από τους Ελληνοκύπριους για υπηρεσίες και αγαθά στην Τουρκία.

Πάγια θέση του ΠΑΣΥΞΕ είναι να συμβάλλει με όλες του τις δυνάμεις ώστε κάτω από ασφαλείς συνθήκες, να έλθει η χρονική στιγμή που θα επιτρέψει σε όλους τους εκτοπισμένους ξενοδόχους να ανακτήσουν τα ξενοδοχεία τους που βρίσκονται τώρα υπό κατοχή και ν' ανοίξουν οι πόρτες τους τόσο για τους Ελληνοκύπριους, όσο και για τους Τουρκοκύπριους συμπατριώτες μας, αφού προηγηθεί η επίτευξη λύσης που θα επανενώνει την πατρίδα μας.

Η διαφήμιση των κατεχόμενων ξενοδοχείων μας σε εκθέσεις στο εξωτερικό απασχόλησε επίσης το Σύνδεσμο κατά το 2018, ο οποίος στις επαφές του με Διοργανωτές Ταξιδίων, κατηγορηματικά αποτρέπει την προώθηση ξενοδοχείων που παράνομα λειτουργούν στα κατεχόμενα, είτε Ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας, είτε που κτίστηκαν επί τεμαχίου Ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας.

Το όλο θέμα της προβολής ξενοδοχείων στα κατεχόμενα μέσω διεθνών Ιστοσελίδων Κρατήσεων τυγχάνει παρακολούθησης τόσο από το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υφυπουργείο Τουρισμού, όσο και από τον ΠΑΣΥΞΕ, με στόχο την αποτροπή σφετερισμού των ξενοδοχείων που είναι Ελληνοκυπριακής ιδιοκτησίας από το ψευδοκράτος.

7.5. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΑΣΥΞΕ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΚΥΠΡΟΥ ΤΟΥ UNDP

Ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετέχει δια του Γενικού του Διευθυντή, στο Δικοινοτικό Εργαστήριο για τη Διαμόρφωση Πλατφόρμας Διαλόγου Κύπρου που συνέστησε το αρμόδιο Τμήμα Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) ως ο μόνος αντιπροσωπευτικός επαγγελματικός Σύνδεσμος του τουριστικού τομέα των ελεύθερων περιοχών, που κλήθηκε να λάβει μέρος.

Σκοπός της Πλατφόρμας είναι η συζήτηση του μακροπρόθεσμου στόχου και επικέντρωση σε ένα εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ πολιτικών ηγετών και της κοινωνίας πολιτών, ενεργώντας υποστηρικτικά, σε σχέση με τις διαπραγματεύσεις για επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Συναφώς και ως επί μέρους στόχοι είναι ο εντοπισμός θεμάτων που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως συναινετικά συστατικά της Κυπριακής Πλατφόρμας

Διαλόγου, η οποία υποστηρίζεται από τους επίσημους Διαπραγματευτές των δύο Κοινοτήτων και η οποία να συμβάλλει στην καλλιέργεια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο κοινοτήτων και στην προσύλωση για ένα πιο ευσύνωτο μέλλον μέσα από τις προοπτικές που διανοίγονται από την επανένωση της κοινής μας πατρίδας.

8. ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ

8.1. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ

Οι προσπάθειες του Συνδέσμου για την ίδρυση Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Κύπρου συνεχίζονται, παρά τις επιφυλάξεις που εξέφρασε το ΚΕΒΕ, αφού πιστεύουμε στην αναγκαιότητα ενός φορέα που θα καταστήσει τη ξενοδοχία, ως τον σύμβουλο του κράτους του ιδιωτικού τομέα για τον κλάδο.

Ο ΠΑΣΥΞΕ έχει ολοκληρώσει την επεξεργασία πρότασης νόμου για τη θεσμοθέτηση του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Κύπρου, η οποία έχει ήδη υποβληθεί στα Κόμματα, καθώς και στον τέως Πρόεδρο του ΚΟΤ, για την οποία έδειξαν τη θετική τους προσέγγιση και υποστήριξη. Η πρόταση είχε επίσης κατατεθεί προγενέστερα και στον αρμόδιο Υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου, Βιομηχανίας & Τουρισμού.

Ως επισημαίνεται από τον ΠΑΣΥΞΕ, οι κύριοι λόγοι που επιβάλλουν για την ίδρυση Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Κύπρου έχουν ως ακολούθως:

- » Ενοποίηση των Ξενοδοχειακών Φορέων.
- » Όλοι οι ξενοδόχοι κάτω από μια ομπρέλα, αυτή του Επιμελητηρίου.
- » Οι πόροι θα προέρχονται από τις εισφορές των μελών του για κάλυψη, μεταξύ άλλων, μελετών και ερευνών χωρίς την οποιαδήποτε επιβάρυνση στο Δημόσιο Προϋπολογισμό.
- » Επίσημος φορέας του ιδιωτικού τομέα ως ο Θεσμικός Σύμβουλος του Κράτους επί τουριστικών και ξενοδοχειακών θεμάτων, εκπροσωπώντας τα συμφέροντα του Κλάδου.
- » Στήριξη τη συνδικαλιστική εκπροσώπηση του Ξενοδοχειακού Κλάδου.

- » Αποτελεί το μοναδικό επίσημο αντισυμβαλλόμενο κάθε Συμφωνίας του Κλάδου με άλλες επαγγελματικές ομάδες ή προμηθευτές ή δικαιούχους δικαιωμάτων.
- » Είναι ο Θεσμικός Εκπρόσωπος του Κυπριακού τομέα διαμονής και εστίασης στο αντίστοιχο Πανευρωπαϊκό Όργανο, τη HOTREC.
- » Στηρίζει το έργο των δημόσιων και των ιδιωτικών τουριστικών φορέων με πολλαπλούς τρόπους και παρέχει κατά κύριο λόγο υπηρεσίες στις μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις του Κλάδου, οι οποίες και χρειάζονται ουσιαστική στήριξη.
- » Λειτουργεί στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Αυστρία, Ολλανδία, Ελλάδα, κ.α., όπου η εγγραφή των επιχειρήσεων του Κλάδου στο Επιμελητήριο είναι υποχρεωτική.

8.2. ΕΤΗΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΠΑΣΥΞΕ 2018

Την κύρια εκδήλωση του ΠΑΣΥΞΕ απετέλεσε, όπως κάθε χρόνο, η Ετήσια Γενική του Συνέλευση που πραγματοποιήθηκε, με μεγάλη επιτυχία, στις 19 Ιουνίου 2018 στη Λευκωσία. Τη Συνέλευση τίμησαν με την παρουσία τους Υπουργοί, Αρχηγοί και Εκπρόσωποι Κομμάτων, Πρέσβεις και Μέλη του Διπλωματικού Σώματος, Βουλευτές, Δήμαρχοι, πρώην Υπουργοί, Γενικοί Διευθυντές Υπουργείων, Πρόεδροι και Διευθυντικά Στελέχη Ημικρατικών Οργανισμών, Ομοσπονδιών, Επιμελητηρίων, Συνδέσμων, Τραπεζών, Συνδικαλιστικών Οργανώσεων, άλλοι επίσημοι, καθώς και Μέλη του Συνδέσμου.

Κατά το επίσημο μέρος της Συνέλευσης, απηύθυναν χαιρετισμό ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας και ο Πρόεδρος του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού. Οι εργασίες του επίσημου μέρους της Συνέλευσης συνέχισαν με την ομιλία του Προέδρου του ΠΑΣΥΞΕ, της οποίας ο γενικός τίτλος ήταν "ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ, ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ, ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ", ενώ τα κύρια μηνύματα της ήταν:

- » Οι σημαντικές αυξήσεις επισκεπτών τα προηγούμενα χρόνια δεν ήταν ούτε τυχαίες ούτε συγκυριακές
- » Μεταβατικές χρονιές το 2018 και το 2019. Να θέσουμε τις βάσεις για ένα νέο ανοδικό άλμα τα επόμενα χρόνια.

Στην ομιλία του ο Πρόεδρος του Συνδέσμου ανέφερε ότι σύμφωνα με τον ΠΑΣΥΞΕ "σε τρεις κεντρικούς άξονες, πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες του κράτους και της τουριστικής βιομηχανίας το 2018 και 2019", χρονιές τις οποίες χαρακτήρισε μεταβατικές, αλλά και καθοριστικές για τον Κυπριακό τουρισμό. Οι τρεις άξονες είναι:

1. Η ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομής, όπως το καζίνο και οι μαρίνες, αλλά και όλων των σημαντικών αναβαθμίσεων, ανακαινίσεων και επεκτάσεων που γίνονται σε ξενοδοχειακές μονάδες, με στόχο τον εμπλουτισμό και την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού μας προϊόντος. Ποιότητα, σημείωσε, σημαίνει ποικιλομορφία εμπειριών και βιωμάτων και καλύπτει την ολιστική εμπειρία του επισκέπτη.
2. Η συνέχιση της προσπάθειας για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και αντιμετώπιση της εποχικότητας. "Είμαστε σε πολύ καλό δρόμο, ο οποίος μας επιτρέπει να πιστεύουμε ότι η Κύπρος μπορεί να γίνει ένας ολόχρονος τουριστικός προορισμός. Για να το επιτύχουμε πρέπει να αναπτύξουμε εξειδικευμένες μορφές τουρισμού που δεν περιορίζονται μόνο στον ήλιο και στη θάλασσα. Τον αθλητικό, τον γαστρονομικό, τον συνεδριακό τουρισμό και άλλες μορφές που θα μας βοηθήσουν να προσελκύσουμε νέες κατηγορίες επισκεπτών. Με την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, θα αυξηθεί η ελκυστικότητα του τομέα και η βιομηχανία θα μπορεί να προσφέρει συνεχή εργοδότηση. Οφείλουμε να εργαστούμε για τη δημιουργία αυτής της νέας κουλτούρας και μιας βιομηχανίας με προοπτικές καριέρας για απασχόληση πάνω σε ολόχρονη βάση και όχι για απλά εποχιακή απασχόληση, όπως ίσχυε εδώ και πάρα πολλά χρόνια".
3. Η υλοποίηση όλων των μεταρρυθμίσεων που θα μετατρέψουν τη χώρα μας σε ένα σύγχρονο, ανταγωνιστικό και αποτελεσματικό κράτος. "Χρειαζόμαστε λιγότερη γραφειοκρατία και περισσότερη ηλεκτρονική διακυβέρνηση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η τεχνολογία. Δικαιούμαστε και απαιτούμε, καλύτερη και πιο αποδοτική δημόσια υπηρεσία και τοπική αυτοδιοίκηση". Επίσης χαρακτήρισε πολύ σημαντική μεταρρύθμιση για την τουριστική βιομηχανία, το Υφυπουργείο Τουρισμού και εξέφρασε την ελπίδα ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων θα ανάψει το πράσινο φως για τη

δημιουργία του, υπερψηφίζοντας το σχετικό νομοσχέδιο. "Με τη δημιουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού, πιστεύουμε ότι θα προκύψουν τεράστια οφέλη και θα αντιμετωπιστούν πολλά προβλήματα, δυσλειτουργίες και στρεβλώσεις, απόρροια του πεπαλαιωμένου και πολυκερματισμένου νομοθετικού και ρυθμιστικού μας πλαισίου".

Εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους ο Σύνδεσμος θεωρεί μεταβατικές χρονιές το 2018 και το 2019, ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ αναφέρθηκε, μεταξύ άλλων:

- στη δυναμική επάνοδο ανταγωνιστικών προορισμών, όπως η Τουρκία, η Αίγυπτος και η Τυνησία, οι οποίοι τα προηγούμενα χρόνια αντιμετώπισαν σειρά προβλημάτων,
- στη διαφοροποίηση των δεδομένων και στην επιβράδυνση που παρατηρείται από τη δεύτερη πιο σημαντική αγορά για την τουριστική μας βιομηχανία, τη Ρωσία,
- στη μη ολοκλήρωση σημαντικών έργων υποδομής που θα αναβαθμίσουν ποιοτικά το τουριστικό μας προϊόν και τη μη υλοποίηση σημαντικών μεταρρυθμίσεων που θα εκσυγχρονίσουν το κράτος, και
- στην αυξητική τάση που παρουσιάζεται στο μερίδιο των αφίξεων στα νόμιμα Αεροδρόμια μας, που μεταβαίνει στα κατεχόμενα, καθώς και η διαμονή τους σε μη αδειούχα καταλύματα και Airbnb.

Το μούδιασμα και οι τάσεις σταθεροποίησης που παρουσιάζει η φετινή χρονιά, ανέφερε ο κ. Λοϊζίδης, οφείλουν μεν να μας προβληματίσουν, αλλά όχι να μας πανικοβάλουν. "Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα που έχω ήδη αναφέρει, αλλά και τις επιδόσεις που κατέγραψε η βιομηχανία τα προηγούμενα χρόνια, θα ήταν άδικο νομίζω, τυχόν οριακή μείωση ή διατήρηση των αφίξεων στα περσινά επίπεδα, να θεωρηθεί 'κακή χρονιά'".

Πρωτίστως, υπογράμμισε ο Πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ, γιατί θα αποδείξει ότι οι σημαντικές αυξήσεις των προηγούμενων ετών, δεν ήταν ούτε τυχαίες ούτε συγκυριακές. "Θα αποδείξει επίσης ότι, ακόμη και τις χρονιές που έχουμε δυσμενείς συγκυρίες, βρίσκουμε τις λύσεις και αναπληρώνουμε τις όποιες απώλειες, είτε ενισχύοντας υφιστάμενες αγορές, είτε ανοίγοντας νέες".

Καταλήγοντας, ο Πρόεδρος ευχαρίστησε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για την παρουσία του στη Συνέλευση και για το ενδιαφέρον που επιδεικνύει για την τουριστική βιομηχανία του τόπου και υπέδειξε ότι τώρα είναι η ώρα "να θέσουμε τις βάσεις για ένα νέο ανοδικό άλμα τα επόμενα χρόνια". Ως ΠΑΣΥΞΕ, σημείωσε, θα συνεχίσουμε να είμαστε ένας σημαντικός συντελεστής κι ένας εποικοδομητικός και χρήσιμος συνομιλητής και εταίρος, στην κοινή προσπάθεια για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του τόπου.

Στην ομιλία του, ο Πρόεδρος απηύθυνε ιδιαίτερες ευχαριστίες προς στον Οίκο PwC CYPRUS και τη EUROBANK CYPRUS LTD, ως οι Επίσημοι Χορηγοί-Στρατηγικοί Συνεργάτες του ΠΑΣΥΞΕ

8.3. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΑΣΥΞΕ

Σε μια προσπάθεια ευρύτερης κατανόησης των σοβαρών προβλημάτων και προοπτικών του τουρισμού στον τόπο μας από την κοινή γνώμη, δημοσιοποιήθηκαν στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, άρθρα, συνεντεύξεις και δηλώσεις του Προέδρου, του Γενικού Διευθυντή και άλλων Αξιωματούχων του Συνδέσμου, οι οποίοι επίσης εκπροσώπησαν το Σύνδεσμο σε πληθώρα επαγγελματικών συνελεύσεων, συναντήσεων, σεμιναρίων, αλλά και συναφών κοινωνικών εκδηλώσεων Οργανισμών, Πρεσβειών και άλλων φορέων.

Επιπρόσθετα ο Σύνδεσμος, δια του Προέδρου και του Γενικού του Διευθυντή, προσκλήθηκαν από ραδιοτηλεοπτικούς σταθμούς για παραχώρηση συνεντεύξεων και δηλώσεων επί ειδικών και γενικών θεμάτων τουρισμού.

Ο ΠΑΣΥΞΕ έχει επίσης στενή συνεργασία με τους Συμβούλους Επικοινωνίας του, κ.κ. Α. Χατζήκυριακο και Π. Κασκάνη, της Εταιρείας ΓΝΩΡΑ, σε μια προσπάθεια περαιτέρω βελτίωσης της επικοινωνιακής του πολιτικής προς τα κέντρα αποφάσεων, τα ΜΜΕ και τα Μέλη του Συνδέσμου.

Ο Σύνδεσμος, συμμετέχει δια του Προέδρου του ως Μέλος του Συμβουλευτικού Συμβουλίου του FLIGHT SAFETY FOUNDATION.

Ο Σύνδεσμος έχει αναπτύξει επίσης συνεργασία με το Κέντρο Ερευνών και Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, μέσα στα πλαίσια της οποίας συμμετέχει δια του Γενικού Διευθυντή του σε διάφορες Επιτροπές, καθώς επίσης ως ιδρυτικό μέλος του Εκτελεστικού Συμβουλίου του Euro-Mediterranean Academy of Tourism.

Μέσα στα πλαίσια της κοινωνικής του δραστηριότητας, ο ΠΑΣΥΞΕ συνέχισε την από πολλά χρόνια τώρα καθιερωμένη χρηματοδότηση των ετήσιων βραβείων "ΣΚΥΡΙΑΝΙΔΕΙΟ", "ΕΥΡΥΒΙΑΔΕΙΟ", "ΛΟΥΕΙΟ" και "ΑΡΑΟΥΖΕΙΟ" που απονέμει το ΑΞΙΚ σε τέσσερις άριστους σπουδαστές του.

8.4. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΑΣΥΞΕ ΣΕ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Στην Κύπρο ο ΠΑΣΥΞΕ είναι εγγεγραμμένος στο Κυπριακό Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο (ΚΕΒΕ) και στην Ομοσπονδία Εργοδοτών & Βιομηχάνων Κύπρου (ΟΕΒ), είναι αντεπιστέλλον μέλος του Συνδέσμου Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κύπρου (ΑCΤΑ), καθώς και μέλος της Εθνικής Επιτροπής του International Association for the Exchange of Students for Technical Experience (IAESTE) - Cyprus.

Στο εξωτερικό, ο ΠΑΣΥΞΕ είναι αντεπιστέλλον μέλος (Affiliate Member) του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (United Nations World Tourism Organization) και μέλος της Universal Federation of Travel Agents Associations (UFTAA).

8.5. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ "ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ" ΤΟΥ ΠΑΣΥΞΕ

Ο ΠΑΣΥΞΕ, με την πρώτη έκδοση του Περιοδικού του "ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ" τον Οκτώβριο 2005, πραγματοποίησε ένα μεγάλο και σημαντικό βήμα στον εκσυγχρονισμό της επικοινωνίας με τα μέλη του, με το σύνολο της τουριστικής βιομηχανίας του τόπου και βεβαίως τους εκπροσώπους των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ο "ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ" αποτελεί ένα φόρουμ ενημέρωσης και εποικοδομητικής ανταλλαγής απόψεων μεταξύ του συνόλου της τουριστικής οικογένειας.

Το περιοδικό καταπιάνεται με οτιδήποτε απασχολεί τα μέλη του ΠΑΣΥΞΕ στα οποία κατά κύριο λόγο απευθύνεται. Το κάθε πρόβλημα, η κάθε νέα ιδέα ή τάση, οι εξελίξεις, ο ανταγωνισμός, τα λάθη του παρελθόντος ακόμη και οι επιτυχίες μεταφέρονται πλέον μέσω του "ΞΕΝΟΔΟΧΟΥ".

Ο "ΞΕΝΟΔΟΧΟΣ" φτάνει σε χέρια κυβερνητικών παραγόντων και σε όλους τους φορείς της τουριστικής βιομηχανίας. Επίσης παρέχει βήμα στις Επαρχιακές Επιτροπές του ΠΑΣΥΞΕ, οι οποίες έχουν τη δυνατότητα να ενημερώνουν τα μέλη όλων των επαρχιών για τη δράση τους, ενώ παρέχει και βήμα επικοινωνίας σε εταιρείες που απευθύνονται αποκλειστικά ή εν μέρει σε ξενοδοχειακές μονάδες.

8.6. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΠΑΣΥΞΕ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ο ΠΑΣΥΞΕ, μέσα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του, συμμετείχε σε τρία Ευρωπαϊκά Προγράμματα. Το πρώτο Πρόγραμμα έχει τίτλο "Ανάπτυξη Πελατοκεντρικής Φιλοσοφίας και Επιτελικής Πληροφόρησης στα ΜικροΜεσαία Ξενοδοχεία της Κύπρου με Καινοτόμες Διαδικασίες", στο οποίο συμμετείχε ως ο ανάδοχος φορέας. Το δεύτερο Πρόγραμμα στο οποίο ο Σύνδεσμος ήταν συμμετέχοντας φορέας, έχει τίτλο "Strategic Planning Towards Carbon Neutrality in Tourism Accommodation Sector ακρωνύμιο CARBONTOUR" και εντάσσεται στην Κοινοτική Δράση LIFE+ Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση. Το τρίτο Πρόγραμμα έχει τίτλο "Employer Programme for Hospitality and Tourism" και ο Σύνδεσμος είναι επίσης συμμετέχοντας φορέας.

8.7. ΜΕΛΗ ΠΑΣΥΞΕ

Τα μέλη του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων αριθμούν 292 μονάδες (περιλαμβανομένων και 47 εκτοπισμένων μελών) μέχρι τις 30/5/2019, με συνολική δυναμικότητα 56.329 κλίνες. Από τα υφιστάμενα μέλη μας στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου τα 153 είναι ξενοδοχεία, τα 86 συγκροτήματα οργανωμένων διαμερισμάτων και τα 6 τουριστικά χωριά.

Κατά επαρχία τα μέλη του Συνδέσμου αναλύονται στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΙΙΙ**.

9. ΕΠΑΡΧΙΑΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

9.1. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΠΑΣΥΞΕ Λευκωσίας προέβη στις ακόλουθες ενέργειες/δραστηριότητες:

- Δημιουργία σελίδας στο Facebook, με φωτογραφίες των ξενοδοχείων μελών και εκδηλώσεων.
- Δημιουργία Banners γενικής φύσεως για τη Λευκωσία, λογότυπα ξενοδοχείων και θεματικά:
  - Religious Culture in Nicosia
  - Cultural Tourism in Nicosia
  - Business and Incentives in Nicosia
  - Weddings and Honeymoons in Nicosia (The Place to Be!)
- Συμμετοχή σε διάφορες Εκθέσεις εξωτερικού.
- Συναντήσεις με όλα τα ξενοδοχεία μέλη του ΠΑΣΥΞΕ Λευκωσίας
- Δημοσίευση Δελτίων Τύπου στα Media
- Συναντήσεις:
  - » ΚΟΤ
    - Παράνομα καταλύματα.
    - Αναθεώρηση ποιοτικών κριτηρίων λειτουργικών προδιαγραφών ξενοδοχείων.
  - » ΕΤΑΠ, συνεχής στενή συνεργασία σχετικά με την προβολή των ξενοδοχειακών μονάδων σε Εκθέσεις που λαμβάνει μέρος η ΕΤΑΠ Λευκωσίας.
    - Κατά διαστήματα έγιναν συναντήσεις για θέματα που αφορούν τη Λευκωσία και τη δημιουργία στρατηγικής.
    - Κάθε χρόνο γίνεται σχολιασμός και παρατηρήσεις για βελτίωση του σχεδίου δράσης της ΕΤΑΠ.
    - Συνεχής διανομή flyers (ειδικά θεματικά) και ψηφιακής μορφής (CD) που αφορούν την Λευκωσία, προς τα ξενοδοχεία μέλη μας.
    - Δημιουργία Calendar/Events.
    - Branding Λευκωσίας.
- Διάφορες άλλες συναντήσεις.

9.2. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΕΜΕΣΟΥ

Ο ΠΑΣΥΞΕ Λεμεσού, σε συνεργασία με την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Περιφέρειας Λεμεσού, είχε κατά το 2018 υλοποιήσει ένα εντατικό πρόγραμμα δράσεων, με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη

τουριστικών υποδομών και τη διατήρηση της δυναμικής της τουριστικής βιομηχανίας της Λεμεσού. Στη διάρκεια του έτους, οι αφίξεις τουριστών στην Κύπρο από την Αγγλία, Ελλάδα και Σκανδιναβικές χώρες σημείωσαν άνοδο, ενώ η Ρωσία και το Ισραήλ σημείωσαν μείωση. Το έτος έκλεισε με 7,8% αυξημένες αφίξεις σε σχέση με το 2017.

Στα πλαίσια της υλοποίησης των στόχων που έχουν τεθεί, ο Σύνδεσμος στήριξε έντονα, έργα τουριστικής υποδομής στην Περιφέρεια Λεμεσού που, είτε βρίσκονται υπό μελέτη, είτε έχουν τροχοδρομηθεί και αναμένεται να αλλάξουν καθοριστικά το πρόσωπο της περιοχής. Έργα προτεραιότητας θεωρούνται το Καζίνο θέρετρο, που βρίσκεται ήδη σε πορεία υλοποίησης και το Συνεδριακό Κέντρο Λεμεσού που φαίνεται ότι περιλαμβάνεται στα σχέδια του καζίνο θερέτρου. Το σημαντικό αυτό έργο για τη Λεμεσό και για την Κύπρο ολόκληρη, αναμένεται να συνεισφέρει θετικά στην αντιμετώπιση της εποχικότητας και στον εμπλουτισμό της τουριστικής εμπειρίας. Όσον αφορά το Καζίνο, η Εταιρεία υποστήριξε σθεναρά τους ενδιαφερόμενους επενδυτές που επέλεξαν τη Λεμεσό για τη χωροθέτηση του έργου στην πρότασή τους, ενώ έγιναν διαβήματα για τη συμπερίληψη συνεδριακού κέντρου στις υποδομές του καζίνο θερέτρου.

Οι δράσεις για την προβολή της Λεμεσού στις χώρες πηγές τουρισμού για την προσέλκυση επισκεπτών ποιότητας σε όλη τη διάρκεια του χρόνου συνεχίστηκαν, με έμφαση στην ηλεκτρονική προβολή και στις αγορές της Αγγλίας, Ρωσίας, Γερμανίας και Κύπρου. Δράσεις του Σύνδεσμου στον τομέα του Μάρκετινγκ κατά το 2018 περιλαμβάνουν, ανάμεσα σ' άλλα, εκστρατείες προώθησης της Λεμεσού για εσωτερικό τουρισμό με διαφήμιση σε λεωφορεία της Λευκωσίας και σε οθόνες σε πολυσύχναστα εμπορικά κέντρα, συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις στο Λονδίνο, Βερολίνο, Μόσχα, Αγία Πετρούπολη και Κύπρο, εκπαιδευτικές παρουσιάσεις σε Ρωσικές πόλεις και στο Ηνωμένο Βασίλειο, ηλεκτρονικές καμπάνιες σε συνεργασία με την Google και σημαντικούς τουριστικούς πράκτορες στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Ρωσία και τη Γερμανία, φιλοξενία bloggers, δημοσιογράφων και τηλεοπτικών συνεργείων, τουριστικών συμβούλων, διοργανωτών πολιτικών γάμων και ταξιδιών μέλιτος από το εξωτερικό.

Το υλικό προώθησης της Λεμεσού έχει εμπλουτιστεί με τη δημιουργία δύο νέων εφαρμογών τηλεφώνου (Τουριστικός Οδηγός Λεμεσού και Διακίνηση στη Λεμεσό), συνεχή ενημέρωση του διαδικτυακού πόρταλ και κοινωνικών δικτύων, τον εμπλουτισμό του φωτογραφικού αρχείου, τη δημιουργία usb με υλικό για τη Λεμεσό και τη δημιουργία Διαδρομής Τεχνών στο ιστορικό κέντρο, που περιλαμβάνει εργαστήρια καλλιτεχνών και γκαλερί. Δημιουργήθηκαν παράλληλα νέα σύντομα προωθητικά βίντεο για διαδικτυακή προώθηση ενώ τα υφιστάμενα βίντεο συνεχίζουν να έχουν δεκάδες χιλιάδες θεάσεις στο youtube και αξιοποιούνται χωρίς κανένα κόστος από τους επαγγελματίες του τουρισμού.

Στη διάρκεια του έτους, ο Σύνδεσμος πρόβαλε, με συνεντεύξεις και δελτία τύπου, το έργο της αλλά και τη Λεμεσό ως προορισμό για ολόχρονο τουρισμό, ενώ παρείχε πληροφόρηση και υποστήριξη σε συνεχή βάση στους επαγγελματίες του τουρισμού της περιφέρειας και υπήρξε ιδιαίτερα δραστήρια στα κοινωνικά δίκτυα ενημερώνοντας τους επισκέπτες και ντόπιους για διάφορα δρώμενα.

Ωστόσο, δύο βασικά προβλήματα, τα οποία εξακολουθούν να ταλανίζουν τη ξενοδοχειακή βιομηχανία, είναι η έλλειψη καταρτισμένου εργατικού δυναμικού και τα μη αδειούχα καταλύματα.

9.3. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΛΑΡΝΑΚΑΣ

Κατά τη χρονολογική περίοδο 2018 το Διοικητικό Συμβούλιο του ΠΑΣΥΧΕ Λάρνακας, πάντα μέσω της συμμετοχής του στην Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Λάρνακας, ασχολήθηκε μέσω διαφόρων εκδηλώσεων με το μάρκετινγκ, τη φιλοξενία Τουριστικών πρακτόρων καθώς και με τη συμμετοχή μελών του Συμβουλίου σε διάφορες εκθέσεις στο εξωτερικό.

Οι κυριότερες δράσεις για προβολή της περιφέρειας Λάρνακας για το 2018, σε συνεργασία με την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Λάρνακας, ήταν:

1. Συμμετοχή στις διεθνείς εκθέσεις ITB Βερολίνου, MITT Μόσχας και WTM Λονδίνου, με εκπρόσωπο σε πάγκο της Λάρνακας στο περίπτερο του ΚΟΤ-Υφυπουργείο Τουρισμού.

2. Συμμετοχή εκπροσώπων Λάρνακας στις εκθέσεις Iran Hotel & Tourism Services και Folies Beirut Wedding Show.
3. Διεθνής προβολή της Λάρνακας, των κυριότερων τουριστικών δραστηριοτήτων, των αξιοθέατων, πολιτιστικών γεγονότων και γενικά όλων των απαραίτητων πληροφοριών για τον τουρίστα μέσω της επικαιροποιημένης ιστοσελίδας.
4. Αποστολή του τριμηνιαίου newsletter σε ένα ευρύ φάσμα παραληπτών στην Κύπρο και στο εξωτερικό το οποίο ενημερώνει για τις πιο πρόσφατες εξελίξεις που αφορούν τον τουρισμό της περιφέρειας Λάρνακας:
Spring 2018 - Larnaka is Blooming this Spring!
Summer 2018 - Soak up the summer in Larnaka
Autumn 2018 - Larnaka's Autumnal Charm.
Winter 2018/19 - A 'Warm' Winter Welcome in Larnaka.
5. Larnaka Cultural Walk (Αγγλικά και Ρωσικά), Larnaka Thematic Maps, 10 Reasons Why You Will Always Come Back, Larnaka Port Flyer, τσαντούλες Λάρνακας, flamingo paper clips. Επίσης, αναθεώρηση εντύπου για σκοποβολή στα αγγλικά και ρωσικά, και στήριξη εντύπων του ΕΒΕ Λάρνακας (Business Larnaka & Larnaka this month Advertorials).
6. Το νέο προωθητικό βίντεο της Λάρνακας με το θέμα της καμπάνιας 'They Always Come Back' έχει ανθρωποκεντρική προσέγγιση και αποσκοπεί στο να μεταφέρει στην οθόνη το διαχρονικό δέσιμο του τουρίστα της Λάρνακας με τον προορισμό.
7. Καταχώριση όλων των εκδηλώσεων της περιφέρειας που ενδιαφέρουν τουρίστες στο ηλεκτρονικό Events Calendar στη σελίδα της ΕΤΑΠ.
8. Larnaka Free Winter Experiences : Συνεχείς ενέργειες προώθησης του εν λόγω προγράμματος.
9. Παροχή πληροφοριακού υλικού (brochures, cds, maps, presentations) σε ξενοδόχους, πράκτορες και άλλους ενδιαφερόμενους που συμμετέχουν σε εκθέσεις του εξωτερικού για διανομή του εν λόγω προωθητικού υλικού με στόχο την προβολή της Λάρνακας.
10. Συναντήσεις με ξένους δημοσιογράφους και Ταξιδιωτικούς Πράκτορες που είτε φιλοξενούνται από το Υφυπουργείο Τουρισμού ή απευθείας από ξενοδοχεία της Λάρνακας ή μέσω Ταξιδιωτικών

Γραφείων και προσφορά γεύματος/εκδρομής/ δραστηριοτήτων ανάλογα με την περίπτωση καθώς επίσης και υλικό για τη Λάρνακα και giveaways. Ακολουθεί πάντοτε το ανάλογο follow up.

11. Βράβευση επαναλαμβανόμενων τουριστών με στόχο την ενθάρρυνση του απαναλαμβανόμενου τουρισμού και ανάρτηση των σχολίων των εν λόγω τουριστών για τη Λάρνακα στην ιστοσελίδα.
12. Μελέτη φοιτητών Πανεπιστημίου Μαριούπολης (Ουκρανία) για τη Λάρνακα και βράβευση των τριών καλύτερων εργασιών.
13. Διαβήματα/εισηγήσεις προς αρμόδιους Φορείς και Σώματα και άλλες συναντήσεις.

9.4. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Στόχοι του Διοικητικού Συμβουλίου είναι η βελτίωση της εικόνας των ξενοδόχων της περιοχής στην τοπική κοινωνία, με απώτερο σκοπό να έχουμε λόγο στα τεκτονόμενα στην περιοχή και να μην αποφασίζουν άλλοι για εμάς, ερήμην μας, και δεύτερος στόχος είναι η ενδυνάμωση του Συνδέσμου μέσω της αύξησης των μελών της Επαρχίας.

Με διάφορες δράσεις και ενέργειες που αναλάβαμε ως πιο κάτω, κατορθώσαμε σε πολύ μεγάλο βαθμό να πέτυχουμε και τους δυο στόχους μας, ενώ υπάρχει βέβαια ακόμη δρόμος να διανύσουμε.

Σήμερα μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι οι ξενοδόχοι βελτίωσαν δραστικά την εικόνα τους και παράλληλα έχουν αυξήσει την επιρροή τους. Είναι ο πιο δυναμικός, σοβαρός και ισχυρός Σύνδεσμος στην περιοχή και έχει βαρύνουσα άποψη στην τοπική κοινωνία, Δήμους και άλλες αρχές, για όλα τα τοπικά θέματα που επηρεάζουν τον τουρισμό και όχι μόνον.

Ο ΠΑΣΥΞΕ Αμμοχώστου ως ο μεγαλύτερος επενδυτής, εργοδότης αλλά κυρίως ο μεγαλύτερος αιμοδότης των Δήμων - η συμβολή μας στα οικονομικά των Δήμων είναι τεράστια - έπεισε για την ανάγκη να ενημερώνεται και να εκφράζει την άποψη του για θέματα και αποφάσεις που επηρεάζουν τους ξενοδόχους. Σήμερα έχουμε βαρύνουσα άποψη στην ΕΤΑΠ Αμμοχώστου, στις τουριστικές επιτροπές των Δήμων και σε ότι άλλο έχει να κάνει με τον τουρισμό.

Έχουμε παράλληλα αναπτύξει πολύ καλές σχέσεις με όλες τις Τοπικές Αρχές όπως Πυροσβεστική, Αστυνομία, Επαρχιακή Διοίκηση, Εκκλησία, Στρατός, Τοπικούς Συνδέσμους, κα.

Δράσεις ΠΑΣΥΞΕ Αμμοχώστου

- Διοργάνωση της ετήσιας χοροεσπερίδας μας με μεγάλη επιτυχία.
- Εξασφάλισαμε κατάλληλο χώρο για τις συνεδριάσεις του Συνδέσμου.
- Συνεργασία με ΜΜΕ και προβολή των θέσεων μας.
- Προβολή της Επαρχίας σε τουριστικές εκθέσεις και workshops.
- Επιμορφωτικά σεμινάρια.
- Ανοικτές συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου με καλεσμένους τα μέλη για ενημέρωση.
- Κοινές συνεδριάσεις και δράσεις με Δήμους και τοπικά επιμελητήρια για θέματα τουρισμού.
- Συζητήσεις / διαλέξεις για θέματα τουρισμού
- Προσέγγιση ξενοδόχων με σκοπό να εγγραφούν ως μέλη στον ΠΑΣΥΞΕ.
- Ανάδειξη διαφόρων θεμάτων/προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ξενοδόχοι, αλλά και η περιοχή ευρύτερα, προτείνοντας λύσεις στις αρμόδιες αρχές.
- Υποβολή προτάσεων στους αρμοδίους φορείς για βελτίωση του τουριστικού προϊόντος.
- Υποβολή εισηγήσεων στους Δήμους για δημιουργία έργων υποδομής, προς όφελος τόσο των τουριστών, όσο και των δημοτών.
- Φιλανθρωπική δράση.
- Στήριξη επαγγελματικών συνδέσμων και τεχνικών σχολών, κ.α.

9.5. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΑΦΟΥ

Κατά τη διάρκεια του 2018, η Επαρχιακή Επιτροπή Πάφου προέβη επιλήφθηκε τα ακόλουθα θέματα:

Συνεχιζόμενη δράση. Δημιουργία καινούργιου παραλιακού μετώπου στην πόλη Πάφου.

Ο ΠΑΣΥΞΕ συμμετείχε στις διάφορες συζητήσεις, παρουσιάσεις του επικείμενου έργου που στόχο έχει την δημιουργία κυματοθραυστών που θα ξεκινούν από τα δημόσια μπάνια μέχρι την παραλία του Δήμου Γεροσκήπου. Σε συνάντηση/γεύμα τον Οκτώβριο του 2018 αποφασίστηκε η επικοινωνία με το νομικό γραφείο του κ. Γιάννη Παπαζαχαρία, κατά την οποία συζητήθηκε η σύνταξη πλαισίου για τη συνεισφορά των ξενοδόχων στη δημιουργία των κυματοθραυστών και την χρήση/μίσθωση των παραλιών μπροστά από τα ξενοδοχεία. Έχουμε επίσης συζητήσει με Ernst & Young για να ετοιμάσει οικονομική μελέτη όσον αφορά την εισφορά των ξενοδόχων και τα χρόνια μίσθωσης των παραλιών.

4/5/2018: Σημείωμα προς Δήμο Πάφου. Μας είχε ζητηθεί από το Δήμο Πάφου να δώσουμε τις απόψεις μας όσον αφορά την Πάφο με στόχο την αναβάθμιση της και την περαιτέρω ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Μας είχε ζητηθεί επίσης και η εισήγηση σλόγκαν.

14/2/2019: Έγινε συνάντηση στο Δημαρχείο Πάφου για τη δημιουργία έρευνας αγοράς, σε σχέση με την Πάφο. Η έρευνα αγοράς ήταν πρωτοβουλία του Δήμου Πάφου και την ανέλαβε η εταιρεία: ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΕΛΙΞΙΣ Α.Ε. Μέλη του ΠΑΣΥΞΕ έδωσαν το ερωτηματολόγιο Πάφος City Marketing & Branding στους πελάτες των ξενοδοχείων και συμπλήρωσαν ξεχωριστό ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν στους ξενοδόχους.

15/3/2019: Επίσκεψη στον Πρέσβη της Ισπανίας με τον Δήμαρχο Πάφου. Σκοπός της επίσκεψης μας στον Πρέσβη της Ισπανίας, ήταν να ζητήσουμε να γίνουν οι κατάλληλες συστάσεις σε φορείς στην Ισπανία που έχουν σχέση με smart city σε σχέση με τον τουρισμό. Ο Πρέσβης συμφώνησε να στηρίξει την πρωτοβουλία αυτή.

21/3/2019: Γεύμα εργασίας με τον Υφυπουργό Τουρισμού, κ. Σ. Περδίο, στο Ξενοδοχείο Annabelle, όπου συμμετείχαν τα πλείστα μέλη του Συνδέσμου της Επαρχίας Πάφου. Κατά τη διάρκεια του γεύματος, ο Υφυπουργός έλαβε σημείωμα με τις εισηγήσεις του τοπικού Συνδέσμου και ακολούθησε συζήτηση.

9.6. ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΡΕΙΝΩΝ ΘΕΡΕΤΡΩΝ

Κατά το υπό ανασκόπηση έτος, η Επαρχιακή Επιτροπή των Ορεινών Θερέτρων δραστηριοποιήθηκε ως εξής:

- Είχε ενεργό συμμετοχή στο Σχέδιο Επιχορηγημένων Αδειών κατά το Καλοκαίρι 2018, καθώς και στον προγραμματισμό του Σχεδίου για το Καλοκαίρι του 2019, που είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί το ποσό φέτος από €800.000 σε €900.000.
- Είχε ενεργό συμμετοχή στο Σχέδιο Επιχορήγησης Διακοπών Χαμηλοσυνταξιούχων στα Ορεινά Θέρετρα και τον Πύργο Τυλληρίας, που εξήγγειλε η Υπουργός Εργασίας, Πρόνοιας & Κοιν. Ασφαλίσεων στις 28/11/18 και εφαρμόστηκε κατά την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου 2019.
- Διεξήγαγε συναντήσεις προς συζήτηση διαφόρων προβλημάτων της περιοχής, όπως το κόστος καυσίμων και τη δυνατότητα παροχής 'αγροτικού' πετρελαίου για τα ξενοδοχεία των Ορεινών Θερέτρων, ως επίσης και θέματα προώθησης και προβολής. Προς τούτο προωθήθηκε η διεξαγωγή διαφημιστικής εκστρατείας στον εγχώριο τύπο για προσέλκυση αυξημένης ροής συμπατριωτών μας προς τα ξενοδοχεία των Ορεινών Θερέτρων στα πλαίσια της διακηρυγμένης πολιτικής του ΠΑΣΥΞΕ για ανάπτυξη του εσωτερικού τουρισμού.
- Η Επιτροπή Ορεινών Θερέτρων δια του Προέδρου της εκπροσωπείτο στον Φορέα Τουριστικής Ανάπτυξης Ορεινών Θερέτρων που έχει συμμετάσχει σε δύο Τουριστικές Εκθέσεις (WTM και ITB).

Είναι συντονιστής των Ομάδων Προβολής και λαμβάνει μέρος στις Ομάδες Εκδηλώσεων και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Επίσης γίνονται διάφορες ενέργειες εκδηλώσεων και προβολής των Ορεινών Θερέτρων και ετοιμάζεται μελέτη ανάπτυξης και προβολής των Ορεινών Θερέτρων.

- Κατόπιν διαβήματος της Επιτροπής στον Υφυπουργό Τουρισμού στις 20/3/19, ζήτησε συνάντηση μαζί του για συζήτηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα Ξενοδοχεία στα Ορεινά Θέρετρα, των οποίων η επιβίωση, φθίνει χρόνο με το χρόνο, ένεκα του αθέμιτου ανταγωνισμού που υφίστανται από τα μη αδειούχα καταλύματα, την έλλειψη εργατικού δυναμικού, καθώς επίσης και από την ελλιπή προβολή τους. Επίσης η Επιτροπή έθεσε ενώπιον του Υφυπουργού την ανάγκη αναβάθμισης των ξενοδοχείων των Ορεινών Θερέτρων, ώστε να μπορούν να προσαρμοστούν στις νέες προκλήσεις και σημερινά δεδομένα σε σχέση με τις προσφερόμενες υπηρεσίες προς τους πελάτες τους.

Η συνάντηση της Επαρχιακής Επιτροπής των Ορεινών Θερέτρων με τον Υφυπουργό Τουρισμού έγινε στις 22/4/19 στον Αγρό, η οποία κρίθηκε σημαντική και εποικοδομητική.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ